T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİM BİLİM DALI

KÖYDE VE KENTTE YAŞAYAN OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI İLE ANNE-BABALARININ TOPLUMSAL CİNSİYETE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif Almiray OKUTAN
0009-0006-0996-4369

BURSA, 2023

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİM BİLİM DALI

KÖYDE VE KENTTE YAŞAYAN OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI İLE ANNE-BABALARININ TOPLUMSAL CİNSİYETE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif Almiray OKUTAN
0009-0006-0996-4369

DANIŞMAN:
Doç. Dr. PINAR BAĞÇELİ KAHRAMAN

BURSA, 2023

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Elif Almiray OKUTAN

08 / 08 / 2023

TEZ YAZIM KILAVUZU'NA UYGUNLUK ONAYI

"Köyde ve Kentte Yaşayan Okul Öncesi Çocuklarının Toplumsal Cinsiyet Algıları ile Anne-Babalarının Toplumsal Cinsiyete Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi" adlı Yüksek Lisans tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan	Danışman
Elif Almiray OKUTAN	Doç. Dr. Pınar BAĞÇELİ KAHRAMAN

Temel Eğitim ABD Başkanı
Prof. Dr. Handan Asûde BAŞAL

YÜKSEK LİSANS BENZERLİK YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 08/08/2023

Tez Başlığı/Konusu:

"Köyde ve Kentte Yaşayan Okul Öncesi Çocuklarının Toplumsal Cinsiyet Algıları ile Anne-Babalarının Toplumsal Cinsiyete Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi"

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç, Tartışma ve Öneriler kısımlarından oluşan toplam 94 sayfalık kısmına ilişkin, 13/07/2023 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı benzerlik tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %7'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

1- Kaynakça hariç

2- Alıntılar hariç/dahil

3- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir benzerlik içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.
Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih: 08/08/2023

Adı Soyadı: Elif Almiray OKUTAN
Öğrenci No: 802182008
Anabilim Dalı: Temel Eğitim
Programı: Okul Öncesi Eğitimi
Statüsü: Yüksek Lisans

Danışman
Doç. Dr. Pınar BAĞÇELİ KAHRAMAN
08/08/2023

TEZ ONAY SAYFASI

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Okul Öncesi Eğitim Bilim Dalı'nda 802182008 numara ile kayıtlı Elif Almiray Okutan'ın hazırladığı 'Köyde ve Kentte Yaşayan Okul Öncesi Çocuklarının Toplumsal Cinsiyet Algıları ile Anne-Babalarının Toplumsal Cinsiyete Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi" konulu Yüksek Lisans çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 29/09/2023 günü 11:00-12:00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin (başarılı/başarısız) olduğuna (oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye

Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı

Doç. Dr. Pınar BAĞÇELİ KAHRAMAN

Bursa Uludağ Üniversitesi

Web of Science Researcher ID: J-8309-2019
ORCID: 0000-0002-0551-7741
Scopus ID: 57193576225

Üye

Prof. Dr. Handan ASUDE BAŞAL

Bursa Uludağ Üniversitesi

Web of Science Researcher ID: AAJ- 5775-2021
ORCID: 0000-0002-4112-4339
Scopus ID: 26656583300

Üye

Dr. Öğr. Üyesi MERVE ŞAHİN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Üniversitesi

Web of Science Researcher ID:
ORCID:
Scopus ID:

ÖN SÖZ

Bu çalışma kentsel ve kırsal kesimde yaşamakta olan okul öncesi çocukların algılarını bu çocukların anne babalarının toplumsal cinsiyete yönelik görüşlerini incelemek ve bu konuda yapılacak olan çalışmalara katkı sağlamak amacıyla yürütülmüştür. Çalışmamda birçok kişinin desteği ve katkıları söz konusudur.

Uzun ve karmaşık lisansüstü öğrenim hayatımın en zorlu aşamalarında maddi manevî her yönden yardımcı olan, tecrübeleri ile kritik eşikleri başarıyla atlatmama vesile olan, beni aydınlatan, yüksek lisans eğitimim boyunca kapısını çalmaktan hiç çekinmediğim, kişilik özellikleri açısından hayranlık duyduğum, kendisini tanımaktan büyük onur duyduğum danışmanım, saygıdeğer hocam Sayın Doç. Dr. Pınar BAĞÇELİ KAHRAMAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu yolda beni her zaman destekleyen ve motive eden canım arkadaşlarım; Gülay ÇELİK ve Gülay GÜLLÜÇAYIR'a, her zorlukta çekinmeden bana elini uzatan, çoğu zaman benden daha çok endişelenen, öğrenim hayatımın her safhasında beni heyecanla destekleyen başta canım babam İbrahim Ethem SÖYLEMEZ ve canım annem Rukiye SÖYLEMEZ olmak üzere, canımdan öte olan kardeşlerim; Rabia Alperay ÇAKIR, Cevhernur SÖYLEMEZ PEKTAŞ ve sevgili eşi Muhammed PEKTAŞ'a minnet ve teşekkürlerimi sunarım.

Bu süreçte elimi hiç bırakmayan, bu tezi benimle birlikte yaşayan, araştırma üzerine uzayıp giden sohbetlerimizde zihnimi yüzlerce ateş böceğiyle dolduran ve aydınlatan sevgili eşim İlyas OKUTAN'a tüm katkıları, sonsuz desteği, sabrı ve hoşgörüsü için teşekkür ederim.

Elif Almiray Okutan

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı	Elif Almiray Okutan
Üniversite	Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Ana Bilim Dalı	Temel Eğitim Ana Bilim Dalı
Bilim Dalı	Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı
Tezin Niteliği	Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	XV + 94
Mezuniyet Tarihi	
Tez Danışmanı	Doç. Dr. Pınar Bağçeli Kahraman

KÖYDE VE KENTTE YAŞAYAN OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI İLE ANNE-BABALARININ TOPLUMSAL CİNSİYETE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Anne-babaların çocuk yetiştirme tutum ve davranışları çocukların cinsiyete yönelik davranışlarını biçimlendirmektedir. Günümüzde birçok ebeveyn çocuklarının kendi cinsiyet rollerine uygun özellik kazanmalarını beklemektedirler. Bu beklentiler anne-babaların çocuklarına karşı olan davranışlarını etkilemektedir. Bu yüzden okul öncesi çağındaki çocukların toplumsal cinsiyet algılarında ailenin rolü önemli olmaktadır. Bu araştırmanın amacı da kentsel ve kırsal kesimde yaşamakta olan okul öncesi çocukların toplumsal cinsiyete ilişkin algılarını ve ebeveynlerinin toplumsal cinsiyete ilişkin ~~algılarını~~ görüşlerini incelemektir. Bu araştırma kapsamında çocuklardan anne-babalarını nasıl betimlediklerini resim yoluyla ifade etmeleri istenmiştir. Ebeveynler ile de yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak görüşleri alınmıştır. Bu araştırma nitel araştırma yönteminde planlanmış olup olgubilim (fenomenolojik) deseni olarak tasarlanmıştır. Bu çalışma, Manisa'nın Yunusemre ilçesine bağlı biri köy diğeri kent anaokulu olmak üzere iki okuldan toplam 20 tane çocuk ve onların anne-babaları ile gerçekleştirilmiştir. Veriler, betimsel analiz ve içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucuna bakıldığında; köyde ve kentte yaşayan anne babaların "anne" beklentisi ev ve çocuk ile ilgili tüm sorumluluğun anneye ait olduğunun, "baba" beklentisi ise evin ve aile bireylerinin maddi ihtiyaçlarını karşılamanın tüm sorumluluğun babaya ait olduğunun düşünülmesi olarak açıklandığı görülmektedir. Kadınların görüşleri ise; genellikle annelik deneyimleri kolay ve olumlu yaşantılar barındırmasa da anne olmaktan çok mutlu olduklarını, çocuklarının onların yaşam kaynağı olduğunu, anneliğin vermiş olduğu huzuru ve kutsallığı

önemsediklerini göstermiştir. Araştırmada, köyde yaşayan anne ve babaların toplumsal cinsiyet eşitliğini bütüncül bir bakış açısıyla ele almadığı ve toplumsal cinsiyet rollerinin geleneksel olarak hâlâ var olduğu görülmüştür. Kentte yaşayan anne ve babaların ise geleneksel anlayıştan ve kalıp yargılardan arınmış eşitlikçi bir anlayışı daha fazla yansıttığı görülmüştür. Çocukların kadına ve erkeğe ilişkin kalıpyargısal görüş bildirmelerinde, annelerinin ev hanımı olması ve aile içi sorumlulukların geleneksel bir şekilde dağılmaması gibi faktörlerin etkili olduğu belirlenmiştir.

Anahtar sözcükler: çocukluk dönemi, ebeveyn rolleri ve davranışları, okul öncesi eğitim, resim, toplumsallaşma, toplumsal cinsiyet.

ABSTRACT

Name and Surname	Elif Almiray Okutan
University	Bursa Uludag University
Institution	Institute of Educational Sciences
Field	Department of Primary Education
Branch	Preschool Education
Degree Awarded	Master
Page Number	XV + 94
Degree Date	
Supervisor	Doç. Dr. Pınar Bağçeli Kahraman

THE PERCEPTIONS OF GENDER OF PRESCHOOL CHILDREN LIVING IN RURAL AND URBAN AREAS AND THEIR PARENTS' VIEWS ON GENDER

Parents' child-rearing attitudes and behaviors shape children's gender-oriented behaviors. Today, many parents expect their children to acquire characteristics appropriate to their gender roles. These expectations affect parents' behaviors towards their children. Therefore, the role of the family in preschool children's gender perceptions is important. The aim of this study is to examine preschool children's perceptions of gender and their parents' views on gender in urban and rural areas.. Within the scope of this study, children were asked to express how they describe their parents through pictures. Semi-structured interviews were also conducted with the parents. This research was planned in qualitative research method and designed as a phenomenological design. This study was conducted with a total of 20 children and their parents from two schools, one rural and one urban kindergarten in Yunusemre district of Manisa. The data were analyzed using descriptive analysis and content analysis. When the results of the research are analyzed, it is seen that the "mother" expectation of the parents living in the village and in the city is that all responsibility for the home and the child belongs to the mother, and the "father" expectation is that the father is responsible for meeting the financial needs of the house and family members. The opinions of the women showed that although their motherhood experiences were not easy and did not include positive experiences, they were very happy to be mothers, their children were their source of life, and they valued the peace and sanctity of motherhood. In the study, it was observed that mothers and fathers living in villages do not address gender equality from a holistic perspective and that traditional gender roles still exist. On the other hand, parents living in the city reflected an egalitarian understanding free

from traditional understanding and stereotypes more. Factors such as the fact that their mothers were housewives and that domestic responsibilities were not distributed in a traditional manner were found to be effective in children's stereotypical views on women and men.

Keywords: childhood period, parental roles and behaviors, preschool education, art, socialization, socio-cultural gender

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK ……..... i
TEZ YAZIM KILAVUZU'NA UYGUNLUK ONAYI……..... ii
YÜKSEK LİSANS BENZERLİK YAZILIM RAPORU…….……... iii
TEZ ONAY SAYFASI……..... iv
ÖN SÖZ …….……...…... vi
ÖZET…….……...…….….. vii
ABSTRACT..……..…...…..… ix
İÇİNDEKİLER ……..…...…...… xi
Tablolar Listesi ……...… xiv
Şekiller Listesi …… xv
Kısaltmalar Listesi ……..… xvi

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1.Problem Durumu..…….……1
1.2.Problem Cümlesi…….…..……2
1.3.Araştırma Soruları…….……2
1.4.Araştırmanın Amacı……..…3
1.5.Araştırmanın Önemi…….……..…3
1.6. Araştırmanın Varsayımları……4
1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları…….……4

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Aile……...…5
2.1.1. Ailenin Tanımı…….……..…5
2.1.2. Aile Çeşitleri……..…6
2.1.2.1. Çekirdek Aile……. 6
2.1.2.2. Eksik/Tek Ebeveynli Aile……...…6
2.1.2.3. Geleneksel Geniş Aile…….…6
2.1.2.4. Parçalanmış Aile…….…6
2.1.2.5. Köyde Yaşayan Aile……6

2.1.2.6. Kentte Yaşayan Aile……6
2.1.3. Sağlıklı – Sağlıksız Aile……..…7
2.1.4. Ailenin İşlevleri……..……..…7
2.2. Toplumsal Cinsiyet……...……8
2.2.1. Toplumsal Cinsiyet ve Kavramları……..…8
2.2.1.1. Toplumsallaşma/Sosyalleşme…….……...…8
2.2.1.2. Cinsiyet ve Biyolojik Cinsiyet……..……..…9
2.2.1.3. Toplumsal Cinsiyet…….…….…9
2.2.1.4. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği…….…….…..10
2.2.1.5. Cinsiyet Ayrımcılığı…….……...10
2.2.1.6. Toplumsal Cinsiyet Rolleri…….……..…10
2.2.1.7. Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları……..……... 11
2.3. Toplumsal Cinsiyet Kuramları……12
2.3.1. Psikoanalitik Kuram…….……12
2.3.2. Sosyal Öğrenme Kuramı……..…… 12
2.3.3. Bilişsel Gelişim Kuramı…….....… 12
2.3.4. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı…… 13
2.3.5. Sosyal Bilişsel Gelişim Kuramı……...… 13
2.4. Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Algının Oluşmasında Etkili Olan Etmenler……...…… 14
2.4.1. Aile……..…….……14
2.4.2. Okul ve Arkadaş Grupları…… 14
2.4.3. Eğitim……..…….……14
2.4.4. Din…….…...……15
2.4.5. Medya / Kitle İletişim Araçları……15
2.5. İlgili Araştırmalar…….……...……15
2.5.1. Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar…….……16
2.5.2. Yurtdışında Yapılan Çalışmalar……..… 21

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli……..……..... 23
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu……..……23
3.3. Veri Toplama Araçları……26
3.4. Verilerin Toplanması ve Çözümlenmesi……..…28

3.5. Verilerin Analizi……..……29
3.6. Nitel Araştırmalarda Geçerlilik ve Güvenilirlik……..…31

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Tablo 3 ……..…33
Tablo 4 ……..……36
Tablo 5 ……..… 38
Tablo 6 ……. 40
Tablo 7 ……..……41
Tablo 8 ……..……43
Tablo 9 ……..……44
Tablo 10 ……47
Tablo 11 ……...… 48
Tablo 12 ……... 51
Tablo 13…….....… 54
Tablo 14……..... 56
Tablo 15 ……..…….. 59
Tablo 16 ……... 61
Tablo 17 ……..……..……..... 64
Tablo 18 ……...… 66

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma…….…… 71
5.2. Öneriler……..…… 79
5.2.1.Araştırmacılara Yönelik Öneriler ……..... 79
5.2.2.Eğitimcilere Yönelik Öneriler ……..... 79
5.2.3.Politika Yapıcılara Öneriler ……. 80
5.2.4.Anne Babalara Yönelik Öneriler …… 80
KAYNAKÇA……...… 81
Ekler…….……..... 88
ÖZ GEÇMİŞ……...……...……...… 93

Tablolar Listesi

Tablo *Sayfa*

1. Anne-Babaların Demografik Bilgileri (Köy-Kent) ……..... 23
2. Anne-Baba ve Çocukların Yaş Bilgileri (Köy-Kent) ……..... 24
3. "Anne Deyince Aklına Ne Gelir?" Sorusuna Yönelik Anne ve Babalardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar……..... 33
4. "Baba Deyince Aklına Ne Gelir?" Sorusuna Yönelik Anne ve Babalardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar……..... 36
5. "Anne En Çok Vaktini Nerede Geçirir?" Sorusuna Yönelik Anne ve Babalardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar……..... 38
6. "Baba En Çok Vaktini Nerede Geçirir?" Sorusuna Yönelik Anne ve Babalardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar……..... 40
7. "Anne ile En Çok Nereye Gidilir?" Sorusuna Yönelik Anne ve Babalardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar……..... 41
8. "Baba ile En Çok Nereye Gidilir?" Sorusuna Yönelik Anne ve Babalardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar……..... 43
9. "Evde İşleri Kim Yapar?" Sorusuna Yönelik Anne ve Babalardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar……..... 44
10. "Evde İşleri Kim Yapmalıdır?" Sorusuna Yönelik Anne ve Babalardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar……..... 47
11. "Kadına Uygun Meslekler Sizce Nelerdir?" Sorusuna Yönelik Anne ve Babalardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar……..... 48
12. "Erkeğe Uygun Meslekler Sizce Nelerdir?" Sorusuna Yönelik Anne ve Babalardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar……..... 51
13. "Kadını Tanımlayan Fiziksel Özellikler Nelerdir?" Sorusuna Yönelik Anne ve Babalardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar……..... 54
14. "Kadını Tanımlayan Kişisel Özellikler Nelerdir?" Sorusuna Yönelik Anne ve Babalardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar……..... 56
15. "Erkeği Tanımlayan Fiziksel Özellikler Nelerdir?" Sorusuna Yönelik Anne ve Babalardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar……..... 59
16. "Erkeği Tanımlayan Kişisel Özellikler Nelerdir?" Sorusuna Yönelik Anne ve Babalardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar……..... 61
17. "Anne ve Baba Ne Yapar?" Sorusuna Yönelik Olarak Köyde Yaşayan Kız ve Erkek Çocuklarından Elde Edilen Cevaplar……..... 64
18. Anne ve Baba Ne Yapar?" Sorusuna Yönelik Olarak Kentte Yaşayan Kız ve Erkek Çocuklarından Elde Edilen Cevaplar……..... 66

Şekiller Listesi

Şekil *Sayfa*

1. Köyde Yaşayan Ali İsimli Çocuğun Resmi ……...…… 67
2. Köyde Yaşayan Gökay İsimli Çocuğun Resmi ……..…… 68
3. Köyde Yaşayan Kaan İsimli Çocuğun Resmi ……..……...…… 68
4. Kentte Yaşayan Pınar İsimli Çocuğun Resmi ……...…….…… 69
5. Kentte Yaşayan Şükrü İsimli Çocuğun Resmi ……...…….…… 69
6. Kentte Yaşayan Tuğçe İsimli Çocuğun Resmi ……...……..... 70

Kısaltmalar Listesi

TDK: Türk Dil Kurumu

1.BÖLÜM
GİRİŞ

Bu bölümde Araştırmaya İlişkin Problem Durumu, Problem Cümlesi, Araştırma Soruları, Araştırmanın Amacı, Araştırmanın Önemi, Araştırmanın Varsayımları, Araştırmanın Sınırlılıklar yer almaktadır.

1.1.Problem Durumu

Toplumsal / sosyal kelimesinin kökeni, Latince "Socialis" kelimesinden gelen "topluma ait, toplumcul, sosyal" anlamlarına gelmektedir. Türkçe'ye "sosyalleşme" ya da "toplumsallaşma" olarak çevrilen "socialization" kelimesi "bireyin kişilik kazanarak belli bir toplumsal çevreye hazırlanması, toplumsal hayata uyum sağlama, toplumla bütünleşme süreci" olarak tanımlanmaktadır (Coştu, 2009). En geniş anlamda baktığımızda, "topluma hazırlanma" süreci olarak tanımlanan toplumsallaşma; bireysel farklılıklara rağmen toplumun değerlerini, kurallarını ve onaylanan ve onaylanmayan davranışlarını farklı yollarla öğrenmedir (Tezcan, 1992).

Cinsiyet her ne kadar biyolojik bir olgu gibi görünse de, her toplumda cinsiyetlere atfedilen roller birbirinden çok farklıdır. Cinsiyet rolü, bir bireyin cinsiyetine bağlı olarak kabul edilebilir veya uygun olan davranışları ve tutumları kapsayan sosyal bir roldür. Cinsiyet rolleri, genellikle bir bireyin giydiği kıyafetler, tercih ettiği meslekler, sosyal ilişkiler içerisinde nasıl davrandığı olarak da bilinmektedir (Blackstone, 2003). Tercih edilen giysiler, saç uzunlukları, oyuncaklar, oynanan oyunlar, evde yapılacak işler, nasıl davrandığımız toplumsallaşma sürecini etkileyen durumları içermektedir (Vatandaş, 2007). Toplumsal cinsiyet rolleri genellikle erkeklik ve kadınlık kavramlarına odaklansa da istisnalar ve değişik çeşitleri de bulunmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri, davranışlar ve sorumluluklar toplum tarafından toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına yoluyla üretilmekte, pekiştirilmekte ve gelecek nesillere aktarılmaktadır (Zeyneloğlu, 2008). Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, erkek ve kadınlara atfedilen, toplumsal olarak paylaşılan özellikler, bilişsel yapılar veya şemalardır. Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, kişisel özellikler, tutum ve davranışlar, fiziksel görünüm gibi birçok bileşene sahiptir (Deaux ve Lewis, 1984). Toplumsal cinsiyet rolleri, toplumdaki bireylerin cinsiyetlerine göre nasıl giyinmesi gerektiğine, konuştuklarının topluma göre uygun olduğuna, hangi meslek gruplarının kendi cinsiyeti için doğru olduğuna değinen beklentileridir. Her topluluğun ve kültürün, cinsiyet rollerinden beklentilerinde benzerlikler olduğu gibi farklılıklar da bulunmaktadır. Bu roller zamanla değişebilir veya sonraki nesle aktarılarak devamlılığı sağlanabilir (Zeyneloğlu, 2008). Türkiye'de günümüze kadar olan süreçte toplumsal cinsiyetin

anlam olarak gelişimi ile bu anlama ilişkin kalıpyargılar da biçimlenmeye başlamaktadır. Bu kalıpyargılar kadın ve erkeğin farklı davranışlarının kadına ve erkeğe uygun olduğuna ait inançlar olarak tanımlanabilir (Güney, 2012). Ancak bu kalıpyargıların doğuşu ve devam etmesi araştırıldığında ise kadınların aleyhinde bir ilerleme olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle Türkiye'de kadının aile içinde "muhakkak yapması gereken işler" gibi toplumsal cinsiyet kalıpyargıları olduğu fark edilmiştir. Örneğin, daha fazla mutfakta vakit geçirmesi, yemek yapması, çocuk bakımını üstlenmesi, daha naif olması, arabayı iyi kullanamaması gibi kültürlere göre değişen, aslında kişinin nasıl davranışlar sergileyeceğini toplum ya da kültür tarafından belirlenmiş olan normlardır. Erkeğin aile içinde "muhakkak yapması gereken işler" gibi toplumsal cinsiyet açısından erkeklere yüklenen özelliklere baktığımızda babanın tamir işlerini yapması, yemek yeme, güçlü olma ve fırsat oldukça çocuk ile ilgilenme işini yerine getirdiğini belirlenmiş olan normlardır (Tezcan, 2006). Cinsiyet rollerindeki değişime neden olan davranışlar toplumsallaşma süreci içinde yer almaktadır. Bu nedenle toplumsal cinsiyet inşasında en temel kurum olarak karşımıza aile ve çevre çıkmaktadır. Temel rol; aile içi iletişimin öneminden dolayı anne-babaya düşmektedir. Anne ve baba, gelecek nesle kültür aktarımında kilit noktada olduğundan dolayı gösterdiği tüm cinsiyet rollerine yönelik davranışlar önemli bir yere sahiptir. Anne ve babanın hangi durumda kültürel kişiliğini kazandığı ve hangi toplumsal inanışlardan etkilendiği son derece önemlidir. Bu nedenle bir çocuğu nasıl bir aile yapısının, çevrenin ve kültürel ortamın şekillendirdiği önemlidir (Aktaş, 2011). Bu açıdan bakıldığında çalışmanın amacı ikamet yerleri farklı ailelerin toplumsal cinsiyete ilişkin görüşleri ve onların okul öncesi eğitime devam eden çocuklarının toplumsal cinsiyete ilişkin algılarını incelemektir. Bu araştırmada köyde ve kentte bulunan okul öncesi dönem çocuklarının görüşleri bakımından anne ve babaların ev içi ve ev dışında yaptıklarının analiz edilmesi ve bu yapılanların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları doğrultusunda olup olmadığının yorumlanması amaçlanmaktadır.

1.2.Problem Cümlesi

Kentsel ve kırsal kesimde yaşamakta olan okul öncesi çocukların toplumsal cinsiyet algıları ve bu çocukların anne babalarının toplumsal cinsiyet görüşleri nasıldır?

1.3.Araştırma Soruları

1. Kentsel kesimde yaşayan çocukların toplumsal cinsiyet algısı nasıldır?

2. Kırsal kesimde yaşayan çocukların toplumsal cinsiyet algısı nasıldır?

3. Kentsel kesimde yaşayan çocukların anne-babalarının toplumsal cinsiyete ilişkin görüşleri nasıldır?

4. Kırsal kesimde yaşayan çocukların anne-babalarının toplumsal cinsiyete ilişkin görüşleri nasıldır?

5. Kentsel kesimde ve kırsal kesimde yaşayan çocukların toplumsal cinsiyet algısı ile anne-babalarının toplumsal cinsiyete ilişkin görüşleri değişim göstermekte midir?

1.4.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, kentsel ve kırsal kesimde yaşamakta olan okul öncesi çocukların toplumsal cinsiyet algısını ve bu çocukların anne babalarının toplumsal cinsiyete ilişkin ~~algılarını~~ görüşlerini incelemektir. Bu araştırma kapsamında kentsel ve kırsal kesimde yaşamakta olan okul öncesi dönem çocuklarının anne-babalarını nasıl betimlediklerini resim yoluyla ifade etmeleri istenmiş ve onların ailelerinin görüşleri doğrultusunda çocukların toplumsal cinsiyet algısını ve ailelerinin toplumsal cinsiyete ilişkin görüşlerini incelenmiştir.

1.5.Araştırmanın Önemi

Resim, çocukların dış dünya ile iletişim kurması için önemli sözsüz iletişim araçlarından biridir. Çocuklar çevresindekilere anlatamadıkları duygularını ve düşüncelerini resim yoluyla anlatırlar. Çocukların resimleri çizmesinde gelişimsel olarak bir sıra izlenmektedir. Bu araştırmada da çocukların kentte ve köyde yaşama durumlarına göre toplumsal cinsiyet algısı araştırılmaktadır. Bu süreçte de çocukların kendilerini rahatça ifade edebilmeleri açısından resim çizdirme yöntemi seçilmiştir. Böylelikle çocuk resimleri incelenerek, çocukların toplumsal cinsiyet algılarında yaşadıkları yerin kent veya köy olmasının ne gibi etkileri olduğu görülebilecektir. Literatürde yer alan araştırmalara bakıldığında, çocuk resimlerine ve çocukların toplumsal cinsiyet algılarına büyük bir ilgi olduğu göze çarpmakta ve çeşitli veriler ile de araştırılmaktadır. Örneğin okul öncesi hikâye kitaplarında (Aktaş, 2011), çocuk ders kitaplarında (Gümüşoğlu, 2008), okul öncesi öykü ve masal kitaplarında (Köseler, 2009), ilkokul öğrencilerinde (Sönmez ve Dikmenli, 2021), lise öğrencilerinde (Filiz ve Güzelyurt, 2017) ve üniversite öğrencilerinde (Yılmaz, 2015), toplumsal cinsiyet algısının araştırıldığı görülmektedir. Ancak, kırsal ve kentsel kesimde yaşayan çocukların resimlerini karşılaştırmalı olarak ele alan araştırma yapıldığı görülmemiştir. Ayrıca bu araştırmada çocukların anne ve babalarının toplumsal cinsiyete yönelik görüşleri de ele alınmaktadır. Literatürde anne ve baba birlikte çok az araştırma (Akar ve Aksoy, 2018; Yağan Güder ve Güler Yıldız, 2014; Zelyurt, 2018) yapıldığı görülmüştür. Bu çalışmada literatürdeki bu eksiklikleri gidermek amaçlanmıştır. Araştırmadan elde edilmesi beklenen sonuç, anne-babaların toplumsal cinsiyete ilişkin ~~algıları~~ görüşleri ile çocukların toplumsal cinsiyet algıları arasında nasıl bir benzerlik/farklılık olduğu yönünde olacaktır. Köyde ve kentte okul öncesi eğitime devam eden

çocukların çizdikleri resimler aracılığıyla toplumsal cinsiyete ait algılarının incelendiği bu araştırma, çocuğun düşüncelerini ifade etmesine ve onların görüşlerini dikkate almaya önem veren Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ile de uyumludur. Okul öncesine devam eden çocuklara etkili bir öğrenme ortamı oluşturabilmek için günlük yaşantılarına dair bakış açılarının incelenmesi ve araştırılması büyük önem taşımaktadır. Sosyal bilimlerde, okul öncesine devam eden çocukları araştırmaya dâhil ederek kendilerini ve çevresini ilgilendiren konularda fikirlerini almak ve onları dinlemek yeni bir yaklaşımdır (Birbeck ve Drummond, 2005). Türkiye'de yapılan bu tarz araştırmaların sayısı oldukça azdır. Toplumsal cinsiyete ilişkin ailelerin, öğretmenlerin ve uzmanların algıları ile ilgili araştırmalar artmaya devam etse de çocukların toplumsal cinsiyete ilişkin duygu ve düşünceleri hakkında çok az şey bilinmektedir. Bu sebeple bu araştırma kırsal ve kentsel kesimde yaşayan çocukların resimlerini ve bu çocukların anne-babalarının görüşlerini karşılaştırmalı olarak ele aldığından dolayı özgünlüğünü ortaya koymaktadır. Köyde ve kentte yaşayan okul öncesi çocukların okul öncesi çocukların anne ve babalarının toplumsal cinsiyet görüşleri ile çocukların toplumsal cinsiyet algılarını karşılaştırmalı olarakbetimleyen bir araştırma olması nedeniyle bu çalışmanın alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Yapılan bu araştırma ile çocukların algıları ve anne-babaların görüşleri belirlenmeye çalışılmış ve çeşitli öneriler geliştirilmiştir. Bu önerilerin alan yazına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

1.6.Araştırmanın Varsayımları

Çalışmaya katılan öğrencilerin isteyerek resim yaptıkları ve velilerin içten ve güvenilir yanıtlar verdiği varsayılmıştır.

1.7.Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma 2022-2023 eğitim-öğretim yılında bir köyde ve bir kentte bulunan anaokuluna devam eden çocuklar ve onların ebeveynleri ile sınırlıdır.

2.BÖLÜM
KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde Ailenin Tanımı, Aile Çeşitleri, Ailenin İşlevleri, Toplumsal Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet Kavramları, Toplumsal Cinsiyet Kuramları, Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Algının Oluşmasında Etkili Olan Etmenler ve İlgili Araştırmalar yer almaktadır.

2.1.Aile

Bu bölümde aile, ailenin tanımı ve işlevi, ailenin yapısı ve aile çeşitlerine yer verilmiştir.

2.1.1.Ailenin Tanımı: Aile, içinde yaşadığımız toplumun orta direğidir. Toplum, aile denilen en küçük sosyal birimin bir araya gelmesinden oluşmuş insan topluluğudur (Akıntürk, 2002). Aile; anne, baba ve çocuklardan oluşan toplumun en küçük yapısıdır. Doğum, evlilik, evlatlık edinme durumu ve bir evde yaşayan iki veya daha fazla kişinin oluşturduğu kümeye de aile denilmektedir. Aile, tarihsel sürekliliğin nabzının attığı yerdir. Aile kavramını, geçmiş ve bugün de var olduğumuz, gelecekte de var olacağımız hissini veren bir güvenlik üssü diye de tanımlayabiliriz (Bayhan, 2012). Bu tanımlar içerisinde aile için, geleceğe inanç ve ümit ile bakan, çocuklarına inanan ve onları koruyup kollayan, çocuklarına karşı sorumlulukların farkında olan bireyleri barındıran şeklinde atıflara da rastlanmaktadır (Kottak, 2014). Bazı tanımlarda aile ve evlilik arasındaki bağa vurgu yapılmazken, bazı tanımlar ailenin sadece evlilik ile kurulabileceğini belirtmektir. Türk Dil Kurumu'nun tanımında ise, ailenin kan ve evlilik bağına dayandığı ifade edilmiştir (TDK, 2019). Ayrıca aile; karı koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilere bağlı olarak toplumun en küçük birliği olarak tanımlanmıştır. Ancak bu tanım, dar tutulmuş bir tanımıdır. Aile, aynı soydan gelen ve aralarında akrabalık bağı bulunan bireylerin tümü olarak da tanımlanabilir (Sezal, 1981). Aile, toplumun yapısını oluşturan ve onu şekillendiren, bireylerin sosyalleşmesinde etkili olan bir kurumdur. Dolayısıyla aile evrensel bir kavram olup tanımlanırken ne olduğu değil ne olması gerektiği vurgulanmaktadır. Bireylerin toplumsallaşma süreci ilk önce ailede başlamaktadır (Sezal, 1981). Aile, bir kişinin gelecekte kuracağı ailenin nasıl olacağını ve bu ailedeki rol ve görevlerin neler olduğunu belirlemektedir. Bu yüzden aileyi, bireylerin fiziksel, duygusal ve ekonomik işlevlerini sağlıklı bir şekilde yerine getirdiğinden dolayı toplumun en küçük birimi şeklinde tanımlayabiliriz. Aile, toplumun kültürünü, düzenini, geleneklerin yeni nesillere aktarımını, yeni nesillerin eğitimini sağlayan bir kurum olması nedeniyle, çoğu zaman din ve devlet tarafından da desteklenerek varlığını devam ettirmiştir (Yavuzer, 2011).

2.1.2.Aile Çeşitleri: Aile tanımlarının oluşmasında tarihsel gelişim ve buna bağlı değişimlerin rolü oldukça etkilidir. Ekonomik unsurların etkisiyle, aile tipi, yaşam tarzı ve aile ilişkilerinde farklılıklar oluşmaya başlamıştır. Aile çeşitleri dört farklı kategoride ele alınmıştır (Kılıçaslan, 2001).

2.1.2.1.Çekirdek Aile: Karı-koca ve evlenmemiş çocukların oluşturduğu bir aile biçimidir. Ayrıca o anne ve babanın kendi anne ve babasının duygusal ve ruhsal etkilerinin yansımalarından oluşan toplumsal kurumdur. Çekirdek aile daha çok tüketici yapıdadır ve genelde sanayileşmiş toplumlarda görülmektedir. Aile akrabalık bağları zayıf olmakta, bundan dolayı ailedeki bireylerin arasındaki bağ kuvvetlenmektedir. Tek eşli evlilik özelliği taşıyan çekirdek ailede gelenek ve göreneklerin baskısı oldukça azdır (Timur,1972).

2.1.2.2.Eksik/Tek Ebeveynli Aile: Anne veya babadan sadece birisi ve onların çocuklarının oluşturduğu bir aile çeşididir. Eksik/Tek Ebeveynli ailelerin son yıllardaki boşanma oranlarının artışı, çocuk sonrası terk edilme veya terk etme ile ortaya çıkmaktadır. Bu aile çeşidinde bireysel mülkiyet vardır.

2.1.2.3.Geleneksel Geniş Aile: Aile reisi ve hanımı, evli oğulları ve kızları, gelinleri ve damatları, bekar olan çocukları ve hatta torunların birlikte yaşadıkları, kısacası birden fazla kuşağın bir arada yaşadığı bir aile çeşididir. Sanayi öncesi toplumlarda yaygın olarak görülen bu aile çeşidinde kararları ailenin yaşça en büyük erkek üyesi almaktadır. Daha çok üretici yapı özelliği taşıyan geleneksel geniş ailede gelenek ve görenekler etkilidir ve aile bağları oldukça kuvvetlidir (Sayın, 1990).

2.1.2.4.Parçalanmış Aile: Ayrı yaşama, boşanma veya ölüm gibi nedenlerden dolayı karı kocadan birinin veya her ikisinin de bulunmadığı bir aile çeşididir (Şentürk, 2006).

2.1.2.5.Köyde Yaşayan Aile: Sosyal yapısı ilişkiler yönüyle çok güçlü ve kontrol gücü daha fazla bir yapıda olan bir aile çeşididir. Kendi kendine yeter durumda olup ev içi değişiklikler öncelikle aile içinde çözülmektedir. Köyde yaşayan ailede, aile içi ilişkilerin kavramsallaştığı, aile içindeki rol, tutum ve davranışların dağılımı ve bunların paylaşımı, karı-koca ilişkileri, ebeveynler ile kız/erkek çocukları ilişki durumları ve ailede çocuğa verilen değer bakımından değerlendirilmektedir (Şentürk, 2006).

2.1.2.6.Kentte Yaşayan Aile: Kent ailesi, psikolojik doyum ve üreme yoluyla neslin devamını sağlamakta olan bir aile çeşididir. Kent anne babalarının işlevleri, çocuklarının sosyalizasyon sürecinde sosyal çevreye hazırlamaktır (Ozankaya, 1999). Aile üyelerinin birbirlerine yakınları ve birbirlerinin üzerlerindeki sosyal denetim oldukça azdır. Evlenme yaşı

yüksektir. Boşanma ayrılma veya çocuk sahibi olma durumlarında eşlerin birbirleri aralarında karar verme durumu ön plandadır (Kocacık, 1990).

2.1.3.Sağlıklı – Sağlıksız Aile: Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımına göre sağlık; sosyal, ruhsal ve fiziksel yönden tam bir iyilik halidir (Nazlı, 2007). Sağlıklı aileler işlevlerini iyi bir biçimde yerine getirmektelerdir. Aile üyelerinin birbirleri ile iletişimleri psikolojik olarak sağlıklıdır ve birbirlerinden memnunlardır. Aile üyeleri birbirlerine karşı dürüst, anlayışlı, samimi, güvenilir ve saygı ile yaklaşır (Nazlı, 2007). Sağlıklı ailelerde iyi iletişim kalıpları; aktif dinleme, yargılamaktan uzak, özgür, empati yapma, açık olma, tutarlı olmaktır. Sağlıksız ailelerin iletişim kalıpları ise; yargılama, denetleme, üstünlük gösterme, sert tutum/davranış, zıtlık içeren mesajlar/konuşmalar, gereğinden fazla kabullenme veya eleştirmedir (Bilgel ve diğerleri, 2002). Ailenin işlevlerinin yerine getirilebilmesi için ailede yaşayan üyelerin tam bir iyilik halinde olmaları gerekmektedir. Aile içi ilişkilerin dinamik yapısı aile üyelerinin genetik ve kişilik özellikleri, sosyo-ekonomik durumları, toplumdaki hizmet ve imkanlar ile ilgilidir. Sağlıklı aileler, problemleri birlikte çözebilen, birbirlerine duygusal olarak bağlı olan, birbirlerinin davranışlarını aşırı olmayacak şekilde kontrol edebilen, herkesin kendisinden beklediği rolü etkin bir biçimde yerine getirebilen ve birbirleriyle rahatça konuşabilen aile olduğu bilinmektedir (Epstein ve diğerleri, 1983). Ackerman'a göre (1965), sağlıklı ailelerdeki çiftler ev içindeki ve ev dışındaki rollerde uyumlulardır. Bu ailelerde eşlerin birbirlerine saygı gösterdikleri, birbirlerini oldukları gibi kabul ettikleri görülür (Kılıçaslan, 2001).

2.1.4.Ailenin İşlevleri: Tüm canlılar doğumdan kısa bir süre sonra varlıklarını sürdürebilirler. İnsanlar doğduklarında korunmasız, güçsüz ve muhtaç bir yapıda olurlar. Yeni doğmuş bir bebeğin fizyolojik ihtiyaçları ailesi tarafından karşılanmaktadır. Dolayısıyla insanların var olmaları ve yetişmeleri için aile olmazsa olmazdır. Ailenin işlevleri, insanlığın başlangıcından bu zamana kadar değişik kurumlarca yapılmış ve araştırılmıştır. Aile, toplumun temelini oluşturduğu için toplumsal yapıdaki en temel görevleri üstlenmektedir. Birey toplum içinde kendine özgü bir role sahip olmasına karşın gerçek kişiliğini ancak diğer bireylerle sosyal ilişkiler kurarak oluşturmaktadır (Tezcan, 2006). Ailedeki her birey farklı özelliklere ve farklı kişilik özelliklerine sahiptir. Aile bireylerinin üstlendikleri her rol birbirinden farklıdır. Bu yüzden aile üyelerinin toplumsal cinsiyet rollerinin algılanması da birbirinden farklıdır. Ailede ilk olarak öğrenilen bireyin fonksiyonlarını etkili bir şekilde yerine getirme ve bulunduğu topluma uyum sağlamadır. Çocuğun ilk sosyalleştiği yer ailedir. Dolayısıyla toplumsallaşma ailede başlar. Bireylerin ailelerinde gördükleri davranışlar, alışkanlıklar, inanışlar ve görüşler ileride kendi kuracakları aileye de yansıyacaktır. Bu görüş ve inanışların en önemlisi de

toplumsal cinsiyete ilişkin görüş ve inanışlardır. Ailenin işlevlerinden **biyolojik işlev**; kişinin neslinin devamını sağlayan, eşlerin ve çocuklarının psikolojik tatminini sağlayan bir kuruma dönüşmesini sağlamaktadır. Biyolojik işlevlerde çiftlerin evlenme yaşı, çocuk yapma yaşı, çocukların doğması, genç-orta yaşlı nüfusun dağılımı, kadın ve erkeklerin ortalaması gibi konuları ele almaktadır. Ayrıca cinsel gücün doyumu ve neslin devamını sağlama işlevi olarak da sayılmaktadır. Biyolojik işlevin devamında **psikolojik işlev** yer almaktadır. Çocuk, her şeye muhtaç ve korumasız olarak yaratılmıştır. Aile, çocuğun en temel fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayan, besleyen, büyüten ve yetiştirendir. Çocukların biyolojik bakımın yanı sıra psikolojik bakım açısından da korunması ve yetiştirilmesi, sevgi, saygı ve sığınma gibi psikolojik ihtiyaçlarının doyurulması ailenin temel işlevlerindendir. Çocuğun kişiliğinin gelişmesi de ailede başlar. Toplumsal değerler ailede öğrenilmektedir. Aile biyolojik olarak çocuklara cinsiyet rolleri, tuvalet eğitimi, büyüklere ve küçüklere saygı gibi birçok temel bilgileri çocuğa öğretmektedir. Bu da ailenin **toplumsal işlevidir** ve çocuğun ilk toplumsallaşma dönemidir (Kır, 2011). Dolayısıyla insanların var olmaları ve yetişmeleri için aile olmazsa olmazdır. Aile, insanların yalnızlığını gidermekte, onlara sevgi ve saygı vermektedir. Toplumsallaştırma süreci, çocuğu dolaysız olarak etkileyen bir süreçtir (Tezcan, 1985). Çocuk, biyolojik varlık olarak dünyaya gelir ve ilk defa ailede sosyalleşerek yalnızlıktan sıyrılıp topluma kazandırılır. Çocuğun her türlü eğitiminin temeli ailede atılmaktadır. Çocuk ailede aldığı eğitimle hayata hazırlanır ve istediği mesleğe yönlendirilir (Gökçe, 1990). Ailenin **ekonomik işlevlerine** baktığımızda ilk akla üretim ve tüketim gelmektedir. Birey üretim ve tüketimin gerektirdiği beceri ve bilgileri ailede kazanmaktadır (Kır, 2010). Aynı zamanda aile, para kazanılan, geçim sağlanılan, beslenilen, barınılan ekonomik güvence adım atılan bir yuvadır. Kent ve köyde yaşayan ailelerde özellikle ailenin kadınları çalışmamakta iken erkek üyeleri üretime katkı sağlamaktadır (Tezcan, 1985). Erkek çocuk babaya yardım ederken, kız çocuk ev işlerinde anneye yardım etmektedir.

2.2.Toplumsal Cinsiyet

Bu bölümde toplumsallaşma, cinsiyet, toplumsal cinsiyet tanımları, kavramları ve kuramları, cinsiyet rolleri, toplumsal cinsiyet kalıpyargıları, çocuklarda toplumsal cinsiyet gelişimi, toplumun kadın ve erkek rollerine ilişkin algısına yer verilecektir.

2.2.1.Toplumsal Cinsiyet ve Kavramları:

2.2.1.1.Toplumsallaşma/Sosyalleşme: Toplumsallaşma, bireyin içinde yaşadığı toplumun davranışlarını, değer yargılarını ve özelliklerini edinmesindeki iletişim sürecidir. Başka bir deyişle, toplum tarafından kişiye yüklenen görevlerin gerektirdiği sorumlulukları

kişiden beklemesidir. İnsanoğlunun öncellikle anne karnından ölene dek duygusal, zihinsel ve davranışsal yeteneklerini toplumsal yapıda egemen olan ilişkiler ağı içerisinde geliştirebilmesi, her süreçte "normal insan" olabilmesi, gelişimini yaşam boyu sürdürmesiyle mümkün olmaktadır (Borlandi, 2011). Sosyalleşme, doğum ile başlayıp ömür boyu devam eden, insanların birlikte yaşamaları, birbirleriyle iletişim kurmaları ve bazı benzer değerlerin oluşmasını sağlayan bir adaptasyon sürecidir. Sosyalleşme, zaman içerisinde her toplumun kendine özgü bir yaşam tarzının ortaya çıkmasına yol açmıştır (Sayın, 2020). Bu yaşam tarzı yüzyıllar boyunca kuşaktan kuşağa aktarılmış ve toplumdaki kişilerin tutum ve davranışlarını, düşüncelerini hatta kimliklerini biçimlendirmiştir. Bireyin toplumsallaşma/sosyalleşme sürecindeki en temel kurumu ailedir. Bu toplumsallaşma sürecindeki en kritik evreler bebeklik, çocukluk ve ergenlik dönemleridir (Bakırcıoğlu, 2012). Toplum, kadın ve erkeğe cinsiyete dayalı farklı beklentiler içerisinde farklı sorumluluklar yükler. Ailenin büyükleri, anne-babalar, öğretmenler, arkadaş grupları ve kitle iletişim araçları cinsiyete göre nasıl davranılması gerektiği konusunda kız ve erkek çocuklarına öğretirler (Bakırcıoğlu, 2012). Bu davranışları öğrenen çocuklar takdir edilirken, cinsiyetlerine uygun davranış göstermeyen çocuklar alay edilmekte veya dışlanmakta, bunun üzerine de çevresindeki büyükler tarafından uyarılmaktadır.

2.2.1.2.Cinsiyet ve Biyolojik Cinsiyet: Cinsiyet kelimesi ile ve toplumsal cinsiyet kavramı genel olarak aynı anlamları çağrıştırmasına rağmen, gerçek bu değildir. Cinsiyet, kadın veya erkek olmanın biyolojik farklılıklarını ifade etmekte olup aynı zamanda doğuştandır (Kandır, 2003). Toplumsal cinsiyet ise kadınlık ve erkeklik rollerini ve toplumun yüklediği anlamları ifade etmektedir. Biyolojik cinsiyet dediğimiz aslında kromozomlarda da tanımlanmış olan xy veya xx şeklinde gösterilen, kişinin doğuştan itibaren kendisinin seçmediği, biyolojik olarak tanımlanan bir cinsiyet şeklidir (Özalp, 2021). Cinsiyet kimliği ise kişinin aslında kendisinin tanımladığı, kadın ya da erkek olduğunu söylediği bir kimliktir.

2.2.1.3.Toplumsal Cinsiyet: Toplumsal cinsiyet kavramı, topluma ve kültüre vurgu yapmakta ve doğuştan kazanılmamaktadır (Yılmaz, 2015). Toplumsal cinsiyet eril ve dişil değerlere, sorumluluklara ve davranış kalıplarına işaret eder. Kadın ve erkeğin çalışma ve günlük hayatındaki rolleri ile evlilik ve aile yaşamındaki rollerinde belirgin farklılıklar görülmektedir (Yıldız ve Ayata, 2023). Toplumsal cinsiyet karşımıza bazı normlar çıkmaktadır. Örneğin, kadının daha fazla mutfakta vakit geçirmesi, yemek yapması, çocuk bakımını üstlenmesi, daha naif olması, arabayı iyi kullanamaması gibi kültürlere göre değişen, aslında kişinin nasıl davranışlar sergileyeceğini toplum ya da kültür tarafından belirlenmiş olan normlardır. Erkeklere yüklenen özellikleri "üstün", kadınlara yüklenen özellikleri "aşağı" kabul

eden bir sistem vardır. Böylece kadın ve erkek arasındaki farklılıkların olması doğuştan doğaldır (Tezcan, 2006). Toplumsal cinsiyet kavramı, ailede başlayan ve okullarda devam eden sosyalizasyon süreci içerisinde öğrenilmektedir.

2.2.1.4.Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Eşitsizliği: Toplumsal cinsiyet eşitliği; hakların, sorumlulukların, malların, kaynakların, yaşam kalitesinin ve fırsatların bireylerin cinsiyetlerine bağlı olmadan eşit ve adil şekilde dağıtılmasını gözeten stratejik bir yaklaşımdır (Özvarış, 2015). Eğitim, insana ve topluma yapılan en güçlü yatırımdır. Eğitim hakkının kullanılmasında ortaya çıkan en büyük engellerden birisi de toplumsal cinsiyet eşitsizliğidir. Okul ve sınıflarda yapılan uygulamalar, eğitim-öğretim materyalleri ve programları, okul personellerinin tutum ve davranışları toplumsal cinsiyet konusunda etkili olan kaynaklardır (Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Duyarlı Okul Standartları Kılavuzu, 2016).

2.2.1.5.Cinsiyet Ayrımcılığı: Cinsiyet ayrımcılığı, bireylere cinsiyetlerinden dolayı toplumda adaletsiz bir şekilde davranılması anlamına gelmektedir. Bu anlamda cinsiyet ayırımcılığı, bireyin insan haklarının tümünden yararlanmasını engelleyen, sosyal toplum tarafından yapılandırılmış cinsiyet rolleri ve normlarına dayalı olarak herhangi bir kısıtlamaya maruz kalmasıdır. Cinsiyet ayırımcılığı; fırsatlara ulaşmada eşitsizlik, şiddet, temel hizmetlerden yararlanmada yetersizlik, çalışma yaşamı, siyasette kadının sınırlı olarak yer alması ve kadınlar ile erkekler arasındaki kişisel ilişkilerdeki güç dengesizliği konusu ile yakından ilişkilidir (Sayılan, 2012). Ayrıca cinsiyet ayırımcılığı; toplumda kadınların temel hizmetlerden yoksun olması, fırsatlara ve kaynaklara sahip olma konusunda erkeklere oranla eşit olmayan koşullar yaşaması, şiddete uğraması, siyasette ve çalışma yaşamında düşük oranlarda temsil edilmesi biçiminde de tanımlanmaktadır (Adaçay, 2017). Bireylerin cinsiyetlerine göre farklı fırsat ve haklara sahip olmaları cinsiyet ayrımcılığına yol açmaktadır. Cinsiyet ayrımcılığı, tutum ve davranışların toplumsal cinsiyete dayalı kalıplaşmış sosyal rolleri desteklediği zaman ortaya çıkabilir. Toplumsal cinsiyet eşitliği sadece kadınlarla ilgili bir yaklaşım değildir. Karar alma süreçlerine eşit katılımın sağlanmasından, hayata dair sorumlulukların adil bir şekilde dağıtımına kadar kadınlar ve erkekler arasında denge kurulmalıdır.

2.2.1.6.Toplumsal Cinsiyet Rolleri: Bir bebek doğduğunda hatta doğmadan önce, cinsiyeti kız veya oğlan olarak tanımlanır. Bu andan itibaren verilen isimlerden pembe ve mavi ile şekillenen kıyafetlere kadar birçok masum görünen tutum ve yaklaşımlar ile toplumsal cinsiyet rollerinin temelleri atılmaktadır. Biraz daha büyüdüklerinde kız çocuklarının bebeklerle, erkek çocukların ise arabalarla veya toplarla oynamaları beklenmektedir. En

yakınları olan anne babalarından başlayarak çizgi filmler, masal kahramanları ve hatta reklamlar çocukların zihninde belirli kadın ve erkek temsillerini oluşturmaktadır. Ergenlik döneminde bu beklentiler, ev içindeki roller, ev dışında yapılabilecekler verilen eğitimler ile iyice pekişmektedir (Şeker, 2020). Böylelikle gençler; hobileri, ilgilendikleri spor dalları ve hatta meslek seçimlerini cinsiyetlerine göre yapmaya başlamaktadırlar. Yetişkinlikte ise toplumun beklentileri iyice keskinleşmektedir. Kadınlardan çalışsa da önce "anne" olmaları, erkeklerden ise evde sorumluluk alsalar da önce "evin direği" olmaları beklenmektedir. Geleneksel cinsiyet rolleri nedeniyle kadınlar, ev işlerine çok zaman ayırdıkları için iş yaşamına çok fazla katılamamaktadır. Katıldıkları zamanlarda ise cinsiyetlerine uygun olduğu bilinen işlerde çalışmakta, bazı sektörlerde cinsiyetleri sebebiyle erkeklere göre daha az ücret almakta ve kariyerlerinde ilerlerken erkeklerden daha fazla engelle karşılaşmaktadırlar (Ünelöz, 2017).

2.2.1.7.Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları: Kalıpyargı terimi ilk kez Lippmann tarafından ortaya atmıştır (Dökmen, 2006). Kalıpyargı, imaj ve değerleri kapsayan, belirli bir grup içerisindeki bireylere ve nesnelere yönelik algı ve imajlara denir. Kalıpyargı, içinde yaşadığımız toplumda bireylere farkına varmadan öğretilmekte ve bireyi doğrudan etkilemektedir (Özdemir, 2006). Kalıpyargılar, toplumdaki bireylerin yapmaları gerektiğini düşündüğümüz tutum ve davranışlardır (Onur, 1997). Bu kalıpyargılar, üzerinde çok düşünmeden kabul edilen algılardır. Kadınlar ve erkekler ile ilgili olan düşünceler genellikle cinsiyete yönelik kalıpyargılardır (Şirvanlı, 1992). Toplumsal cinsiyete bağlı kalıpyargılar, kadınların ve erkeklerin davranış biçimlerine dair oldukça basitleştirilmiş ve standartlaştırılmış cinsiyet kavramlarını ifade eder. Erkeklere dair kalıpyargılar "geçindiren" ve "koruyucu", kadınlara dair kalıpyargılar ise "annelik" ve "destekçi" olmak üzere iki temel başlıkta tanımlanmaktadır (Tekışık, 2000). Bunlar gibi cinsiyetlere dair klişeleşmiş inançlar, kadınların ve erkeklerin yeteneklerini, kendilerini geliştirme potansiyellerini, profesyonel kariyerlerini ve yaşamlarıyla ilgili farklı seçimler yapma kapasitelerini sınırlandırır. Bir kişiye sadece kadın veya sadece erkek olmasından dolayı belirli nitelikler, özellikler ve roller atfedilmesi, bireyin özgürlüğünü de sınırlandırmaktadır (Butler, 2008). Williams ve Best'in 24 ülkedeki çocuk ve 28 ülkedeki yetişkin toplumsal cinsiyet kalıpyargıları üzerine yaptıkları çalışmada en güçlü kalıpyargı özelliklerinin kadınlarda narinlik, zayıflık, yumuşak kalplilik ve uysallık olduğu; erkeklerde ise maceraperestlik, saldırganlık, katılık ve acımasızlık olduğu ortaya konmuştur (Bee ve Boyd, 2009).

2.3.Toplumsal Cinsiyet Kuramları

2.3.1.Psikoanalitik Kuram: Freud'un psikoanalitik kuramı, toplumsal cinsiyetin gelişimi ile ilgili ilk kuramlardandır (Dökmen, 2009). Freud beş yaşından sonra kişiliğin oluştuğunu ve bu yaş dönemdeki yaşantıların yetişkinlik yıllarında da etkisini sürdürdüğünü ifade etmektedir. Psikoanalitik kurama göre, bireyler psikoseksüel gelişimlerini beş dönemde tamamlamaktadır. Bunlar Oral Dönem, Anal Dönem, Fallik Dönem, Latent Dönem ve Genital Dönem olarak ifade edilmektedir (Aydın, 2004). Yaşamın ilk yılları olan (0-18 ay) **Oral dönemde** bebeğin odak noktası ağız bölgesindedir. Bu dönemde çocuğun zevk kaynağı ağız ile ilgili davranışlardır. **Anal dönemde** (18 ay-3 yaş) çocuğun ilgisi anüse geçmekte ve dışkılama ile ilgili davranışlar önemli olmaya başlamaktadır. Diğer bir dönem olan **Fallik dönemde** (3-5 yaş) çocuğun ilgisi cinsel organa yönelmektedir. Ancak bu cinsel organa ilgi yetişkinlerdeki gibi bir ilgi olmamaktadır. **Latent dönemde** (5-13 yaş) cinsel dürtüler bastırılmakta ve cinsiyet farklılıkları ortaya çıkmaktadır (Dökmen, 2009). Son dönem olan **Genital dönem** (12- 13 yaştan sonra) cinselliğin tekrar ön plana çıktığı ve bu cinselliğin artık yetişkin cinselliği gibi olduğu ifade edilmektedir (Dökmen, 2009).

2.3.2.Sosyal Öğrenme Kuramı: Bandura (1977) tarafından ortaya atılan Sosyal Öğrenme Kuramı, insan davranışlarını hem model yoluyla hem de gözlem yoluyla öğrenme şeklinde de adlandırılmaktadır. Sosyal Öğrenme Kuramı'na göre davranışların büyük bir kısmı çevredeki diğer insanların gözlenmesi ile öğrenilmektedir. Gözlemleyerek öğrenme; sadece davranışlarını taklit etmesi değil, çevredeki olayları bilişsel olarak anlamasıdır. Sosyal öğrenme kuramı, toplumsal cinsiyet rollerini cinsiyete göre ayırarak inceleyen kuramlardan biridir. Birey, çevresi ile iletişim halinde olarak gözlem yoluyla yeni davranışlar kazanır ve bu yeni öğrendiği davranışları hayatına geçirir (Meggitt, 2013). Mesela, bir çocuk çevresindeki yetişkinlerden bağırma görürse o da çevresindeki diğer çocuklara bağırmaya eğilimli olacaktır. Çocuk ağladığında veya düştüğünde sakinleştirilirse o da başkalarına aynı davranışı sergileyecektir (Meggitt, 2013).

2.3.3.Bilişsel Gelişim Kuramı: Piaget'in geliştirdiği Bilişsel Gelişim Kuramı'na göre çocukların cinsel kimliği altı yaşından sonra oluşmaya başlamaktadır. Çocukların yaşları ilerledikçe kendilerinin ve çevresindekilerin cinsiyeti ile ilgili bilgiye sahip olmaktadırlar (Meggitt, 2013). Piaget'in bilişsel gelişim kuramında 4 evre bulunmaktadır. İlk evre 0 ile 2 yaş arasını kapsayan Duyu-Motor evresidir. Çocuk Duyu-Motor evresinde görme, koklama, tat alma, dokunma ve duyma duyularını kullanarak yaşadığı çevreye ve dünyaya ait bilgi toplamaktadır. Bu evrede öğrenilen en önemli farkındalık nesne sürekliliğidir. İkinci evre ise 2

ile 7 yaş arasını kapsayan İşlem Öncesi evredir. Çocuklar bu evrede bir şeyleri temsil etmek için simgeler kullanıp taklit ederek oyun oynamaya başlarlar. Bu yaş grubundaki çocuklar benmerkezcidir. Çevresindeki diğer insanlardan farklı düşünebileceklerini kavrayamamaktadırlar. 7 ile 11 yaş arasında ise çocuk artık Somut İşlemler evresine girmiştir. Bu evrede çocuk nesneleri farklı gruplar hainde sıralayabilmekte ve dolayısıyla mantıksal olarak akıl yürütebilmektedir. Son evre ise 11 yaş ve yetişkinliği kapsayan Soyut İşlemler evresidir. Bu evredeki çocuklar artık soyut kavramlar hakkında mantık yürütebilmeye ve olası eylemlerinin sonuçlarını düşünmeye başlamaktadır. Aynı zamanda ahlaki muhakemeler de bu dönemde başlamaktadır (MEB, 2013)

2.3.4.Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı: Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı Sandra Lipsitz Bem (1974) tarafından geliştirilmekte olup sosyal öğrenme ve bilişsel gelişim kuramlarının ana temalarını birleştirmektedir. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı kadın veya erkek olmayı ifade etmekte, toplumsal cinsiyet ise toplumun kadından veya erkekten neler beklediği ile ilgilidir (Dökmen, 2006). Örneğin bizim toplumumuzda kadından çocuk bakma, ev temizleme ve benzeri roller beklenirken, erkekten daha çok ailesinin geçimini sağlayan güçlü bir rol beklenmektedir. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı, bilişsel gelişim kuramı ile sosyal öğrenme kuramının ortak bir sonucu niteliğindedir. Toplumsal cinsiyet şeması, kadın ve erkek özelliklerinin kavranmasında ve bu sonucun bireylere yüklenmesinde temel oluşturmaktadır. Çocuklar, gelişim sürecinde yaşadığı toplumdaki kadınlık ve erkeklik tanımını öğrenir ve onları özümserler. Toplumsal cinsiyet şeması temel alınarak insanların cinsiyetleri ayrıştıran ve ayrıştırmayan şeklinde 2 sınıfa ayrılması, bu kuramın esasını oluşturmaktadır (Dökmen, 2006). Toplumun kadına ve erkeğe ait olarak tanımladığı kriterlere uyan ve bu kriterlere uygun davranan bireyler cinsiyetleri ayrıştıranlar sınıfına girerken; kadın veya erkek gibi değil de içlerinden geldiği gibi davranan bireyler ise cinsiyetleri ayrıştırmayanlar sınıfına girmektedir.

2.3.5.Sosyal Bilişsel Gelişim Kuramı: Sosyal Bilişsel Gelişim Kuramı, Albert Bandura tarafından sosyal öğrenme kuramının yeniden uyarlanmasıdır (Cardwell ve Flanagan, 2003). Bussey ve Bandura (1999), başkalarını ve en önemlisi kendisini anlayıp sosyal fırsat ve imkanların belirlendiği temel bir konu olarak görmektelerdir. Sosyal bilişsel gelişim kuramı sosyal, bilişsel ve biyolojik etmenleri içermektedir. Cinsiyet gelişimi çevresel ve biyolojik etmenler ile şekillenmez, kişisel ve davranışsal etmenler de etkilemektedir (Bussey ve Bandura, 2004). Sosyal bilişsel gelişim kuramı, cinsiyet rolü gelişiminde gözlem ve model almanın öneminden bahsetmektedir. Bu kuram, çocukların karşı cinsten ziyade kendi cinsinde kişileri model almasının daha fazla olduğunu savunmaktadır (Bukatko ve Daehler, 2011). Model alma

basit bir taklit etmekten ziyade model alınan davranış için şekillendirilen yapılardır (Bussey ve Bandura, 1999).

2.4.Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Algının Oluşmasında Etkili Olan Etmenler

Toplumsal cinsiyet, ailede başlayan, okul, arkadaş grupları, eğitim, din ve kitle iletişim araçları etkisiyle devam eden bir süreçtir. Birey toplumsal cinsiyeti bu etmenler sayesinde benimser ve çevresindekiler ile etkili bir iletişim kurarak toplumun devamı sağlanmaktadır (Arabacı, 2017).

2.4.1.Aile: Aile, bireyin topluma uyum sağlamasında ilk ve en önemli kurumdur. Çocuğun sosyalleşmesinde, ailenin ekonomik koşulları, eğitim düzeyi, aile içi şiddet uygulayıp uygulamadığı durumu, çocuk sayısı, yaşadığı yeri, kültürel değerleri ve sağlık koşulları gibi etmenlerin ciddi etkileri vardır. Bireyin toplumsallaşmasının başarılı bir şekilde gerçekleşmesinin en önemli basamağı ailedir. Anne baba faktörü, çocuğun cinsiyet rollerine ilişkin algının oluşmasında oldukça önemlidir. Bireyin bir topluma dahil olması öncelikle kendi ailesindeki tutumlara bağlıdır. Çocuğun mutlu ve huzurlu bir ortamda yetişmesi sosyal, ruhsal ve bedensel gelişimine önemli katkılar sağlamaktadır. Bu huzurlu ortamı sağlayan ilk kurum ailedir. Her birey ailesinden aldığı genetik özellikler gibi ailelerinin inançlarını, görüşlerini ve duygu-düşüncelerini de almaktadır (Kaçar, 2019).

2.4.2.Okul ve Arkadaş Grupları: Okul, resmi bir sosyalleşme kurumudur. İlk önce ailede öğrenilen topluma uyum süreci okulda devam etmektedir. Birey okulda, toplum kurallarını, örf ve adetlerini yaşamını kolaylaştıracak bir takım bilgiyi öğrenir. Ayrıca çocuk, gelecekte karşılaşabileceği problemleri çözme becerisini okulda kazanmaktadır (Tezcan, 1999). Okul çocuğun kendisini bilmesini, becerilerinin fark etmesini sağlayarak gelecekteki toplumdaki yerini belirler. Arkadaş grupları, toplumsal rollerin oluşumunu belirleyen bir diğer önemli toplumsallaşma aracıdır. Temelleri ailede atılan toplumsal cinsiyet rolleri, çocukların çevresi ile iletişime geçmesi ve topluma adapte olması konusunda çocuklara rehberlik etmektedir. Çocuk, aileden öğrendiği bilgi ile okuldan öğrendiği bilgiyi birleştirip sosyal bir birey olma yolunda ilerlemektedir. Çocuğun her döneminde genişleyen arkadaş çevresinde gösterdiği ilişkiler gelişimi açısından önemli bir faktördür (Arabacı, 2017).

2.4.3.Eğitim: Toplumsal rol ve modellerin oluşumunu belirleyen diğer bir toplumsallaşma aracı da eğitimdir. Eğitim hayat boyu süren, toplumu oluşturan bireylerin bilgi ve beceri kazanmalarına, kendilerini geliştirmelerine yarayan bir öğrenme sürecidir. Birey, eğitim sayesinde içinde yaşadığı toplumun okuma, yazma ve konuşma yeteneklerini, değer

yargılarını, rol ve modellerini öğrenmektedir. Eğitim ilk önce ailede gerçekleşmektedir. Bireyler değer yargılarını yeni nesillere aile vasıtasıyla aktarmaktadır. Okullar ise değer yargıları ve kültürü aktarmada temel araçlardan ikinci sırada olandır. Çocukların kır ve kentte yaşamlarını sürdürmeleri eğitim sürecindeki yeteneklerine de yansımaktadır. Kırsal bölgede çocuk tarım ve hayvancılık işleriyle uğraşan ailesine yardımcı olurken, kentte yaşayan çocukların ise aslî görevi okullarını başarılı bir şekilde bitirebilmeleridir (Basun ve Erden, 2020). İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ne göre eğitim temel bir hak olmasına rağmen kadınlar bu haktan erkekler kadar eşit bir şekilde faydalanamamaktadır. Kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi için kadınlara ve erkeklere eşit eğitim ve eşit burs imkanları tanınmalı, karma eğitim ve cinsiyetçi olmayan bir müfredat benimsenerek kız öğrencilerin okula devam etmesi sağlanmalıdır (Üçışık, 2016).

2.4.4.Din: Bireyin toplumla bütünleşmesine yardımcı olan diğer bir araç da dindir. Düşünce, din ve vicdan özgürlüğü temel bir insan hakkıdır. Din, ahlaki olarak topluma katkı sağlamaktadır. Bireyler arasında din ve inanç farklılıkları olsa da her birey kendi ailesindeki dini kalıplardan etkilenmektedir. Sosyal yaşamda din kalıplarına uygun gelenek ve göreneklerin etkisi büyüktür (Arabacı, 2013) Cinsiyetçi basmakalıp düşüncelerin dinin gerekleri olarak sunulmasının önüne geçilmeli, çocuklara verilen din eğitiminde kız çocuklarının ve kadınların eşitlik haklarının önemine yer verilmelidir (Üçışık, 2016).

2.4.5.Medya / Kitle İletişim Araçları: Toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde en büyük etmenlerden biri de kuşkusuz kitle iletişim araçlarıdır. Radyo, televizyon, sinema, gazete, internet ve benzeri kitle iletişim araçları, yalnızca bilginin insanlara ulaşmasını ve toplumda yayılmasını sağlamakla kalmaz insanlarda farkındalık yaratır ve çeşitli kültürel etkiler yaratmaktadır (Sayın, 2007). Televizyonlarda sıkça yayımlanan dizi, film, reklam diğer birçok program toplumun kültürünü yansıtmakta ve ayrıca kadınsı ve erkeksi rollere vurgu yapmaktadır. Mesela, televizyondaki kadınlar, güzel, duygusal, yardımsever ve becerikli gösterilirken; erkekler güçlü, saldırgan, egemen ve kararlı gösterilmektedir. Medya kuruluşlarının her biriminde kadın çalışanların sayısı artırılmalıdır. Ayrıca bu kuruluşlar toplumsal cinsiyet eşitsizliğini engellemeye yönelik yayın ve kampanyalar yapmalıdır. Tüm kitle iletişim araçlarındaki cinsiyetçi ve kalıplaşmış kadın temsillerinden kaçınılmalı ve cinsiyete dayalı şiddet içeren yayınlara son verilmelidir (Üçışık 2016).

2.5.İlgili Araştırmalar

Bu bölümde toplumsal cinsiyet ve resim ile ilgili yurtiçi ve yurtdışında yapılan bazı çalışmalara yer verilmiştir. Bu araştırmalar farklı alanlardaki farklı yaş gruplarında ve farklı

amaçlar için uygulanmıştır. Bu araştırma ile benzerlik göstermesinden dolayı kısaca özetlenmektedir.

2.5.1..Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar:

Özdemir (2006) araştırmasında, okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyet algılarına ilişkin kalıpyargıları incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın verileri Cinsiyet Kalıpyargı Ölçeği ile toplanmıştır. Araştırmanın örneklemi 5-6 yaşlarındaki 120 çocuktan toplanmıştır. Sonuçlara baktığımızda cinsiyet ve yaş değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Yaş arttıkça cinsiyet kalıpyargıları artmakta olup; tek başına cinsiyet kalıpyargılar üzerinde bir farklılığa neden olmamaktadır.

Özkan (2009) çalışmasında, okulöncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarının cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılarının farklı değişkenler açısından araştırılması amaçlamıştır. Çocukların cinsiyet kalıpyargılarını ölçmek için Cinsiyet Kalıpyargı Ölçeği, anne babaların cinsiyet rolü algılarını ölçmek için de BEM Cinsiyet Rolü Envanteri kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemi 245 çocuk olmuştur. Araştırma sonuçlarına bakıldığında; çocuğun cinsiyet kalıpyargıları ile annenin cinsiyet rolü algısında anlamlı fark ortaya çıkmış, ayrıca çocuğun yaşadığı şehre göre farklılaştığı belirlenmiştir. Çocuğun cinsiyetinin, yaşının, kardeş sayısının, aile yapısının, annenin çalışma durumunun ve babanın cinsiyet rolü algısının çocuğun cinsiyet kalıpyargılarında farklılaşmaya neden olmadığı belirlenmiştir.

Çiftçi (2011) çalışmasında, anne- baba ve öğretmenlerin cinsiyet rolleri algısı ile 60-72 aylık çocukların akran ilişkileri ve oyuncak tercihleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın örneklemi anne, baba ve öğretmenden oluşan 117 katılımcı ve 61 çocuktur. Ebeveynlerin ve öğretmenlerin cinsiyet rolleri algısı, Cinsiyet Rolleri Davranış Ölçeği ile ölçülüp grup gözlem yoluyla toplanmıştır. Araştırmanın bulguları, babaların eril cinsiyet rol algısının sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaştığını, annelerin dişilik rol algısının ise sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaşma olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca kız ve erkek çocuklarının farklı etkinlikleri seçtikleri ve bu etkinlikler sürecindeki zamanın farklılaştığı görülmüştür.

Ünlü (2012) çalışmasında, bazı değişkenlere göre okul öncesi eğitime devam eden çocukların cinsiyet rolü davranışlarını incelemiştir. Araştırmanın örneklemi Konya ilinde bulunan 4-6 yaşları arasında olan 527 çocuk oluşturmuştur. Araştırmada çocukların cinsiyet rolü davranışlarını belirlemek amacı ile okul öncesi öğretmenleri tarafından doldurulmuş olan Susan Golombek ve Juhn Rust (2009) tarafından geliştirilen Okul Öncesi Etkinlik Envanteri kullanılmıştır. Okul öncesi çocukların cinsiyet rolü davranışı kızların erkeklere oranla anlamlı

düzeyde farklı olduğu bulunmuştur. Okul öncesi yaşlarına göre 4- 6 yaş arasındaki kız çocukların cinsiyet rolü davranışları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bulunmuştur. Kız çocuklarının yaşlarına göre oyun çeşitlerinde ve kişisel tercihlerinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Araştırmada anne ve babanın eğitim düzeyi ve annenin çalışma durumunda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Yağan Güder ve Güler Yıldız (2016) çalışmalarında, okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyet algılarında ailenin rolünün ne olduğunu belirlemektir. Araştırmanın örneklemini, sosyoekonomik düzeyi farklı aile yapılarından gelen ve aynı ana sınıfına devam eden 5-6 yaşındaki 8 çocuk ve onların anneleri (anne yoksa anneanneleri) oluşturmaktadır. Çalışmada veriler, görüşme, etkinlik uygulamaları ve gözlem yolu ile toplanmıştır. Çalışmanın sonuçlarına baktığımızda annelerin ev hanımı olması, şiddete maruz kalması ve çocukların bunlara şahitlik etmesi, aile içi sorumlulukların geleneksel şekilde dağılması gibi etkenler belirlenmiştir. Hem anne hem babanın ev işleri yaptığını gören çocuk ile bunları görmeyen çocuk arasında daha az kalıpyargıların oldukları belirlenmiştir.

Şıvgın (2015) çalışmasında, cinsiyet rolleri eğitim etkinliklerinin okul öncesi eğitim kurumlarına giden 60-72 aylık çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargısına etkisini belirlemektedir. Araştırmada toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının çocuğun cinsiyeti, kardeş sayısı, anne ve babanın yaşı, anne ve babanın öğrenim durumu, gelir ve çalışma durumu, okul öncesi eğitime başlamadan önce bakımını yapan kişi ile ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amaçlanmaktadır. Çalışma grubunu 40 deney 40 kontrol grubu olmak üzere toplam 80 çocuk oluşturmuştur. Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarını Ölçme aracı ile çalışma verileri toplanmıştır. Deney öncesi elde edilen bulgulara bakıldığında deney ve kontrol grubunda bulunan çocukların cinsiyet rollerine ilişkin algılarının benzer olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan 80 çocuğun, kadın ve erkek görevleri ve meslekleri, kız ve erkek oyun ve oyuncakları cinsiyetlere göre gruplandırdıkları ve toplumsal cinsiyet kalıpyargılarına sahip oldukları saptanmıştır. Deney sonrasında ise deney grubundaki çocukların puanlarında değişmeler olduğu, son test puanlarında anlamlı bir farklılaşma olduğu tespit edilmiştir.

Emeksiz ve Bay (2022) çalışmalarındaki amaç, okul öncesi dönem çocuklarının toplumsal cinsiyet algılarını çocukların oyunları açısından incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemine göre seçilen 30 çocuk oluşturmuştur. Çalışmada veriler gözlem ve görüşme teknikleri kullanılarak toplanmıştır. Görüşmeler her bir öğrenci ile 15'er dakikalık yüz yüze görüşme şeklinde olmuştur. Ayrıca her sınıf oyun oynama

zaman diliminde ayrı ayrı olmak üzere 6'şar saat gözlemlenmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile temalar ve alt temalar şeklinde oluşturularak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucuna baktığımızda çocukların oyunlarında; kural ve rol/karakter tercihlerinde toplumsal cinsiyet kalıpyargılarına sahip olmadıkları belirlenmiş ancak oyuncak ve materyal tercihlerinde kalıpyargılarına sahip oldukları belirlenmiştir. Oyuncak tercihinde kız çocuklarının en çok bebeklerle, erkek çocuklarının en çok araba tarzındaki oyuncaklarla oynadığı gözlemlenmiştir. Oyunlardaki rol tercihlerinde bakıldığında ise; erkek çocukların bulaşık yıkama rolünü, meslek seçiminde ise kız çocuklarının polis mesleğini en fazla seçmiş olması toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının dışında olduğu belirlenmiştir.

Kahraman ve Arabacıoğlu (2018) araştırmalarındaki amaç, okul öncesi dönem çocuklarının anne-babalarına yönelik algılarının ve annelerin görüşleri ile anne-çocuk etkileşiminin cinsiyet rolleri kapsamında incelemektir. Ayrıca çocukların cinsiyete göre anne babalarına yönelik algılarının ve anne-çocuk etkileşiminin değişip değişmediği belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın örneklemini, tesadüfi örnekleme yoluyla seçilmiş 100 kız 100 erkek çocuk ve onların anneleri oluşturmuştur. Araştırmada Çocuk Gözüyle Anne-Baba Soru Formu'ndan yararlanılarak oluşturulan "Çocukların Anne-Babalarına Yönelik Algıları Görüşme Formu" kullanılmıştır. Ayrıca araştırmacılar tarafından oluşturulan Anne Anket Formu, anne-çocuk iletişiminin cinsiyet rolleri çerçevesinde incelenmesi amacı ile kullanılmıştır. Görüşmeler çocuklar ile yapılmış, anket annelere gönderilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre çocukların çoğu annenin yemek yaptığını, babanın işe gittiğini söylemişlerdir. Kız ve erkek çocukların çoğu anneleri ile park veya lunapark gibi yerlere gezmeye gittiklerini, babaları ile market, pazar gibi yerlere gittiklerini ifade etmişlerdir. Son olarak araştırmada, çocuklar anne-babalarını toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde geleneksel bir algı olarak düşünmekte oldukları belirlenmiştir.

Kaynak ve Aktaş (2017) araştırmalarında amaç, toplumsal cinsiyet rollerinin dilsel ve dil dışı göstergeler okul öncesi hikâye ve masal kitapları aracılığıyla nasıl aktarıldığını tespit etmektir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman inceleme yolu ile toplanmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemi ile 50 tane okul öncesi hikâye ve masal kitabı seçilmiştir. Uzman görüşü alınarak ve literatür taranarak oluşturulan kategorilere göre değerlendirilmiştir. Bu araştırma iki aşamalı olarak gerçekleşmiştir. İlk aşamada toplanan veriler betimsel ve içerik analizi yöntemi ile uygulanmıştır. İkinci aşamada ise her kitap kategoriler doğrultusunda tematik olarak incelenmiştir. Araştırmanını sonucuna bakıldığında,

toplumsal cinsiyet rollerinin varlığını koruduğunu ortaya koysa da geleneksel anlayıştan ve kalıpyargılardan eşitlikçi bir anlayışa kısmen de olsa geçildiği görülmektedir.

Düzenli (2020) çalışmasında, anaokulu çağındaki 4-6 yaş grubu çocukların çevre algılarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Örneklem grubunu 4-6 yaş grubunda anasınıfına giden 43 çocuk oluşturmuştur. Çocuklara çevresiyle ilgili resim yapmaları istenmiş ve çocuklar daha çok içinde bulundukları çevreyi ve çevrelerinde gördüklerini resmetmişlerdir. Çocuklar resimlerinde canlı ve sıcak renklere başvurmuşlar, 6 yaşındakiler somut bir biçimde çizerken 4 ve 5 yaşındakiler soyut çizgiler ile çizmişlerdir. Yapılan analizler sonucunda çocukların resimlerinde farklı doğal 17 öğe ve farklı yapay 20 öğeye yer verdikleri görülmüştür.

Çelikler (2017) araştırmasında, okul öncesi dönem çocuklarına astronomi eğitimine yönelik çeşitli yöntem ve tekniklerinin kullanıldığı bir etkinliğin planlaması, bu etkinliğin uygulanması ve uygulanan bu etkinliğin çocuklar üzerindeki etkisinin belirlenmesi amaçlamaktadır. Araştırma, 60-72 aylık olan 12 okul öncesi öğrencisi ile yürütülmüştür. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışması deseni kullanılmış, veriler çok metotlu yöntem ile toplanmıştır. Bu araştırmaya göre, fen etkinliklerinin (astronomi, uzay ve gezegenler gibi çocukların ilgilerini fazlasıyla çektiği gözlemlenmiştir. Ayrıca araştırmacı tarafından verilen eğitimler doğrultusunda gezegenleri resimlerine çok gerçekçi bir şekilde yansıttıkları görülmüştür. Yapılan etkinliğe çocukların istekli bir aktif katılım sağladıkları, birbirleriyle iletişim içinde oldukları gözlemlenmiştir. Bu çalışmanın sonucunda, çocukların dil, bilişsel, sosyo-duygusal ve motor gelişimlerini olumlu yönde etkilediği ortaya çıkmıştır.

Ölçer (2019) çalışmasında, 4-7 yaşları arasındaki çocukların çizdiği resimleri ve sözel dışavurum yoluyla görsel ve zihinsel gerçekliğe ilişkin bilgi sunumlarını analiz etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın örneklemi, Türkiye'nin güneyindeki bir ilin farklı yerleşim yerlerinde ikamet eden ve okul öncesi eğitime devam eden 100 kız ve 71 erkek olmak üzere toplam 171 çocuktur. Resim analizleri sistematik örnekleme yöntemi ile seçilen 57 çocuğun resimlerinden yapılmıştır Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden olan olgu bilim deseni kullanılmış ve veriler betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir.. Veriler her çocukla bireysel görüşme yoluyla ve 5 kartpostal üzerinden açık uçlu sorular aracılığıyla çizimlerinden ve sözel dışavurumlarından elde edilmiştir. Araştırmada resimleri analiz edilen 57 çocuktan %21,05'inin görsel gerçekliğe, %78,95'inin ise zihinsel gerçekliğe ilişkin bilgi bulunmaktadır. Çalışmada yer alan 7 yaşındaki 5 çocuğun her iki çizimlerinde de zihinsel gerçekliği ortaya koyan bilgi sunumu gerçekleştirmiştir. Çalışma sonucunda yetişkin yönlendirmesi ile 4-6 yaş arasındaki çocukların çizimlerinde görsel gerçekliğe ilişkin bilgi sunumunda artış gözlenmiştir.

Yukay Yüksel (2015) çalışmasında okul öncesi çocukların, "iyi" ve "kötü" kavramı ile ilgili algılarına ve bu kavramlara yükledikleri anlamlar, çizdikleri resimler vasıtasıyla incelemiştir. Araştırmaya okul öncesi eğitime devam eden 4-6 yaşlarındaki 180 öğrenci katılmıştır. Katılımcılardan ilk önce iyi bir şey sonra kötü bir şey çizmeleri istenmiştir. Katılımcılar tarafından yapılan çizimler, araştırmacının analizleri sonucunda kategoriler oluşturularak kodlanmıştır. Nitel araştırma yöntemi ile veriler analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, çocukların "iyi" olarak en fazla sevgi, neşe, eğlence ve mutluluk çizdikleri; "kötü" olarak da korku, üzüntü, kızgınlık ve öfke duygularına yer verdikleri görülmüştür. "İyi" ve "kötü" temalı resimlerde en çok tema doğa ve gökyüzü olmuş, en çok kullanılan renk mavi, kırmızı, sarı ve yeşil olmuştur.

Sapsağlam (2017) çalışmasında, okul öncesi dönem çocuklarının değer algılarının sorumluluk değeri örneği üzerinden çocukların yaptıkları resimler aracılığıyla incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın örneklemi anaokulunda eğitimlerine devam eden 3,4 ve 5 yaş grubundaki 60 çocuk katılmıştır. Nitel araştırma desenlerinden olan olgubilim deseni kullanılmış, veriler "Çiz ve Anlat tekniği" ile toplanmıştır. Katılımcı çocuklara boya kâğıdı ve boya kalemi vererek sorumluluk değeri hakkında bir resim çizmeleri istenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına baktığımızda 3 yaşındaki katılımcıların resimleri genellikle karalama şeklinde olmuştur. 4 ve 5 yaşındaki katılımcıların resimlerindeki sorumluluk değeri genellikle anne-babaya yardım etme, çiçek/bitki bakımı, hayvan besleme gibi sorumluluklardan oluşmuştur.

Ergüleç (2019) çalışmasında, tablet bilgisayarların okul öncesi dönemdeki çocukların gelişimlerini destekleyen etkinliklerde kullanılabilirliğini belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın örneklemini, anasınıfına giden 3-6 yaş arası 25 kız, 19 erkek toplam 44 çocuk, aileleri ve öğretmen oluşturmaktadır. Öncelikle ailelere veli bilgi formları dağıtılmış, evde bulunan teknolojik aletlerin neler olduğu ve bu teknolojik aletlere çocukların ne sıklıkla ve ne şekilde kullandıkları gibi sorular sorulmuştur. Çalışmada ilk önce çocuklara kendi portrelerini çizmeleri istenmiştir. Daha sonra çocuklara gerekli eğitimler verilerek ve uygun ortam sağlanarak tekrar kendi portrelerini tablet kalemi ile çizmeleri istenmiştir. Çizimler sonunda çocuklarla görüşmeler yapılmış, yaptıkları çizimler hakkında konuşulmuştur. Daha sonra çocukların yaptıkları resimler sınıf öğretmenlerine gösterilmiş ve çocukların çizdiği iki resmin karşılaştırılması istenmiştir. Öğretmene, teknoloji ve tablet bilgisayarı hakkında görüşleri alınmak üzere sorular sorulmuştur. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılıp içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, tablet bilgisayarların eğitimde kullanılabilirliği, çocukların tablet bilgisayarların kullanımına meraklı oldukları, çocukların

tablet bilgisayarlar ile yaptıkları resimlerin normal kalem ile yaptıkları resimlerden daha renkli, detaylı ve yaratıcı olduğu tespit edilmiştir.

2.5.2.Yurtdışında Yapılan Çalışmalar:

Albert ve Porter (1988) çalışmalarında amaç, toplumsal cinsiyet rollerinin gelişimde bilişsel ve sosyal gelişimin etkili modellerin sosyolojik açıdan incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini 4, 5 ve 6 yaşlarındaki toplam 1264 çocuk oluşturmuştur. Araştırmada, çeşitli değişkenlerin toplumsal cinsiyet kalıpyargıları üzerindeki farklılaşması incelenmiştir. Çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları üzerinde yaş, cinsiyet ve ırkın etkili olduğu sonucu çıkmıştır. Çocukların yaşları ilerledikçe cinsiyet kalıpyargılarını kadın ve erkek cinsiyetleriyle ilişkilendirdikleri görülmüştür. Ayrıca çocukların hemcinslerine karşı belirgin kalıpyargısal davranışlar gösterdiği görülmüştür. Bu durum araştırmacı tarafından cinsiyet şeması olarak açıklanmıştır.

Pomerleau, Bolduc, Malcuıt, Cossette (1990) çalışmalarında, bir insanın yaşamının ilk 2 yılındaki toplumsal cinsiyet kalıpyargılarını ortaya çıkarmayı amaçlamaktalardır. 5, 13 ve 25 aylık toplam 120 çocuk araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Bu çocukların yaşadıkları fiziksel çevreler araştırma esnasında araştırılmıştır. Oyuncak çeşitleri, kıyafetlerin renkleri, çocuk odalarında kullanılan renk ve desenler araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara bakıldığında kız çocuklarının daha çok bebek, çocuk mobilyaları ve el işi gerektiren oyuncaklarla oynadığı, erkek çocukların ise spor malzemeleri, alet ve arabalar ile oynadığı incelenmiştir. Kız çocukların odalarında pembe ve sarı renkler tercih edilirken erkek çocukların odalarında ise mavi, beyaz ve kırmızı renkler tercih edilmiştir. Çocukların oyuncaklarının çoğu annelerin seçtiği gözlemlenmiştir.

Barak, Feldman, Noy, Ayelet (1991) çalışmalarında, anne-babaların cinsiyet kalıpyargıları, annenin çalışma durumu ve anne-babaların mesleklerinin gelenekselliği ile çocukların mesleki ilgilerinin gelenekselliğinin incelenmesini amaçlamışlardır. Araştırmanın örneklemi 5,5-6,5 yaş arasındaki 113 tane okul öncesi eğitime devam eden çocuk olmuştur. Ebeveynlere "Kadınlara Yönelik Tutum Ölçeği" araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Annelerin meslek gelenekselliği, kız ve erkeklerin geleneksel meslek ilgileri ile ilişkili bulunmuştur.

Anderson, Hamilton (2005) çalışmalarında kadın ve erkeklerin nasıl temsil edildiğini araştırmışlar, erkeklerin beceriksiz olarak tasvir edilme durumunun sıradan olup olmadığını araştırmışlardır. 200 adet önemli çocuk kitabındaki toplumsal cinsiyet rolleri analiz edilmiş ve

babaların yeterince temsil edilmediği hatta babaların genellikle etkisiz rollerde yer aldıkları görülmüştür.

Mcpherson, Fitzpatrick (2010) çalışmada, Amerika Birleşik Devletleri'nde yayınlanan 56 tane boyama kitabındaki 889 karakteri analiz etmişlerdir. Bu kitaplardaki cinsiyetlerin yaygınlığı, cinsiyet rolleri ve cinsiyetlerin aktivite durumları ve karakterlerin yaşları incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında erkek cinsiyetlerin daha aktif karakter olarak yer aldığı, cinsiyet kalıpyargılarının çoğunlukla yer aldığı gözlemlenmiştir. Araştırma sonucuna göre erkek cinsiyetinin kitaplarda daha aktif karakter olarak tasvir edilmiş, ayrıca yetişkinler, hayvanlar ve süper kahramanlar olarak da yer aldığı belirtilmiştir. Kadın cinsiyetlerinin ise daha çok çocuk ya da insan olarak yer aldığı gözlemlenmiştir.

3.BÖLÜM
YÖNTEM

Bu bölümde Araştırmanın Deseni/Modeli, Araştırmanın Çalışma Grubu, Veri Toplama Araçları, Verilerin Toplanması ve Çözümlenmesi, Verilerin Analizi, Nitel Araştırmalarda Geçerlilik ve Güvenilirliği yer almaktadır.

3.1.Araştırmanın Modeli

Çocuklarla ve anne babaları ile yapılan bu araştırma nitel araştırma yönteminde planlanmış olup olgubilim (fenomenolojik) deseni olarak tasarlanmıştır. Olgubilim, kişilerin bir olguyu nasıl deneyimledikleri hakkındaki açıklayıcı çalışmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Olgubilim deseni, farkına vardığımız ancak derinlemesine ve detaylı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgubilim, bize tanıdık olan ancak anlamını tam kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için uygun bir araştırma zemini oluşturmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu desende amaç; yaygın olan uygulamaları ortaya çıkarmak ve katılımcılar tarafından oluşturulan anlamları tanımlamak ve onları detaylı bir şekilde açıklamaktır (Annells, 2006). Olgubilim deseninde genellikle iki soruya yanıt aranmaktadır: Bu olguya ilişkin algı ve deneyimler nelerdir? Bu olguya ilişkin deneyimlerin meydana geldiği ortam ve koşullar nelerdir? (Cresswell, 2013). Bu araştırma kapsamında da çocukların toplumsal cinsiyete yönelik algıları resim analizi yoluyla incelenmiş olup, anne babalar ile deneyimlerine yönelik görüşme gerçekleştirilmiştir.

3.2.Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2022-2023 bahar eğitim-öğretim yılı, Manisa ili Yunusemre ilçesi Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmi anaokullarına ve anasınıflarına devam eden 20 okul öncesi dönem çocuğu ve onların ebeveynleri oluşturmaktadır. Okullardan kırsal kesimde olan Manisa merkeze 15 dakika uzaklıkta bir köy okulu, kentte olan okul ise Manisa merkezde bulunmaktadır.

Tablo 1

Anne-Babaların Demografik Bilgileri (Köy-Kent)

İkamet Durumu	İsim	Medeni Durum	Eğitim Durumu	Çalışma Durumu	Gelir Durumu
Köy	Ayşe	Evli	Okumaz-Yazmaz	-	0,00
	Ahmet	Evli	Okumaz-Yazmaz	Evet	25000 TL

Köy	Betül	Evli	İlkokul	-	0,00
	Bekir	Evli	İlkokul	Evet	30000 TL
Köy	Cennet	Evli	İlkokul	Evde	2000 TL
	Cevdet	Evli	Lise	Evet	15000 TL
Köy	Derya	Dul	İlkokul	Ev Hanımı	3.000 TL
	-	-	-	-	0,00
Köy	Emel	Evli	İlkokul	Hayır	0,00
	Emin	Evli	Ortaokul Terk	İnşaat İşçisi	20.000 TL
Köy	Fatma	Evli	İlkokul	Ev İşleri	5.000 TL
	Fuat	Evli	Lise Terk	-	0,00
Köy	Gamze	Evli	İlkokul	Evde	0,00
	Gökhan	Evli	İlkokul	Evet	20.000 TL
Köy	Hande	Evli	İlkokul	-	0,00
	Hakan	Evli	Lise	İnşaat İşçisi	15.000 TL
Köy	İnci	Evli	İlkokul	-	0,00
	İbrahim	Evli	İlkokul	İnşaat İşçisi	30.000 TL
Köy	Kübra	Evli	Okumaz-Yazmaz	-	0,00
	Kadir	Evli	Okumaz-Yazmaz	Aktif	20.000 TL
	Leman	Evli	Lise	Ev Hanımı	12000 TL
Kent	Lütfü	Evli	Lise	İşçi	12000 TL
Kent	Meral	Evli	Üniversite Terk	-	-
	Murat	Evli	Lise Terk	Evet	8500 TL
Kent	Neriman	Evli	Lise	-	-
	Nuri	Evli	Lise	Evet	20000 TL
Kent	Oya	Evli	Lisans	Ev Hanımı	11500 TL
	Orhan	Evli	Lise	Özel Sektör	11.500 TL
Kent	Öykü	Evli	Lise	Aktif	20.000 TL
	Ömer	Evli	Üniversite	Aktif	30.000 TL
Kent	Pelin	Dul	Lise	Aktif	25.000 TL

Kent	Rukiye	Evli	Üniversite	Aktif	8.500 TL
	Remzi	Evli	Lise	Aktif	8.500 TL
Kent	Sevgi	Evli	Ön Lisans	-	-
	Soner	Evli	Ön Lisans	Aktif	14.000 TL
Kent	Şeyma	Evli	Lise	Tezgahtar	12.000 TL
	Şerif	Evli	Meslek Lisesi	Özel Sektör	20.000 TL
Kent	Tuba	Evli	Üniversite	Öğretmen	20.000 TL.
	Taner	Evli	Lise	İşçi	15.000 TL

Tablo 1'de köyde yaşayan 10 kadın ve 9 erkek katılımcının demografik bilgileri incelendiğinde; öğrenim durumunun en alt okumaz-yazmaz en üst lise mezunu, mesleklerinin ev hanımı, hizmetli, işçi gibi mesleklerden oluştuğu ve gelir düzeylerinin en alt 0 TL en üst 30.000 TL olduğu görülmektedir. Kentte yaşayan 10 kadın ve 9 erkek katılımcının ise öğrenim durumlarının en alt lise, en üst lisans mezunu; mesleklerinin ev hanımı, tezgahtar, öğretmen gibi mesleklerden oluştuğu; gelir düzeylerinin de en alt 0 TL en üst 30.000 TL olduğu görülmektedir.

Tablo 2

Köyde ve Kentte Yaşayan Anne-Baba ve Çocukların Yaş Bilgileri

İkamet Yeri	Anne Adı	Anne Yaşı	Baba Adı	Baba Yaşı	Çocuk Adı	Çocuk Yaşı
KÖY	Ayşe	40	Ahmet	45	Ali	5
	Betül	38	Bekir	45	Bülent	5
	Cennet	40	Cevdet	42	Ceyda	5
	Derya	47	…		Devran	6
	Emel	30	Emin	46	Emine	5
	Fatma	20	Fuat	29	Figen	6
	Gamze	40	Gökhan	45	Gökay	6
	Hande	25	Hakan	40	Hasan	6
	İnci	19	İbrahim	30	İpek	5
KENT	Kübra	48	Kadir	50	Kaan	5
	Leman	36	Lütfü	40	Leyla	5
	Meral	34	Murat	36	Merve	4
	Neriman	33	Nuri	34	Nedime	5

	Oya	30	Orhan	34	Oğuzhan	5
	Özlem	32	Ömer	30	Öykü	6
	Pelin	40	…	40	Pınar	5
	Rukiye	21	Remzi	23	Rabia	5
	Sevgi	32	Soner	34	Simge	5
	Şeyma	26	Şerif	30	Şükrü	5
	Tuba	25	Taner	30	Tuğçe	5

Köyde yaşayan kadın katılımcıların yaşları ortalaması 34 yaş aralığında, erkek katılımcıların yaş ortalamasının ise 41 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Çocukların cinsiyet bakımından 4'ünün kız, 6'sının erkek olduğu; çocukların yaş bakımından 5-6 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Kentte yaşayan kadın katılımcıların yaşları ortalaması 30,9 yaş aralığında, erkek katılımcıların yaş ortalamasının ise 32 aralığında olduğu görülmektedir Çocukların cinsiyet bakımından 8'inin kız, 2'sinin erkek olduğu; çocukların yaş bakımından 4-6 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Anne ve babaların yaş farkları köyde en çok 16, en az yaş farkı 2 iken, kentte en fazla yaş farkının 5, en az yaş farkının 1 olduğu görülmektedir.

3.3.Veri Toplama Araçları

Araştırma 2022-2023 eğitim öğretim yılı Manisa Merkez ve Manisa Yunusemre ilçesinde yürütülmüştür. Anaokuluna devam eden 20 çocuğun toplumsal cinsiyet ile ilgili resimleri ve ailelerin toplumsal cinsiyete ilişkin görüşme sorularına verdiği yanıtlar, araştırmanın temeli olarak kabul edilmiştir. Araştırma kapsamında anne-babaların yaşı, medeni durumu, eğitim durumu, anne-baba mesleği ve aile gelir durumu ile ilişkin bilgilerin sorgulandığı bir form da oluşturulmuştur. Bu form, görüşme esnasında araştırmacı tarafından doldurulmuştur.

Araştırmada Olgubilim deseni tercih edilmiştir. Olgubilim deseni tercih etmiş araştırmacılar tarafından kullanılan öncelikli veri toplama yöntemi açık uçlu sorularla derinlemesine görüşmelerdir. Bu derinlemesine görüşmeler katılımcıların kendi deneyimlerine odaklanmalarını ve kendi terimleriyle deneyimlerini tanımlamalarını istemektedir (Christensen, Johnson ve Turner, 2015). Nitel araştırma kapsamında yapılan bir görüşme araştırmacının karşı taraftan bilgi topladığı bir süreç değil, her iki tarafın da karşılıklı iş birliği yaptığı bir süreç olduğu bilinmektedir (Miles ve Huberman, 2015). Yarı yapılandırılmış görüşmede araştırmacı, görüşme sorularını daha önceden hazırlamış bulunmakta ve görüşme sırasında katılımcılara esneklik sağlayarak sorulan soruların yeniden düzenlenmesine, tartışılmasına da izin

vermektedir. Bu tarz bir görüşmede katılımcıların da araştırma üzerinde kontrolleri söz konusu olabilmektedir (Ekiz, 2015).

Bu çalışmada, çocukların toplumsal cinsiyet algılarına yönelik veriler resim çizme ve görüşme tekniklerinin bir arada kullanılmasıyla elde edilmiştir. Resim çizme, çocukların dış dünyayı algılamaları olduğu kadar gelişimlerini ve becerilerinin de genel bir göstergesidir. Resimler bizlere duygu ve düşüncelerini, diğer bireyler ile ilişkilerini yansıtır. Resim çizme tekniği sorunların çözümü hakkında bizlere ve anne-babalara ipucu vermektedir. Resim faaliyeti esnasında çocuk, bize sadece resmi değil resimlerden öte bilgiler sunmaktadır. Çocuklar bize resimler aracılığıyla kendi yansıtır, olaylar hakkında duygu, düşünce ve görüş biçimlerini dile getirmektedir (Yavuzer, 2017). Hem kırsal hem de kentsel kesimde yaşayan çocuklar ile birebir görüşmeler yapılarak toplumsal cinsiyet algıları (anne ne yapar, baba ne yapar şeklinde) sorulmakta ve çocukların cevapları kısaca dinlenmektedir. Daha sonra çocuklardan anne ve babanın ev içi ve ev dışında neler yaptığını çizmeleri istenmektedir. Araştırmanın amacı çocukların anlayacakları şekilde ifade edilip detay vermeden araştırmaya katkıda bulunmak isteyip istemedikleri sorulmaktadır. Resim çizme esnasında çocuklara hiçbir müdahalede bulunulmakta, çocuklar çizimleri sırasında özgür bırakılmaktadır. Resimler toplanırken her çocuğa "Çizdiğin resimde kimler var?" "Anne ve babanı nerede çizdin?" "Burada ne anlatmak istedin?" gibi sorular sorulmaktadır. Anne babalara yönelik hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları oluşturulurken öncelikle konuyla ilişkili literatür taraması yapılmıştır. Daha sonra konu ile ilgili çalışan 3 alan uzmanından uzman görüşü alınmış, alınan kavramsal ve dilbilgisel düzenlemeler sonucunda veri toplama aracı olan yarı yapılandırılmış görüşme sorularına son hal verilmiştir. Görüşme formundaki 17 soru, uzman düzeltmeleri sonucu 14'e indirilmiştir. Görüşme soruları hazırlandıktan sonra iki ebeveyn ile soruların anlaşılabilirliği açısından görüşme gerçekleştirilmiş ve sorular aşağıdaki şekilde güncellenmiştir. Ön çalışma sırasında anlaşılmayan "Anne ne demektir?" ve "Baba ne demektir" soruları "Anne deyince aklına ne gelir?" ve "Baba deyince aklına ne gelir?" şeklinde; "Anne ne yapar?" ve "Baba ne yapar?" soruları "Evde işleri kim yapar?" ve "Evde işleri kim yapmalıdır?" şeklinde güncellenmiştir. "Kadını tanımlayan özellikler nelerdir?" sorusu uzmanların geribildirimleri doğrultusunda "Kadını tanımlayan fiziksel özellikler nelerdir?" ve "Kadını tanımlayan kişisel özellikler nelerdir?" şeklinde güncellenmiştir. Ayrıca "Erkeği tanımlayan özellikler nelerdir?" sorusunu daha fazla detaylandırmak ve anlaşılır hale getirmek için "Erkeği tanımlayan fiziksel özellikler nelerdir? ve "Erkeği tanımlayan kişisel özellikler nelerdir?" şeklinde güncellenmiştir. Araştırmacı tarafından sorulan "Toplum tarafından

kadınlara yüklenen görevler nelerdir?" ve "Toplum tarafından erkeklere yüklenen görevler nelerdir?" soruları araştırmacının ön çalışma yaptığı zaman anlam karmaşası yaşadığı için çıkarılmıştır. Ebeveynlerin evdeki durum ve iş bölümlerine yönelik 14 sorudan oluşmaktadır (EK 4).

3.4.Verilerin Toplanması ve Çözümlenmesi

Araştırmanın verileri, 2022-2023 bahar eğitim-öğretim dönemi Mart ve Nisan ayları içinde toplanmıştır. Öncelikle Bursa Uludağ Üniversitesi Etik İzin ve Etik Kurulu onayı alınmış ve daha sonra Manisa İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden 20.02.2023 tarihli, E-46949512-605.01-70669136 sayılı gerekli izinler alınmıştır. Uygulama, biri kent merkezinde diğeri kırsal bölgedeki okul öncesi eğitim kurumlarında gerçekleştirilmiştir. Anaokullarında uygulama yapılırken çocukların eğitimlerini ve oyunlarını aksatmayacak zamanlarda yapmasına özen gösterilmiştir. Araştırmanın ikinci aşamasını köyde ve kentte bulunan okul öncesi dönem çocuklarının anne ve babaları oluşturmaktadır. Anne ve babaların ev içi ve ev dışında yaptıkları hakkında görüşlerinin alınması ve bu yapılanların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları doğrultusunda olup olmadığının anlaşılması için araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile gerçekleştirilmiştir.

Uygulama sırasında çocukların ve anne-babaların verdiği cevaplar yazılı olarak not alınmıştır. Verilerin toplanması sürecinde ilk önce okul yönetimine araştırmanın amacı anlatılmış olup uygulama için gerekli izinler alınmıştır. Uygulama süreci araştırmacı tarafından öğretmen kontrolünde yürütülmüştür. Uygulama sürecinde, çocuklardan "Anne ne yapar, baba ne yapar" hakkında resimler yapmaları istenmiştir. Çocuklara resim yapmaları için kullanabilecekleri kalem ve boyalar verilmiştir. Uygulama bir ders saati (40 dk) içerisinde yapılmış olup yapılan resimler araştırmacı tarafından toplanmıştır. Resimler toplanırken her çocuğa "Çizdiğin resimde kimler var?" "Anne ve babanı nerede çizdin?" "Burada ne anlatmak istedin?" gibi sorular sorulup çizdikleri resimlere ilişkin yorumlar dinlenerek not alınmıştır. Ardından yapılan analizler hem çocuğun çizimine hem de anlatımına uygun şekilde yapılmıştır.

Aileler ile yapılan görüşmelerde ise, öncelikle katılımcı tarafından anne ve babalara araştırmanın amacı ve yöntemi ile ilgili temel bilgiler verilmiş olup her bir katılımcıdan sözlü olarak bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Kendilerini açığa çıkaracak bilgilerin paylaşılması hususunda dikkatli olunacağı ve anonimliği sağlamak için her bir katılımcıya bir kod verileceği belirtilmiştir. Araştırmaya katılan anne-babalardan istedikleri zaman araştırmadan ayrılabilecekleri de söylenmiştir. Öktem (2004) bireylerin kendi hayatları ile ilgili bilgi almanın en iyi yolunun kendilerini ifade ederken kendi cümlelerini kullanmalarına fırsat verecek şekilde

soru sormak olduğunu ve bu durum da derinlemesine görüşmeler sağlanarak yapılabileceği açıklanmıştır. Derinlemesine görüşmelerde, araştırmacı ve görüşmeciler arasında güven ilişkisi kurulabilmesi için araştırmacının kendisini en iyi şekilde tanıtmış olması gerekmektedir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda ilk olarak katılımcılardan kendilerini tanıtmalarına yardımcı olarak demografik bilgiler (anne-babaların cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, eğitim durumu, ikamet yeri, çalışma durumu/mesleği ve aile gelir durumu) istenmiştir. Daha sonra Anne/baba deyince aklına ne geliyor?", "Anne/baba en çok vaktinin nerede geçirir?", "Anne/baba ile nereye gidilir?", "Evde işleri kim yapar/yapmalıdır?", "Kadına/Erkeğe uygun meslekler nelerdir?", "Kadını/Erkeği tanımlayan fiziksel özellikler nelerdir?", "Kadını/Erkeği tanımlayan kişisel özellikler nelerdir?" Gibi araştırmanın amacına yönelik açık uçlu sorular sorulmuştur. Konu ile ilgili daha fazla detaylı bilgiye sahip olabilmek için katılımcılara ayrıca "Bununla ne demek istiyorsun", "Biraz daha detaylı açıklayabilir misin?" gibi keşifsel sorular da sorulmuştur. Anneler ile yapılan görüşmeler 35-40 dakika arasında, babalar ile yapılan görüşmeler 25-30 dakika sürmüştür. Anne-babalar ile yapılan görüşmelerin tamamı okulun toplantı odasında araştırmacı tarafından yapılmıştır. Anne ve babalar görüşmelerin kayıt altına alınmasını istemedikleri için görüşme esnasında araştırmacı tarafından tüm görüşülenler eksiksiz yazılmıştır.

3.5.Verilerin Analizi

Manisa ili Yunusemre ilçesine bağlı resmi anaokuluna ve anasınıfına devam eden çocuklar ve anne-babalardan elde edilen verilerde içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. İçerik analizi, yazılı ve sözlü materyallerin sistemli bir şekilde analizi ve uygun bir biçimde kodlanmasıdır (Balcı, 2013). İçerik analizi, birbirine benzeyen bilgileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Çocukların ebeveynleri ile yapılan görüşmelerde not tutulmuş, ardından araştırmacı tarafından yazıya aktarılarak tematik içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Verilerin açıklanması, verilerin kodlanması ve verilerin kategorileştirilmesinde kodların ortak özelliklerine göre temalar listesi oluşturularak hem çalışmanın kuramsal çerçevesi oluşturulmuş hem de ortaya çıkan kavramlar uygun temalar altında toplanarak araştırmacı ve uzman tarafından değerlendirilmiştir (Patton, 2014). Birleştirilen kodlar arasında kıyaslamalar yapılmış, temalar oluşturulmuş, son hali verilen kodların tamamı gruplandırılmış ve metinde yer alan ortak ve benzer kodlar birleştirilmiştir. Kişi isimleri gizli tutularak katılımcılara alfabetik sırayla olacak şekilde "Ayşe, Ahmet, Betül, Bülent, Cennet, Cevdet…" şeklinde isimler verilerek kodlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Temaların belirlenmesinin ardından tablolar oluşturulmuş ve kategorilere örnek olabilecek köy ve kentte bulunan anne-babaların cümleleri ile tablolar zenginleştirilmiştir.

Temalar listesi değişik yaklaşım ve bakış açılarına göre oluşturulmuştur. İlk iki sorunun temaları psikolojideki yaklaşımlardan yola çıkılarak betimsel analizi yöntemi ile oluşturulmuştur. Betimsel analiz, belirli bir alanda ya da konuda birbirinden bağımsız olarak yapılan çalışmaların derinlemesine incelenip düzenlenmesi anlamına gelmektedir. Böylece o alan ya da konudaki genel eğilimler belirlenmektedir (Ültay ve diğerleri, 2017). Psikoloji, insan davranışlarını farklı açıdan inceleyen, bu davranışların temelinde yatan psikolojik nedenleri araştıran bir pozitif bilim dalıdır (Cüceloğlu, 2000). Psikolojide birçok farklı fikirler ortaya çıkmıştır. Psikoloji biliminin gelişmesinde katkıda bulunan yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu yaklaşımlar, Yapısalcılık, İşlevselcilik, Davranışçılık, Psikoanalitik (Psiko Dinamik), Bütüncülük (Gestaltçılık), İnsancıl (Hümanist), Bilişsel (Zihinsel), Biyolojik ve Sosyokültürel'dir (Ertürk, 2017). *Yapısalcılık yaklaşımının* temsilcisi olan Wilhelm Wundt, bu yaklaşımı bireyin kendi iç dünyasını incelemesi veya bir durum/olay karşısında fikrini ve hissettiklerini dile getirmek olarak açıklamıştır. *İşlevselcilik (Faydacılık)* yaklaşımının temsilcisi ve kurucusu William James ve John Dewey'dir. Bu yaklaşıma göre her davranışın bir amacı ve işlevi bulunmakta ve amacı çevreye uyum sağlamaktadır. *Davranışçılık yaklaşımının* temsilcileri John Watson, İvan Pavlov, Frederic Skinner ve Edward Thorndike'dir. İnsan zihninin boş bir levha olduğunu ve istenildiği zaman istenilen şekilde doldurulacağı vurgulanır. Davranışçı yaklaşımda davranışlar eğitim ve çevre yoluyla sonradan oluşmaktadır. *Psikoanalitik Yaklaşımın* temsilcisi Sigmund Freud'dur. Bu yaklaşımdaki davranışların altında bilinçaltı, dürtüler ve cinsellik bulunmaktadır. İnsanın doğasında olan bu dürtüler toplum tarafından bastırılmakta olup zamanla bilinçaltına atılmaktadır. *Bütüncülük (Gestaltçılık) Yaklaşım* temsilcisi Max Wertheimer, yaklaşımın konusu algı olduğunu savunmaktadır. İnsanlar uyarıcıları parça parça değil bir bütün olarak ele alması gerektiğini savunur. Psikolojik olaylar tekil ögelerin toplamı değil parçalanmaz bütünler şeklinde olduğunu açıklamaktadır. *İnsancıl (Hümanist) Yaklaşımın* temsilcileri C. Rogers, A. Maslow'dur. İnsancıl (Hümanist) yaklaşıma göre insan doğuştan iyidir, özgürdür, biriciktir ve eşsizdir. İnsan, bu yaklaşıma göre çok değerlidir, koşulsuz sevgi ve saygıyı hak eder. İnsancıl (Hümanist) yaklaşımın bir diğer önemli bakış açısı insanın empati yeteneğinin en üst düzeyde olduğudur. *Bilişsel (Zihinsel) yaklaşımın* temsilcisi Jean Piaget'dir. Bu yaklaşıma göre biliş, insanın dünyayı anlamaya ve anlamlandırmaya yönelik zihinsel aktivitesidir. Yine bu yaklaşıma göre insan, düşünceleri, inançları, tercihleri ve yorumları ile kendi gelişimine katkı sağlayan bir

varlıktır. *Biyolojik Yaklaşımın* temsilcileri William James, A. Mayer, D.O Hebb'dir. Bu yaklaşıma göre bireyi ve çevreyi incelemek beyinsel ve nörokimyasal olaylar ile mümkündür. Bu yaklaşıma göre davranışlar doğuştan biyolojik kökenli gelmekte ve çevreye uyumu da önemlidir. *Sosyokültürel Yaklaşımın* temsilcisi Lev Vygotsky'dir. Sosyokültürel yaklaşıma göre insan davranışları üzerinde sosyal ve kültürel çevrenin oldukça önemli bir etkisi vardır. Kişilerin davranışlarını incelerken onların kültürlerine ve yaşadıkları çevreye dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bir bireyin becerilerini kazanmasında, tutum ve davranışlarında, fikirlerini sunmakta sosyal çevrenin katkısı çok fazladır. Bu dokuz yaklaşım ele alınarak temalar oluşturulmuş, uygun şekilde birleştirilmiştir (Psikoloji Bilimi, 2023).

3. ve 4.soruların temaları "Anne ve baba en çok vaktini nerede geçirir?" sorusundan yola çıkılarak "Aile ile birlikte", "Ev içi" veya "Ev dışı" şeklinde gruplaştırılmıştır. 5. ve 6. sorusunun temaları "Anne ile en çok nereye gidilir?" ve "Baba ile en çok nereye gidilir?" sorusundan yola çıkılarak "Doğa Aktiviteleri", "Tatil Aktiviteleri", "Eğlence Aktiviteleri", "Çarşı Aktiviteleri", "İş Aktiviteleri", "Hiçbir Yere" ve "Her Yere" şeklinde gruplaştırılmıştır. 7. sorunun teması "Evde işleri kim yapar?" ve 8. Sorunun teması "Evde işleri kim yapmalıdır?" sorusundan yola çıkılarak "Kadın", "Çocuk", "Gelin" ve "Ortak" şeklinde gruplaştırılmıştır.

9. ve 10. soruların temaları "Kadına ve Erkeğe uygun meslekler sizce nelerdir?" sorusundan yola çıkılarak Sihirli Bahçe Montessori Okulu'nun Meslekler Tema Mektubu'ndan yararlanılarak oluşturulmuştur. Tema Mektubundaki meslekler; "Sağlık Alanı Meslekleri", "Üretim Alanı Meslekleri", "Hizmet Alanı Meslekleri", "Toplum Güvenliği Meslekleri", "İnşaat Alanı Meslekleri", "Haberleşme Alanı Meslekleri", "Spor Alanı Meslekleri" ve "Ulaşım Alanı Meslekleri" şeklindedir. Anne ve babaların verdiği cevaplar detaylı incelenerek temalar uygun bir şekilde gruplaştırılmıştır.

11. ve 13. soruların temaları "Kadını ve Erkeği tanımlayan fiziksel özellikler nelerdir?" sorusundan yola çıkılarak insanı tanımlayan fiziksel özelliklerden olan "Renk", "Ağırlık", "Boy", "Dış Görünüş", "Bakımlı" ve "Yorumsuz ve Önemsiz" şekilde gruplaştırılmıştır. 12. ve 14. soruların temaları "Kadını ve Erkeği tanımlayan kişisel özellikler nelerdir?" sorusundan yola çıkılarak insanı tanımlayan kişisel özelliklerden olan "Anlayışlılık", "Fedakârlık", "Duygusallık", "Dürüstlük", "Dışa Dönüklük", "İçe Dönüklük", "Mükemmellik", "Otorite", "Uysal" ve "Diğer" şekilde gruplaştırılmıştır.

3.6.Nitel Araştırmalarda Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmada "geçerlik" bilimsel bulguların doğruluğu, "güvenirlik" ise bilimsel bulguların tekrarlanabilmesi ile ilgilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu sebeple araştırmanın

geçerlik ve güvenirliği artırmak için bazı önlemler alınmaktadır. Araştırmanın iç geçerliğini (inandırıcılığını) artırmak için görüşme formu geliştirilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu görüşme formu geliştirilirken konu ile ilgili kuramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. Görüşme sırasında kısaca not alınan cevaplar görüşme sonrasında tüm söyledikleri detaylı olarak yazılı hale dönüştürülmüştür. Ayrıca yapılan içerik analizinde kodlar, ilgili kavramları kapsayacak şekilde belirlenmeye çalışılmıştır. Konu ile ilgisi olmayan kavramlar ise dışarıda bırakılacak şekilde belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın dış geçerliğini (aktarılabilirliğini) artırmak için araştırma süreci, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, veri toplama süreci ve verilerin yorumlanması ayrıntılı bir biçimde tanımlanmıştır (Baxter ve Jack, 2008). Araştırmanın iç güvenirliğini (tutarlığını) artırmak için bulguların tamamı yorumsuz bir şekilde direkt olarak kodlanmıştır (Golafshani, 2003). Daha sonra yazılan kodlar araştırmacı tarafından uygun bir şekilde birleştirilerek gruplanmıştır. Ayrıca görüşmede elde edilen veriler üzerinde araştırmacı ve nitel araştırma konusunda deneyimli bir öğretim üyesi ayrı ayrı kodlamalar yapmış ve kodlamalar karşılaştırılarak detaylı bir çalışma yapılmıştır. Bulgular sunulurken çocukların ve anne-babaların isimleri alfabetik sıraya göre değiştirilmiştir. Araştırmanın dış güvenirliğini (teyit edilebilirliğini) artırmak için araştırmacı, araştırma sürecinde yapılanlar ayrıntılı bir biçimde tanımlamıştır (Baxter ve Jack, 2008). Bu görüşmelerin yürütülmesi sürecinde araştırmacı, görüşme zamanlarını planlayan, görüşme sürecini kolaylaştıran, araştırmaya katılan kişileri yönlendirmeden görüşmeleri yürüten, soruları soran ve bu sorulara verilen yanıtları not alan bir rol üstlenmiştir. Sorular içerik geçerliliğinin kontrol edilmesi bakımından üç alan uzmanına incelettirilmiş ve bu uzman görüşlerinden yola çıkılarak son şekli verilmiştir. Ayrıca araştırmanın güvenirliği, katılımcıların cevapları ve demografik bilgilerinin gizli tutulacağı güvencesi verilerek sağlanmıştır. Araştırmanın doğrulanabilirliğini sağlamak amacıyla veriler araştırmacılar tarafından ayrı ayrı kodlanmış ve kodlayıcılar arası uyuşma katsayısı .94 olarak belirlenmiştir. Kodlayıcılar arası .70 üzeri uyuşma olması tutarlılığı ifade etmektedir (Miles ve Huberman, 1994). Ayrıca temaların oluşturulması sürecinde, iki araştırmacı beraber ve tartışarak kodları yeniden gözden geçirmiş ve temalara son şeklini vermiştir.

4.BÖLÜM

BULGULAR ve YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde çalışmaya katılan okulöncesi eğitime devam eden öğrencilerin anne ve babalarına sorulan sorulardan oluşan cevaplar bulunmaktadır.

Araştırmanın birinci sorusu olan, “Anne deyince aklına ne gelir?" sorusuna cevap bulmak amacıyla yapılan analizlere ilişkin bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3

“Anne Deyince Aklına Ne Gelir?” Sorusuna Yönelik Anne ve Babalardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar

Temalar	Kodlar	Köy	Kent
Biyolojik Yaklaşım	Beni Doğuran / Bugünüme Getiren/ Büyüten	Betül, Kübra, Gökhan, Hakan, Kadir	Leman, Lütfü
Bilişsel Yaklaşım	Her Şeyi Önceden Bilen- Hisseden / Işık, Yol Gösteren / Ses Tonundan Evladının Nasıl Olduğunu Anlayan		Sevgi, Soner
İnsancıl (Hümanist) Yaklaşım	Evde İyi Eğitim Veren	Kübra	
	Annesiz Olmaz / Dünyanın Merkezi	Derya	Meral
	Beyin Takımı		Meral
	Cennet / Dünyanın En Güzel Varlığı		Murat, Remzi
	Aç Kalıp Tokum Diyen / Fedakâr	Hande, Fuat	Leman, Nuri, Orhan
	Tatlı Olumsuzlukların Söylendiği Kişiler / Tüm Nazların Geçtiği Kişi		Soner
	Feraha Çıkaran / Huzur		Leman, Sevgi, Nuri
	Saygı		Leman
	Çok Sevdiğimiz Kişi / Karşılıksız Seven / Sevgi	Cennet, Emel, İnci, Emin, Fuat	Leman, Pelin, Tuba, Nuri, Orhan, Soner

	Her Şey / Her Şeye Göğüs Geren	Ayşe, Cennet, Derya, Fatma	Lütfü, Orhan
	Güven / Sadakat	Cennet, Ahmet	Özlem Ömer
	Güzellik / Temiz	Cennet	Rukiye
	Hoşgörü / Sabırlı	Hande	Orhan
	Merhamet / Şefkat / Mutluluk	Emel, Fuat	Leman, Oya, Özlem, Tuba, Nuri, Orhan, Taner
İşlevsel Yaklaşım	Çocuklara Bakan / Her İşi Yapan /Her Konuda Destek Olan Her Yere Koşan / Organizatör Olan / Arabulucu / Toparlayıcı	Hande,İnci, Kübra, İbrahim, Kadir	Neriman
Davranışsal Yaklaşım	Emek		Orhan
	Erkeğin İhtiyaçlarını Karşılayan	Betül	
	Evde İşleri Yapan / Mutfak / Yemek	Cennet, Gamze, Hakan	Şerif
Psikoanalitik Yaklaşım	Ölmüş / Özlem	İnci	Pelin

Tablo 3'te görüldüğü gibi "Anne Deyince Aklına Ne Gelir?" sorusuna ilişkin yanıtlar; "Biyolojik Yaklaşım", "Bilişsel (Zihinsel) Yaklaşım", "İnsancıl (Hümanist) Yaklaşım", "İşlevsel Yaklaşım, "Davranışsal Yaklaşım" ve "Psikoanalitik Yaklaşım" temaları altında toplanmıştır.

"Biyolojik Yaklaşım"dan Örnek İfadeler;

- "Anne fedakâr, sabırlı, güzel olan kişidir." (Köy/Cennet-Hande) şeklindedir.

"Bilişsel (Zihinsel) Yaklaşım"dan Örnek İfadeler;

- "Anne deyince aklıma ışık geliyor. Anne bize yol gösteren kişidir. Ses tonundan bile evladının nasıl olduğunu anlayan kişidir." (Kent /Sevgi),
- "Anne evde çocuklarına iyi eğitim veren kişidir." (Köy/ Kübra) şeklindedir.

"İnsancıl (Hümanist) Yaklaşım"dan Örnek İfadeler;

- "Anne deyince aklıma sadece saygı gelir." (Kent/Leman)",
- "Anne deyince aklıma her şey geliyor, annesiz hiçbir şey olmaz." (Köy/Derya),
- "Anne dünyanın merkezidir, beyin takımıdır." (Kent/Meral),

- "Anne dünyanın en güzel varlığıdır, cennettir." (Kent/ Murat-Remzi),
- "Acıktım, susadım gibi tatlı olumsuzlukların daha çok söylendiği kişilerdir. tüm nazlarımızın geçtiği kişidir." (Kent/Şeyma),
- "Aç kalıp tokum diyen tek kişidir." (Kent/Nuri),
- "Bütün güzel duygular aklıma gelir." (Kent/Taner) şeklindedir.

"İşlevsel Yaklaşım"dan Örnek İfadeler;

- "Anne deyince ilk aklıma organizatör olması gelir, her şeyi organize edip arabuluculuk yapar." (Kent/Şeyma),
- "Anne fedakardır, her işe koşan tek kişidir." (Köy/Hande),
- "Anne her konuda destek olan kişidir." (Köy/İnci) şeklindedir.

"Davranışsal Yaklaşım"dan Örnek İfadeler;

- "Anne gelince aklıma "mutfak" gelir." (Kent/Tuba),
- "Anne erkeğin ihtiyaçlarını karşılayan kişidir." (Köy/Betül),
- "Anne her şeye emek verendir." (Kent/Orhan) şeklindedir.

"Psikoanalitik Yaklaşım"dan Örnek İfadeler;

- "Anne ölmüş bir kişidir." (Köy/İnci),
- "Anne deyince aklıma sadece özlem gelir." (Kent/Pelin) şeklindedir.

Tablo 3'te görüldüğü üzere, köyde okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babaları *"Anne deyince aklına ne gelir?"* sorusuna en çok ***"İnsancıl (Hümanist) Yaklaşım"*** temasına ilişkin 13 kişi "Fedakâr," "Her Şeye Göğüs Geren", "Karşılıksız Seven", "Merhamet", "Huzur" ve "Şefkat" cevaplarını vermiştir***. "İşlevsel Yaklaşım"*** temasına ilişkin 5 kişi "her işi yapan", "toparlayıcı," cevaplarını vermiştir. ***"Davranışsal Yaklaşım"*** temasına ilişkin "Evde İşleri Yapan", "Erkeğin İhtiyaçlarını Karşılayan" cevabı sadece İnci vermiştir***. "Psikoanalitik Yaklaşım"*** temasına ilişkin "Ölmüş" cevabı sadece Betül vermiştir. Kentte okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babaları aynı soruya en çok ***"İnsancıl (Hümanist) Yaklaşım"*** temasına ilişkin 20 kişi "Cennet," "Beyin Takımı", "Tatlı Olumsuzlukların Söylendiği Kişiler", "Tüm Nazların Geçtiği Kişi", "Saygı", "Huzur" Ve "Şefkat" cevaplarını vermiştir. ***"İşlevsel Yaklaşım"*** temasına ilişkin "Her işi yapabilen tek kişidir" cevabı sadece Neriman vermiştir. ***"Davranışsal Yaklaşım"*** temasına ilişkin 2 kişi "Emek" ve "Mutfakta, evde işleri yapan kişi" cevaplarını vermiştir. ***"Psikoanalitik Yaklaşım"*** temasına ilişkin "Anneye Özlem" cevabı sadece Pelin vermiştir.

Araştırmanın ikinci sorusu olan, "Baba Deyince Aklına Ne Gelir?" sorusuna cevap bulmak amacıyla yapılan analizlere ilişkin bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4

"Baba Deyince Aklına Ne Gelir?" Sorusuna Yönelik Anne ve Babalardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar

Temalar	Kodlar	Köy	Kent
İnsancıl (Hümanist) Yaklaşım	Başımızda Duran / Güneş Gören Balkonlu Ev	Fuat	Sevgi
	Uykuların Bile Farklı Olduğu Kişi		Sevgi
	Çözüm Odaklı		Meral
	Güven / Huzur	Emel, Ahmet, İbrahim, Kadir	Neriman, Özlem, Pelin, Tuba, Ömer
	Aç Kalıp Tokum Diyen / Fedakâr		Meral, Şeyma, Orhan
	Gururlu	Cevdet	
	Karısını ve Çocuklarını Seven / Sevgi Dolu / Sevgi / Saygı	Betül, Emel	Leman
İşlevsel Yaklaşım	Bolluk ve Bereket / Her İstediğimi Alan /Yapan-Eden-Bulan-Getiren	Bekir	Oya, Soner
	Her İşin Üstesinden Gelen / Her Yerde Çalışan / Desteğini Hiç Esirgemeyen	Hande, İnci	Soner
	Özverili / Toparlayıcı		Meral, Pelin, Şeyma
	Eşinden ve Çocuklarından Sorumlu Kişi / Evin Direği	Derya, İbrahim	Rukiye, Murat, Remzi
	Cesur / Evi Koruyan-Kollayan / Güç-Güçlü	Derya, Emel, Gamze, Hande, İnci, Kübra, Cevdet, Emin, Fuat, Gökhan, Kadir	Leman, Neriman, Nuri, Orhan, Şerif, Taner
	Çalışmak Zorunda Olan /Dışarıda Çalışan / Eve Ekmek/Para Getiren/Evi Geçindiren / Evin Maddi-	Gökhan	Soner, Şerif

Psikoanalitik Yaklaşım	Manevi Sorumluluğunu Üstlenen / İş / İş- Güç Sahibi/ Evin Direği	
	Agresif / Hiçbir Şey / Korktuğumuz Kişi / Sevgimizi Gösteremediğimiz	Ayşe, Cennet
	Bizi Bırakıp Bakmayan Kişi / Gezen Tozan	Betül, Lütfü

Tablo 4'te görüldüğü gibi baba deyince aklına ne gelir sorusuna ilişkin yanıtlar; "İnsancıl (Hümanist) Yaklaşım", "İşlevsel Yaklaşım ve "Psikoanalitik Yaklaşım" temaları altında toplanmıştır.

"İnsancıl (Hümanist) Yaklaşım"dan Örnek İfadeler;

- "Baba cesur ve gururludur sadece bunu söyleyebilirim." (Köy/Cevdet),
- "Baba karısını ve çocuklarını seven kişidir." (Köy/Betül),
- "Evin geçimini ve düzenini anne desteği ile tamamlayan kişidir. Yeri geldiğinde aç kalıp tokum diyendir." (Kent/Orhan),
- "Baba deyince aklıma fedakârlık gelir." (Kent/Şeyma),
- "Babanın olduğu evler güneş gören balkonlu evlerdir. Çünkü bilirim ki babanın evde olduğu gecelerdeki uykular bile farklıdır." (Kent/Soner),
- "Baba çözüm odaklıdır." (Kent/Murat) şeklindedir.

"İşlevsel Yaklaşım"dan Örnek İfadeler;

- "Baba her istediğimi alan kişidir." (Köy/Bülent),
- "Baba eşinden ve çocuklarından sorumlu kişidir. Onlara sahip çıkması gerekiyor." Köy/İbrahim),
- "Baba güç ve güvendir ve para kazanan kişidir. Çünkü evde bunları yapabilecek kişi erkektir." (Köy/Kadir),
- "Baba güç ve güvenin sembolüdür." (Kent/Neriman),
- "Baba deyince aklıma sadece güç geliyor. Benim tanıdığım bütün babalar çok güçlüydü." (Köy/Emin),
- "Çalışan, eve ekmek getiren evi geçindiren kişidir baba." (Köy/Kübra) şeklindedir.

"Psikoanalitik Yaklaşım"dan Örnek İfadeler;

- "Baba deyince aklıma hiçbir şey gelmez. Söyleyecek bir şeyim yok." (Köy/Ayşe),

- "Babalardan korkarız, sevgimizi gösteremediğimiz kişidir." (Köy/Cennet),
- "Baba biz bırakıp bakmayan, bizden kaçan kişidir, tabii sadece benim babam için geçerlidir bu durum." (Kent/Lütfü) şeklindedir.

Tablo 4'te görüldüğü üzere, köyde okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babaları "Baba deyince aklına ne gelir?" sorusuna en çok ***"İşlevsel Yaklaşım"*** temasına ilişkin 16 kişi "Çalışmak Zorunda Olan", "Güçlü", "Bizi Koruyan, Kollayan", "Desteğini Hiç Esirgemeyen" cevaplarını vermiştir. ***"İnsancıl (Hümanist) Yaklaşım"*** temasına ilişkin 8 kişi "Güven", "Huzur" ve "Karısını ve Çocuklarını Seven / Sevgi Dolu / Sevgi / Saygı" cevaplarını vermiştir ***"Psikoanalitik Yaklaşım"*** temasına ilişkin sadece 4 kişi "Sevgimizi gösteremediğimiz" ve "korktuğumuz" cevaplarını vermiştir. Kentte okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babaları aynı soruya en çok ***"İşlevsel Yaklaşım"*** temasına ilişkin 17 kişi "Özverili/ Toparlayıcı", "Güçlü", "İş Güç Sahibi" ve "Her İstediğimizi Alan", "Desteğini Hiç Esirgemeyen", "Duygularını Hissettiren" cevaplarını vermiştir**.** ***"İnsancıl (Hümanist) Yaklaşım"*** temasına ilişkin 12 kişi "Güven", "Huzur", "Çözüm Odaklı" ve "Uykuların Bile Farklı Olduğu Kişi" cevaplarını vermiştir. Kentte yaşayan anne-babalar ***"Psikoanalitik Yaklaşım"*** temasına cevap vermemiştir.

Araştırmanın üçüncü sorusu olan, "Anne En Çok Vaktini Nerede Geçirir?" sorusuna cevap bulmak amacıyla yapılan analizlere ilişkin bulgular Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5

"Anne En Çok Vaktini Nerede Geçirir?" Sorusuna Yönelik Anne ve Babalardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar

Temalar	Kodlar	Köy	Kent
Aile	Ailesinin Yanında / Çocuklarla / Çocuk Odasında		Özlem, Şeyma, Nuri, Orhan, Ömer, Remzi
	Eş ve Dost ile Sohbet Eder		Meral
Ev İçi	Evde / Ev İşlerinde/ Evin Her Bölümünde / Her Yerde	Ayşe, Betül, Cennet, Derya, Gamze, Hande, Kübra, Fuat, Gökhan	Leman, Meral, Rukiye, Sevgi, Şeyma, Tuba, Neriman, Murat, Remzi, Soner, Nuri, Orhan
	İşleri Yapmak İçin Salonda	Fatma	

	Mutfakta	Betül, Cennet, Derya, Emel, Fatma, İnci, Hakan, İbrahim, Kadir	Leman, Neriman, Oya, Pelin, Tuba, Lütfü, Şerif
	Yatak Odasında	Emel, Bekir, Cevdet, Emin, İbrahim	
Ev Dışı	Bahçede / Hayvanların Yanında	Fuat, Kadir	
	İşyerinde	Neriman	Pelin

Tablo 5'te görüldüğü gibi "Anne En Çok Vaktini Nerede Geçirir? sorusuna ilişkin yanıtlar "Aile", "Ev içi" veya "Ev dışı" şeklindeki temalar ile gruplaştırılmıştır.

"Aile" Temasından Örnek İfadeler;

- "Anne ailesinin yanında en çok vaktini geçirir." (Kent/Sevgi),
- "Ailesinin yanında vaktini geçirir çünkü anne onlara bakmak ile sorumludur." (Kent/Ömer),
- "Çocuklarıyla geçirir." (Kent/Özlem) şeklindedir.

"Ev İçi" Temasından Örnek İfadeler;

- "Evde mutfakta geçirir, çünkü işi odur." (Kent/Şerif),
- "Evde, mutfakta, evin her bölümünde yatak odasında vaktini geçirir." (Köy/İbrahim-Kent/Leman),
- "Evde zamanımın çoğunu geçiririm, işleri yapmak için de salonda." (Köy/Fatma) şeklindedir.

"Ev Dışı" Temasından Örnek İfadeler;

- "Bahçede hayvanlar ile vaktini geçirir sürekli." (Köy/Kadir),
- "Çocuklarına ayırdığı zamandan vakit kalırsa eş dost akraba ile sohbet edebilir." (Kent/Meral),
- "Anne işyerinde vaktini geçirir hep." (Kent/Pelin),
- "Anne işyerinden sonra evin her yerinde vakit geçirir, ev işlerinde ve mutfakta." (Kent/Neriman) şeklindedir.

Tablo 5'te görüldüğü üzere, köyde okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babaları "Anne En Çok Vaktini Nerede Geçirir?" sorusuna ***"Ev İçi"*** temasına İlişkin 21 kişi "Evi Her Yerinde", "Yatak Odasında", "Mutfakta" cevaplarını vermiştir ***"Ev dışı"*** temasına İlişkin 3 kişi "Bahçede", "Hayvanların Yanında" Veya "İş Yerinde" cevaplarını vermiştir.

Köyde yaşayan anne-babalar ***"Aile"*** temasına cevap vermemiştir. Kentte okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babaları aynı soruya verdikleri cevaplar en çok ***"Ev İçi"*** temasına ilişkin 12 kişi "Evi Her Yerinde" Ve "Mutfakta" cevaplarını vermiştir**.** ***"Ev dışı"*** temasına ilişkin sadece Pelin "İş Yerinde" cevabını vermiştir. Kentte yaşayan anne-babalar tarafından ***"Aile"*** temasına ilişkin 8 kişi "Ailesinin Yanında", "Çocuklarla", "Çocuk Odasında" ve "Eş ve Dost ile Sohbet Eder" cevaplarını vermiştir.

Araştırmanın dördüncü sorusu olan, "Baba En Çok Vaktini Nerede Geçirir?" sorusuna cevap bulmak amacıyla yapılan analizlere ilişkin bulgular Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6

"Baba En Çok Vaktini Nerede Geçirir?" Sorusuna Yönelik Anne ve Babalardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar

Temalar	Kodlar	Köy	Kent
Aile	Aile ile (Hafta sonu)		Remzi
Ev İçi	Yatakta	İbrahim	Şerif
	Koltukta / Salonda	İbrahim	Neriman
Ev Dışı	Dışarıda / Fabrikada / İnşaatta / İşyerinde	Ayşe, Betül, Cennet, Derya, Emel, Fatma, Gamze, Hande, İnci, Kübra, Ahmet, Bekir, Emin, Fuat, Gökhan, Hakan, İbrahim, Kadir	Leman, Meral, Neriman, Oya, Özlem, Pelin, Rukiye, Sevgi, Şeyma, Tuba, Lütfü, Murat, Nuri, Ömer, Remzi, Soner, Şerif
	Arkadaşlarıyla / Sohbette / Kahvede	Cennet, Derya, Emel, Fatma, Cevdet, Kadir	Remzi
	Camide	Cevdet	Leman, Şeyma, Lütfü
	Gurbette		Taner

Tablo 6'da görüldüğü gibi "Baba En Çok Vaktini Nerede Geçirir? sorusuna ilişkin yanıtlar "Aile", "Ev İçi" ve "Ev Dışı" şeklindeki temalar ile gruplaştırılmıştır.

"Aile" Temasından Örnek İfadeler;

- "Önce işte sonra hafta sonları da ailesiyle vakit geçirir." (Kent/Remzi) şeklindedir.

"Ev İçi" Temasından Örnek İfadeler;

- "Baba yatarak ve TV karşısında vaktini geçirir, tabii iş dışında." (Kent/Şerif),
- Koltukta ve yatakta vaktini geçirir." (Köy/İbrahim) şeklindedir.

"Ev Dışı" Temasından Örnek İfadeler;

- "Baba vaktini sadece işyerinde ve oradan geldikten sonra kahvede geçirir." (Köy/Cennet-Köy/Emel),
- "İşte çalışır, kendi babam işten gelince bizimle sohbet ederdi, başka babalar öyle yapmayabilir." (Köy/Derya),
- "İnşaatta sonra da köy kahvesinde vakit geçirir." (Köy/Kadir),
- "Baba çalışmak ile yükümlü olduğu için hep iş ile vaktini geçirir. Orda kalan zaman ile ailesiyle geçirir." (Kent/Meral) şeklindedir.

Tablo 6'da görüldüğü üzere, köyde okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babaları "Baba En Çok Vaktini Nerede Geçirir?" sorusuna en çok ***"Ev dışı"*** temasına ilişkin 25 kişi "İnşaatta", "Kahvede", "İşyerinde" cevaplarını vermiştir. ***"Ev İçi"*** temasına ilişkin 2 kişi "Yatakta", "Koltukta" Veya "Televizyon İzlemek İçin Salonda" cevaplarını vermiştir. Köyde yaşayan anne-babalar ***"Aile"*** temasına cevap vermemiştir. Kentte okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babaları aynı soruya verdikleri cevaplar en çok ***"Ev Dışı"*** temasına ilişkin 22 kişi "İnşaatta", "Kahvede" ve "İşyerinde" cevaplarını vermiştir. ***"Ev İçi"*** temasına ilişkin 2 kişi "Yatakta", "Koltukta" Veya "Televizyon İzlemek İçin Salonda" cevaplarını vermiştir. Kentte yaşayan Remzi ***"Aile"*** temasına ilişkin "baba, hafta sonları ailesiyle birlikte zaman geçirir" cevabını vermiştir.

Araştırmanın beşinci sorusu olan, "Anne ile en çok nereye gidilir?" sorusuna cevap bulmak amacıyla yapılan analizlere ilişkin bulgular Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7

"Anne ile en çok nereye gidilir?" Sorusuna Yönelik Anne ve Babalardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar

Temalar	Kodlar	Köy	Kent
Doğa Aktiviteleri	Park / Piknik	Emel, Fatma	Leman, Pelin, Tuba, Şerif
Eğlence Aktiviteleri	Akraba /Anneanne / Düğün / Komşu / Misafirlik	İnci, Betül, Derya, Fatma, Gamze, Hande, Cevdet, Emin, Hakan, İbrahim, Kadir	Neriman, Oya, Sevgi, Lütfü, Soner, Nuri

	Kuaför		Şeyma
Çarşı Aktiviteleri	Gezme / Alışveriş / Market / Çarşı / Pazar	Ayşe, Derya, Kübra, Bekir, Emin	Oya, Rukiye, Sevgi, Nuri, Ömer, Soner, Şerif, Taner
	Hastane	Gamze	Murat
İş Aktiviteleri	Ev	Bekir	
	Ahır / Hayvanları Otlatma	Betül, Emel, İbrahim, Ahmet	
	Mutfak	Hande, Fuat, Gökhan	
	Okul	Derya, Gamze, Hande, Gökhan, Hakan	
Hiçbir Yere	Hiçbir Yer	Ahmet	
Her Yere	Sınırsız Her yer	Ayşe, Cennet	Meral, Sevgi, Ömer

Tablo 7'de görüldüğü gibi "Anne ile En Çok Nereye Gidilir?" sorusuna ilişkin yanıtlar "Doğa Aktiviteleri", "Eğlence Aktiviteleri", "Çarşı Aktiviteleri", "İş Aktiviteleri", "Hiçbir Yere" ve "Her Yere" şeklindeki temalar ile gruplaştırılmıştır.

"Doğa Aktiviteleri" Temasından Örnek İfadeler;

- "Anne ile en çok parka gidilir." (Kent/Meral) ,
- "Annem ile hayvanları otlatıp pikniğe gideriz." (Köy/Emel) şeklindedir.

"Eğlence Aktiviteleri" Temasından Örnek İfadeler;

- "Anne ile komşuya ve akrabaya gideriz sadece." (Köy/Cevdet),
- "Annem ile teyzemin evine gideriz." (Köy/İnci) şeklindedir.

"Çarşı Aktiviteleri" Temasından Örnek İfadeler;

- "Düğün, pazar ve AVM'ye gidilir." (Kent/Nuri) şeklindedir.

"İş Aktiviteleri" Temasından Örnek İfadeler;

- "Anne ile en çok ahıra, hayvanları otlatmaya gidilir." (Köy/Betül),
- "Okula, hastaneye, komşuya gideriz annemiz ile." (Köy/Gamze) şeklindedir.

"Hiçbir Yere" Temasından Örnek İfade;

- "Annem ile hiç bir yere gitmedim" (Köy/Ahmet) şeklindedir.

"Her Yere" Temasından Örnek İfadeler;

- "Anne ile gidilebilecek zamanlar ve yerler sınırsızdır. (Kent/Meral),
- "Anneler ile gezmelere tozmalara gidilir. (Kent/Ömer),

- "Ayrım yapmadan her yere götürmeye çalışıyoruz. (Kent/Sevgi),
- "Biz genelde anne ve baba olarak gideriz. Yaptığımız tek ayrım kızımı ben kuaföre götürürüm, oğlumu babası berbere götürür ve ikimiz de çocuklarla vakit geçirmeyi seviyoruz" (Kent/Şeyma),
- "Anne ile köy içinde her yere gideriz" (Köy/Ayşe),
- "Annem beni her yere götürürdü" (Köy/Cennet) şeklindedir.

Tablo 7'de görüldüğü üzere, köyde okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babaları "Anne ile en çok nereye gidilir?" sorusuna en çok ***"İş Aktiviteleri"*** temasına ilişkin 13 kişi "Ahıra, Hayvanların Yanına", "Mutfağa" Ve "Okula" cevaplarını vermiştir. ***"Eğlence Aktiviteleri"*** temasına ilişkin 11 kişi "Akrabaya", "Anneanneye" Ve "Kuaföre" cevaplarını vermiştir. Kentte okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babaları aynı soruya verdikleri cevaplar en çok ***"Çarşı Aktiviteleri"*** temasına ilişkin 9 kişi "Avm'ye", "Alışverişe" Ve "Hastaneye" cevaplarını vermiştir. ***"Eğlence Aktiviteleri"*** temasına ilişkin 7 kişi "Düğüne", "Misafirliğe" Ve "Akrabaya" cevaplarını vermiştir. Kentte yaşayan anne-babalar ***"İş Aktiviteleri"*** temasına cevap vermemiştir.

Araştırmanın altıncı sorusu olan, "Baba ile en çok nereye gidilir?" sorusuna cevap bulmak amacıyla yapılan analizlere ilişkin bulgular Tablo 8'te sunulmuştur.

Tablo 8

"Baba ile en çok nereye gidilir?" Sorusuna Yönelik Anne ve Babalardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar

Temalar	Kodlar	Köy	Kent
Tatil Aktiviteleri	Memlekete / Tatile /Araba ile Gezmeye / Uzak Yerlere / Tatillere	Emel, Kübra, Hakan	Neriman, Tuba, Pelin
Doğa Aktiviteleri	Ormana Odun Kesmeye / Traktör ile Ormana Dışarıya / Dışarıya Yemeğe / Doğa Yürüyüşü / Doğaya / Gezmeye / Hava Almaya Parka / Pazar Gezmeleri / Pikniğe / Ormana	Betül, Fuat, İbrahim Bekir, Emin, Hakan, Kadir	Leman, Lütfü, Nuri, Oya, Özlem, Ömer, Meral, Rukiye, Şerif

Eğlence Aktiviteleri	Düğüne / Eğlenceli Yerlere / Lunaparka / Maça / Sinemaya		Leman, Neriman, Rukiye, Murat, Orhan
	Arkadaşlarına		Şeyma
Çarşı Aktiviteleri	Alışverişe / Çarşıya / Avm 'ye	Derya, Emel, Fatma, Gamze, Kübra, Emin, Gökhan	Oya, Sevgi, Orhan, Remzi, Taner
	Hastaneye	Cennet, Fatma	
	Manisa'ya /Şehir Merkezine	Cennet, Fatma, Emin, İbrahim	
İş Aktiviteleri	Hırdavatçıya / Sanayiye / Tamirciye / İnşaata	Hande	Neriman, Sevgi, Soner
	İşyerine	Ahmet, Gökhan	Lütfü, Nuri, Remzi, Şerif, Taner
	Berbere		Şerif
Her Yere	Her Yere / Her Yere (Köy Dışında)	Ayşe, Cevdet	

Tablo 8'de görüldüğü gibi "Baba ile En Çok Nereye Gidilir?" sorusuna ilişkin yanıtlar "Tatil Aktiviteleri", "Doğa Aktiviteleri", "Eğlence Aktiviteleri", "Çarşı Aktiviteleri", "İş Aktiviteleri" ve "Her Yere" şeklindeki temalar ile gruplaştırılmıştır. "Hiçbir Yere" temasına cevap veren anne-baba olmamıştır.

"Tatil Aktiviteleri" Temasından Örnek İfadeler;

- "Memlekete uzak yerlere veya AVM'ye gidilir." (Köy/Emin) şeklindedir.

"Doğa Aktiviteleri" Temasından Örnek İfadeler;

- "Traktör ile ormana gideriz." (Köy/Betül),
- "Doğa yürüyüşüne sadece baba ile gideriz." (Kent/Ömer) şeklindedir.

"Eğlence Aktiviteleri" Temasından Örnek İfadeler;

- "Babanın zamanı çalıştığı için kısa olduğundan dolayı ancak dışarıya yemek yemeye ve hava almaya çıkılır." (Kent/Meral) şeklindedir.

"Çarşı Aktiviteleri" Temasından Örnek İfadeler;

- "Alışverişe gidilir, çünkü babasız alışverişe gidilmez." (Köy/Derya),

- "Çarşıya gidilir arabasız gidemeyiz çünkü arabayı da baba kullanır." (Köy/Kübra),
- "Baba bizi Manisa'ya ya da hastaneye götürür." (Köy/Cennet) şeklindedir.

"İş Aktiviteleri" Temasından Örnek İfadeler;

- "Sanayiye tamirciye sadece babalar götürür." (Kent/Sevgi) şeklindedir.

"Her Yere" Temasından Örnek İfadeler;

- "Köy dışında her yere babam ile gideriz." (Köy/Ahmet) şeklindedir.

"Her Yere" Temasından Örnek İfadeler;

- "Baba ile köy dışında her yere gideriz" (Köy/Ayşe),
- "Babalar kadın ve çocuk isterse her yere götürür" (Köy/Cevdet) şeklindedir.

Tablo 8'de görüldüğü üzere, köyde okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babaları "Baba ile en çok nereye gidilir?" sorusuna en çok ***"Çarşı Aktiviteleri"*** temasına ilişkin 13 kişi "Alışverişe", "Manisa Merkeze" Ve "Hastaneye" cevaplarını vermiştir. ***"Doğa Aktiviteleri"*** temasına ilişkin 7 kişi "Ormana Odun Kesmeye", "Hava Almaya" Ve "Traktör ile Ormana" cevaplarını vermiştir. ***"Tatil Aktiviteleri"*** temasına ilişkin 3 kişi "Memlekete", "Araba ile Uzaklara" cevaplarını vermiştir. Kentte okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babaları aynı soruya verdikleri cevaplar en çok ***"Doğa Aktiviteleri"*** temasına ilişkin 9 kişi "Dışarıya Yemeğe" ve "Gezmeye" ve ***"İş Aktiviteleri"*** temasına ilişkin yine 9 kişi "Berbere", "Sanayiye" Ve "İş Yerine" cevaplarını vermiştir. ***"Eğlence Aktiviteleri"*** temasına ilişkin 6 kişi "Lunaparka", "Maça" Ve "Sinemaya" cevaplarını vermiştir.

Araştırmanın yedinci sorusu olan, "Evde işleri kim yapar?" sorusuna cevap bulmak amacıyla yapılan analizlere ilişkin bulgular Tablo 9'de sunulmuştur.

Tablo 9

"Evde işleri kim yapar?" Sorusuna Yönelik Anne ve Babalardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar

Temalar	Kodlar	Köy	Kent
Kadın	Anne	Betül, Cennet, Derya, Fatma, Hande, İnci, Kübra, Ahmet, Bekir, Emin, Gökhan, Hakan, Kadir	Leman, Neriman, Oya, Özlem, Pelin, Şeyma, Tuba, Lütfü, Ömer, Taner
	Gelin	Ayşe, Cennet, Emel, İnci, Fuat, İbrahim, Kadir	

	Kadın / Kadın Kim Var İse O Kızlar	Ayşe, Cevdet İbrahim
Ortak	Eşlerin İkisi / Eşim ve ben Annenin İş Yükünü Herkes Azaltmalı	Meral, Rukiye, Pelin, Murat, Nuri, Orhan, Remzi Soner

Tablo 9'da görüldüğü gibi "Evde işleri kim yapar?" sorusuna ilişkin yanıtlar "Kadın" ve "Ortak" şeklindeki temalar ile gruplaştırılmıştır. Verilen cevaplar "Kadın" ve "Ortak" temasına göre olmuştur.

"Kadın" Temasından Örnek İfadeler;

- "Anne yapar." (Köy/Bülent),
- "Kadın veya gelin yapar." (Köy /Ayşe),
- "Anne yapıyor ondan geri kalan kısımları da gelin tamamlıyor." (Köy/Cennet),
- "Anneler veya gelinler yapar." (Köy/İbrahim),
- "Anne ben yani maalesef." (Köy/Kübra),
- "Ortalığı toparlayan da yemek yapan da annedir." (Kent/Sevgi),
- "Evde kadın kim varsa o yapar." (Köy/Cevdet) şeklindedir.

"Ortak" Temasından Örnek İfadeler;

- "Eşlerin ikisi de yapar." (Kent/Meral)- (Kent/Murat),
- "Eşit olarak yaparız işlerimizi." (Kent/Nuri),
- "Evde işleri genelde ben yaparım ama herkesin bir görevi vardır." (Kent/Şeyma) şeklindedir.

Tablo 9'da görüldüğü üzere, köyde okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babaları "Evde işleri kim yapar?" sorusuna en çok ***"Kadın"*** temasına ilişkin 23 kişi "anne", "kadın", "kadın kim var ise o" ve "gelin" cevaplarını vermiştir. Köyde yaşayan anne babalar ***"Ortak"*** temasına ilişkin cevap vermemiştir. Kentte okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babaları aynı soruya verdikleri cevaplar en çok ***"Ortak"*** temasına ilişkin 8 kişi "eşlerin ikisi", "eşim ve ben" ve "annenin iş yükünü herkes azaltmalı" cevaplarını vermiştir. ***"Kadın"*** temasına ilişkin "anne" cevabı verilmiştir.

Araştırmanın sekizinci sorusu olan, "Evde işleri kim yapmalıdır?" sorusuna cevap bulmak amacıyla yapılan analizlere ilişkin bulgular Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10

"Evde işleri kim yapmalıdır?" Sorusuna Yönelik Anne ve Babalardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar

Temalar	Cevaplar	Köy	Kent
Kadın	Anne / Kadın	Betül, Derya, Emel, İnci, Bekir, Gökhan, Hakan, Cevdet	Pelin, Lütfü, Ömer, Taner
	Anneler, Gelinler	Ayşe, Kadir	
Çocuk	Erkek Çocuk	Kadir	
	Kız Çocuk	Bekir, Kadir	
Gelin	Gelin / Gelin yoksa Kız-Anne	Ayşe, Emel, İnci, İbrahim, Fuat	
Ortak	Ortak / Annenin İş Yükünü Herkes Hafifletmeli / Anne-Baba / Yardımcı	Fatma, Hande, Kübra, Cennet, Gamze, Ahmet, Emin	Leman, Meral, Neriman, Oya, Özlem, Rukiye, Sevgi, Şeyma, Tuba, Murat, Nuri, Orhan, Remzi, Soner, Şerif

Tablo 10'da görüldüğü gibi "Evde işleri kim yapmalıdır?" sorusuna ilişkin yanıtlar "Kadın", "Çocuk", "Gelin" ve "Ortak" şeklindeki temalar ile gruplaştırılmıştır. Verilen cevaplar "Kadın", "Kız Çocuk/ Gelin" ve "Ortak" temasına göre olmuştur.

"Kadın" Temasından Örnek İfadeler;

- "Kadınlar yapmalıdır." (Köy/Cevdet),
- "Anne yapmalıdır". (Kent/Taner),
- "Evde işleri anne yapmalıdır. (Kent/Pelin) şeklindedir.

"Çocuk" Temasından Örnek İfadeler;

- "Gelin yapmalıdır yoksa da kız çocuk yapmalıdır." (Köy/Fuat) şeklindedir.

"Gelin" Temasından Örnek İfadeler;

- "Kadın yapmalıdır ya da gelin. Başkası karışamaz (Köy/Ayşe) şeklindedir.

"Ortak" Temasından Örnek İfadeler,

- "Kesinlikle ortak yapılmalıdır." (Köy/Ahmet),
- "Anne ve baba yapmalıdır ama ancak rüyalarda görürüz." (Köy/Cennet),
- "Müsaitlik durumuna göre eşler birlikte yapmalıdır." (Kent/Murat),
- "Beraber yapılmalıdır işlerin hepsi anneye kalmamalıdır." (Kent/Özlem),
- "Herkes yapmalıdır hatta çocuk bile." (Kent/Meral),

•"Öncellikle anne sonrasında baba yardımcı olmalıdır." (Köy/Emin) şeklindedir.

Tablo 10'da görüldüğü üzere, köyde okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babaları "Evde işleri kim yapmalıdır?" sorusuna en çok ***"Kadın"*** temasına ilişkin 10 kişi "anne" ve "gelin" cevaplarını vermiştir. ***"Ortak"*** temasına ilişkin 7 kişi "anne ve baba" ve "bir yardımcı olmalı" cevaplarını vermiştir. ***"Çocuk"*** temasına ilişkin 3 kişi "kız ve erkek çocuk" cevaplarını vermiştir. Kentte okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babaları aynı soruya verdikleri cevaplar en çok ***"Ortak"*** temasına ilişkin 15 kişi "eşlerin ikisi", "anne ve baba" ve "annenin iş yükünü herkes hafifletmeli" cevaplarını vermiştir. Kentte yaşayan anne babalar ***"Çocuk" ve "Gelin"*** temasına ilişkin cevap vermemiştir.

Araştırmanın dokuzuncu sorusu olan, "Kadına uygun meslekler sizce nelerdir?" sorusuna cevap bulmak amacıyla yapılan analizlere ilişkin bulgular Tablo 11'da sunulmuştur.

Tablo 11

"Kadına uygun meslekler sizce nelerdir?" Sorusuna Yönelik Anne ve Babalardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar

Temalar	Kodlar	Köy	Kent
Aile Alanı	Eşlerine Bakan	Bekir	
	Ev Hanımı / Ev İşleri	Ayşe, Betül, Emel, Fatma, Kübra, Bekir	
Sağlık Alanı	Hemşire	Ayşe	Neriman, Özlem, Tuba, Taner
	Okuyanlar doktor	Derya, İnci	
	Doktor		Leman, Neriman, Tuba, Taner
Hizmet Alanı	Düzen / Temizlik	Ahmet, Cevdet	
	Yemek	Kadir	
	Mağaza Sektörü		Şerif
	Kuaför	Ayşe, Gamze, Cevdet, Hakan	Özlem
	Bankacı		Oya
	Tezgahtar		Taner
	Terzi / Dikiş / Örgü	Betül, Emel, Fatma, Cevdet	

Toplum Güvenliği Alanı	Avukat / Hâkim / Savcı	Ahmet	Leman, Neriman, Tuba, Lütfü
Tarım Alanı	Veteriner Tarlada işçi	İbrahim Derya, İnci	
Eğitim Alanı	Öğretmen Çocuk Bakımı / Çocukları İyi Eğiten	Ayşe, Gamze, İnci, Kübra, Ahmet, Emin, Hakan, Kadir Kübra	Neriman, Oya, Özlem, Sevgi, Tuba
Diğer	Ağır Yük Gerektirmeyen İş Çalışırken Huzurlu Olacağı Her İş Eli ve Yeteneği Hangi İşe Uygunsa Her iş / Erkeklerin Yapabileceği Her İş Esnek Çalışma Saatleri Olan Her İş	Fuat Cennet, Hande	Soner Remzi Meral, Pelin, Rukiye, Şeyma, Murat, Ömer Sevgi, Nuri, Orhan

Tablo 11'de görüldüğü gibi "Kadına uygun meslekler sizce nelerdir?" sorusuna ilişkin yanıtlar "Aile Alanı", "Sağlık Alanı Meslekleri", "Üretim Alanı Meslekleri", "Hizmet Alanı Meslekleri", "Toplum Güvenliği Meslekleri", "İnşaat Alanı Meslekleri", "Haberleşme Alanı Meslekleri", "Spor Alanı Meslekleri", "Ulaşım Alanı Meslekleri" ve "Diğer" şeklinde temalar ile gruplaştırılmıştır.

"Aile Alanı" Temasından Örnek İfadeler;

- "Ev hanımı olsunlar eşlerine baksınlar sadece." (Köy/Bülent),
- "Ev hanımlığı mesleğini iyi yaparlar. Çocuklarına uygun meslek olması lazım amaç çocuklarla vakit geçirmektir." (Kent/Leman) şeklindedir.

"Sağlık Alanı Meslekleri" Temasından Örnek İfadeler;

- "Doktor olur güzel olurlar." (Kent/Taner),
- "Hemşire olabilirler." (Köy/Ayşe) şeklindedir.

"Hizmet Alanı Meslekleri" Temasından Örnek İfadeler;

•“Ev işleri dikiş örgü yaparız.” (Köy/Betül),

•“Temizlik işleri düzen işlerini kadınlar yapar. (Köy/Cevdet),

•“Mağaza sektörü veya gösterişli yerlerde çalışmalılar. Çünkü bir eşya satın almak için kadının konuşması yeterlidir.” (Kent/Şerif) şeklindedir.

“Toplum Güvenliği Meslekleri” Temasından Örnek İfadeler;

•“Hâkim olmalıdır, karar veren olduğu için.” (Köy/Ahmet),

•“Avukat hâkim savcı olabilirler çok konuştukları için.” (Kent/Lütfü) şeklindedir.

“Tarım Alanı Meslekleri” Temasından Örnek İfadeler;

•“İneklere bakarlar ondan dolayı veteriner olabilirler.” (Köy/İbrahim),

•“Tarlada İşçi Olurlar.” (Köy/Derya) şeklindedir.

“Eğitim Alanı Meslekleri” Temasından Örnek İfadeler;

•“Öğretmenlik ve bankacılığı yapabilirler, anaç oldukları için ve oturarak çalışsınlar diye çünkü evde yoruluyorlar çok bari işte otursunlar.” (Kent/Oya),

•“Çocuklarını iyi eğiten kişidir o yüzden mesleği de budur.” (Köy/Kübra),

•“Çalışma saati az çocuklarından çok uzun süre ayrı kalmayacağı işler olmalı öğretmen gibi.” (Kent/Sevgi),

•“Öğretmen uygundur.” (Köy/Ayşe) şeklindedir.

“Diğer” Temasından Örnek İfadeler;

•“Şimdikiler her şeyi yapıyor, okuyanlar doktor olur okumayanlar da tarlada ya da fabrikada işçi olur. Ama mutlaka çalışırlar artık.” (Köy/Derya),

•“Kadın erkeğin yapabileceği her işi yapar.” (Kent/Murat),

•“Her işi yapar kadın, çünkü çok güçlüdür.” (Kent/Pelin),

•“Her işi yaparız ama imkânımız yok.” (Köy/Cennet),

•“Çalışırken mutlu huzurlu ve eve dert tasa getirmeyeceği bir iş olmalı.” (Kent/Soner),

•“Esnek çalışma saatleri olan her işi yapar.” (Kent/Nuri)- (Kent /Orhan),

•“Kadın ağır beden yük işleri gerektirmeyen her işi yapar.” (Köy/Fuat),

•“Kadın her işi hakkıyla yapar.” (Kent/Meral),

•“Kadın hangi meslekleri yapar bilemedim şu anda.” (Köy/Gökhan) şeklindedir.

Tablo 11’de görüldüğü üzere, köyde okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babaları “Kadına uygun meslekler sizce nelerdir?” sorusuna en çok ***“Hizmet Alanı”*** temasına ilişkin 11 kişi “Düzen/temizlik”, “Terzi / Dikiş / Örgü”, “yemek” ve “kuaför” cevaplarını vermiştir. ***“Eğitim Alanı”*** temasına ilişkin 9 kişi “Öğretmen”, “Çocuk Bakımı” ve “Çocukları

İyi Eğiten" cevaplarını vermiştir. ***"Sağlık Alanı"*** temasına ilişkin 3 kişi "hemşire" ve "doktor" cevaplarını vermiştir**.** ***"Tarım Alanı"*** temasına ilişkin 3 kişi "veteriner" ve "tarlada işçi" cevaplarını vermiştir**.** ***"Toplum Güvenliği Alanı"*** temasına ilişkin sadece Ahmet "hâkim" olarak cevap vermiştir. Kentte okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babaları aynı soruya verdikleri cevaplar en çok ***"Diğer"*** temasına ilişkin 11 kişi "Eli ve Yeteneği Hangi İşe Uygunsa", "Erkeklerin Yapabileceği Her İş" ve "Esnek Çalışma Saatleri Olan Her İş" cevaplarını vermiştir**.** ***"Hizmet Alanı"*** temasına ilişkin 4 kişi "Bankacı", "Mağaza Sektörü" ve "tezgahtar" cevaplarını vermiştir**.** ***"Sağlık Alanı"*** temasına ilişkin 4 kişi "hemşire" ve "doktor" cevaplarını vermiştir**.** Kentte yaşayan anne babalar ***"Tarım Alanı"*** ve ***"Aile Alanı"*** temasına ilişkin cevap vermemiştir.

Araştırmanın onuncu sorusu olan, "Erkeğe uygun meslekler sizce nelerdir?" sorusuna cevap bulmak amacıyla yapılan analizlere ilişkin bulgular Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12

"Erkeğe uygun meslekler sizce nelerdir?" Sorusuna Yönelik Anne ve Babalardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar

Temalar	Kodlar	Köy	Kent
Sağlık Alanı	Doktor	Ayşe	Taner
Hizmet Alanı	Aşçı		Leman, Neriman
	Esnaf		Oya
	Tır Şoför / Şoför	Hande, İnci	Leman
	Kasap		Leman
	Muhasebe	Ayşe	
Üretim Alanı	Mühendis	Emel, Emin, Gökhan	Tuba
Toplum Güvenliği Alanı	Asker	Ayşe, Ahmet	Leman, Neriman, Lütfü
	Avukat	Emel	
	İtfaiyeci		Leman, Lütfü
	Polis	Ayşe, Hakan	Leman, Neriman, Lütfü
	Güvenlik	Ahmet, Fuat	
	Hâkim/Savcı	Emel	Neriman, Taner

Tarım Alanı	Pazarcı		Tuba
Eğitim Alanı	Müdür	Gamze, Hakan	
İnşaat / İşçi Alanı	Fabrikada	Fatma	Oya
	İnşaat	Cennet, Fatma, Hande, İnci, Kübra, Emin, Fuat, Hakan	Tuba, Taner
	Tamir İşleri	Cennet	
Diğer	Bilgi ve Yetenek Neye Uygunsa		Murat
	Akşamları Evde Olacak Her İş		Sevgi
	Güç Gerektiren İşler		Meral, Özlem, Rukiye
	Her iş	Betül, Derya, Bekir, Gökhan, İbrahim, Kadir	Şeyma, Nuri, Orhan, Ömer, Remzi, Soner, Şerif
	Hiçbir iş	Cennet	Pelin

Tablo 12'de görüldüğü gibi "Erkeğe uygun meslekler sizce nelerdir?" sorusuna ilişkin yanıtlar "Aile Alanı", "Sağlık Alanı Meslekleri", "Üretim Alanı Meslekleri", "Hizmet Alanı Meslekleri", "Toplum Güvenliği Meslekleri", "İnşaat Alanı Meslekleri", "Haberleşme Alanı Meslekleri", "Spor Alanı Meslekleri", "Ulaşım Alanı Meslekleri" ve "Diğer" şeklinde temalar ile gruplaştırılmıştır. "Aile Alanı" temasına uygun şekilde hiçbir anne-baba cevap vermemiştir.

"Sağlık Alanı Meslekleri" Temasından Örnek İfadeler;

- "Doktor olabilirler." (Köy/Ayşe)
- "Doktorluğu iyi yaparlar." (Kent/Taner) şeklindedir.

"Hizmet Alanı Meslekleri" Temasından Örnek İfadeler;

- "Tır şoförü olurlar bütün yollar onlardan sorulur. (Kent/Hande),
- "Kasap veya aşçı olabilirler." (Kent/Lütfü),
- "Muhasebeci olabilirler hesaptan erkekler anlar." (Köy/Ayşe) şeklindedir.

"Toplum Güvenliği Meslekleri" Temasından Örnek İfadeler;

- "Asker olabilirler, koruyucu ve güvenlik söz konusu olduğu için." (Köy/Ahmet),
- "Avukat hâkim olabilirler çünkü bunları kadın yapamaz çok zordur." (Köy/Emel) şeklindedir.

"Tarım Alanı Meslekleri" Temasından Örnek İfade;

- "Pazarcılık işini yaparlar." (Kent/Tuba) şeklindedir.

"Eğitim Alanı Meslekleri" Temasından Örnek İfade,

- "Erkeklerden çok iyi müdür olur." (Köy/Gamze) şeklindedir.

"İnşaat Alanı Meslekleri" Temasından Örnek İfadeler;

- "Hiçbir iş yapmazlar ama yapmak zorundalar. Mesela inşaatçı, tamir işleri gibi." (Köy/Cennet),
- "İş konusunda köyün erkekleri sadece inşaatta çalışırlar." (Köy/Kübra) şeklindedir.

"Diğer" Temasından Örnek İfadeler,

- "Erkekler her işi yapar hem de layıkıyla. (Köy/Bülent)- (Köy/Betül),
- "Her işi yaparlar çünkü saat sıkıntısı yoktur." (Kent/Nuri),
- "Güç ve zekâ isteyen tüm işleri yaparlar." (Kent/Meral) şeklindedir.

Tablo 12'de görüldüğü üzere, köyde okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babaları "Erkeğe uygun meslekler sizce nelerdir?" sorusuna en çok ***"İnşaat / İşçi Alanı"*** temasına ilişkin 10 kişi "İnşaatta" ve "Tamir İşlerinde" cevaplarını vermiştir. ***"Hizmet Alanı"*** temasına ilişkin 3 kişi "Tır şoförü" ve "muhasebe" cevaplarını vermiştir. ***"Toplum Güvenliği Alanı"*** temasına ilişkin 8 kişi "asker", "avukat" ve "polis" cevaplarını vermiştir. ***"Sağlık Alanı"*** temasına ilişkin sadece Ayşe "doktor" cevabını vermiştir. ***"Eğitim Alanı"*** temasına ilişkin 2 kişi "Müdür" cevabını vermiştir. ***"Üretim Alanı"*** temasına ilişkin 3 kişi "mühendis" cevaplarını vermiştir. Kentte okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babaları aynı soruya verdikleri cevaplar en çok ***"Diğer"*** temasına ilişkin 13 kişi "Akşamları Evde Olacak Her İş", "Bilgi ve Yetenek Neye Uygunsa" ve "Güç Gerektiren İşler" cevaplarını vermiştir. ***"Hizmet Alanı"*** temasına ilişkin 5 kişi "Aşçı", "Kasap" ve "Esnaf" cevaplarını vermiştir. ***"Sağlık Alanı"*** temasına ilişkin sadece Taner "doktor" cevabı vermiştir. Kentte yaşayan anne babalar ***"Eğitim Alanı" ve "Aile Alanı"*** temasına ilişkin cevap vermemiştir.

Araştırmanın on birinci sorusu olan, "Kadını tanımlayan fiziksel özellikler nelerdir?" sorusuna cevap bulmak amacıyla yapılan analizlere ilişkin bulgular Tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 13

"Kadını tanımlayan fiziksel özellikler nelerdir?" Sorusuna Yönelik Anne ve Babalardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar

Temalar	Kodlar	Köy	Kent
Renk	Göz	Emel, Gamze, Emin, Hakan	Oya, Rukiye, Tuba, Orhan, Şerif
	Saç	Derya, Gamze, Hakan	Oya, Rukiye, Orhan, Şerif
Ağırlık	Ağırlık	Ayşe, Derya, İnci, Gökhan	Leman, Oya, Özlem, Pelin, Rukiye, Şerif
Boy	Boy	Hande, Ahmet, Gökhan	Leman, Oya, Özlem, Rukiye, Orhan
Dış Görünüş	Dudaklar	Emel, Hande, Kübra	Özlem, Pelin, Tuba, Taner
	Kalça	Ahmet, Cevdet, İbrahim	
	Göğüs / İri Göğüs	Ayşe, Cevdet, İbrahim, Kadir	Nuri, Taner
	Çekici / Seksi / Fizik	İnci, Ahmet, Bekir	Leman, Pelin, Nuri, Taner
Bakımlı	Bakımlı / Güzel / Güzel Giyinimli / Makyaj / Beyaz Tenli	Ayşe, Derya, İnci, Kübra, Ahmet, Bekir, Fuat, Kadir	Leman, Neriman, Oya
Yorumsuz/ Önemsiz	Her Türlü Güzeller / Kendine Özgü Güzeller		Sevgi, Şeyma, Ömer
	Yok / Önemsiz / Yorumsuz	Fatma	Meral, Neriman, Lütfü, Murat, Remzi, Soner

Tablo 13'te görüldüğü gibi "Kadını tanımlayan fiziksel özellikler nelerdir?" sorusuna ilişkin yanıtlar fiziksel özellikler olan "Renk", "Ağırlık", "Boy", "Dış Görünüş", "Bakımlı" ve "Yorumsuz/Önemsiz" temalar oluşturulup uygun bir şekilde gruplaştırılmıştır.

"Renk" Temasından Örnek İfadeler;

- "Göz rengi ve göz şekli çok önemlidir." (Köy/Emel),
- "Saçları boyalı olmalı." (Kent/Kübra),
- "Gözleri iri olmalı ve özellikle renkli." (Köy/Emin),
- "Kahverengi göz siyah saç olsun karım gibi." (Kent/Şerif),

•“Siyah saç siyah göz en sevdiğimdir.” (Kent/Orhan) şeklindedir.

“Ağırlık” Temasından Örnek İfadeler;

•“55-60 kilo olmalı.” (Kent/Leman),

•“60 kilo olması idealdir.” (Kent/Oya) şeklindedir.

“Boy” Temasından Örnek İfadeler;

• “Kısa boylu olması önemli.” (Köy/ Gökhan),

• “170 civarında olması yeterli.” (Kent/Leman) şeklindedir.

“Dış Görünüş” Temasından Örnek İfadeler;

•“Göğüs, kalça olsun da gerisi önemli değil.” (Köy/Ahmet),

•“Seksi olsun özenli giyinsin.” (Köy/Bülent),

•“Seksi olması 1.sırada yer alır. Büyük kalça ve göğüs olsun, bir de iyi bir anne ve eş olsun.” (Köy/Cevdet),

•“Çekici olması çok önemlidir.” (Kent/Pelin),

•“Güzel giyinmeli, zayıf görünmeli.” (Köy/Ayşe) şeklindedir.

“Bakımlı” Temasından Örnek İfadeler;

•“Kadın güzel olmalı, kocasına iyi davranmalı.” (Köy/Fuat),

•“Göğüs ve kalça önemlidir, kocasının yanında olacak o ne derse tamam demeli.” (Köy/İbrahim),

•“Çok önemli değil bakımlı olsun yeter.” (Kent/Neriman)

•“Güzel ve seksi olsun. Göğüs önemli benim için.” (Kent/Nuri) şeklindedir.

“Yorumsuz/Önemsiz” Temasından Örnek İfadeler;

•“Bence önemi yok içi güzel olsun yeter.” (Köy/Cennet),

•“Fiziksel özelliklere bakmıyorum.” (Kent/Lütfü),

•“Fiziksel ayrımı yapmayı doğru bulmuyorum her kadın kendine özeldir ve güzeldir.” (Kent/Sevgi)

•“Bildiğim fiziksel özellik yok.” (Kent/Soner),

•“Her türlü güzeller.” (Kent/Ömer),

•“Fiziksel özelliklerin zamanla anlamını kaybettiğini göz önüne alırsak hiçbir önemi yok.” (Kent/Murat),

•“Fiziksel özelliğin hiçbir anlamı yoktur.” (Kent/Meral) şeklindedir.

Tablo 13’te görüldüğü üzere, köyde okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babaları “Kadını tanımlayan fiziksel özellikler nelerdir?” sorusuna en çok ***“Dış Görünüş”***

temasına ilişkin 13 kişi "Dudaklar", "Kalça", "Göğüs / İri Göğüs" ve "Çekici / Seksi / Fizik" cevaplarını vermiştir. ***"Bakımlı"*** temasına ilişkin 8 kişi "Güzel / Güzel Giyinimli / Makyaj / Beyaz Tenli" şeklinde cevaplarını vermiştir. ***"Renk"*** temasına ilişkin 7 kişi "göz" ve "saç" renginin önemli olduğu cevaplarını vermiştir. ***"Yorumsuz/Önemsiz"*** temasına ilişkin sadece Fatma'nın cevabı "yorumsuz" şeklindedir. Kentte okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babaları aynı soruya verdikleri cevaplar en çok ***"Yorumsuz/Önemsiz"*** temasına ilişkin 9 kişi "Her Türlü Güzeller / Kendine Özgü Güzeller" cevaplarını vermiştir. ***"Dış görünüş"*** temasına ilişkin 10 kişi "Dudaklar", "Göğüs / İri Göğüs" ve "Çekici / Seksi / Fizik" cevaplarını vermiştir.

Araştırmanın on ikinci sorusu olan, "Kadını tanımlayan kişisel özellikler nelerdir?" sorusuna cevap bulmak amacıyla yapılan analizlere ilişkin bulgular Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14

"Kadını tanımlayan kişisel özellikler nelerdir?" Sorusuna Yönelik Anne ve Babalardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar

Temalar	Kodlar	Köy	Kent
Anlayışlılık	Anlayışlı / Kocasını Yormayan	Ahmet, Bekir	Nuri, Orhan
	Empati Yapabilen / Mantıklı	İnci	Leman
Fedakârlık	Çocuklarına Anne / Korumacı / Fedakâr	Cennet, Ahmet, Cevdet, Fuat, Hakan	Leman, Pelin, Sevgi, Şeyma, Tuba, Lütfü, Murat
	Her İşe Koşan		Neriman
	İdare Edebilen		Sevgi
Duygusallık	Erkeklere Sahip Olan / Kocasına Eş	Kübra, Fuat	
	Sevecen / Sevgi Dolu / Gözleri Gülen	Cennet, Kübra, Ahmet	
	Eşine Sevgi Dolu Olmalı / Romantik / Gözü Dışarıda Olmamalı	Fatma, Bekir, İbrahim	
	Hassas / Kırılgan / Duygusal	Cennet, Derya, Emel, Hande, Bekir, Emin	Pelin, Rukiye, Şeyma

Dürüstlük	Dürüst / Yalansız / Açık Sözlü / Güven Duymalı / Güven Duyulmalı	Ayşe, Gamze, Hande, Emin, Hakan	Özlem, Rukiye, Sevgi, Şeyma, Orhan, Ömer, Soner, Taner
Dışa Dönüklük	Dış Dönük / Girişken	Hande	Özlem, Rukiye; Şeyma, Tuba
İçe Dönüklük	İçe Dönük		Taner
Mükemmellik	Eli Lezzetli		Şerif
	Her Anlamda Güçlü / Çalışkan / Toparlayıcı / Her İşten Anlayacak	Betül, Cennet, Derya, Emel, Fatma, Hande, Ahmet, Cevdet, Kadir	Sevgi, Lütfü, Orhan, Ömer
	Korumacı		Şeyma
	Saygı Duyan / Saygılı	İbrahim	Meral, Remzi
	Kendi Kendini Mutlu Edebilen / Kendisini Seven		Sevgi, Soner
	Bakımlı / Temiz / Titiz / Güzel Giyinimli/ Güzel	Derya, Gamze, İnci, Kübra, Emin, Gökhan, Hakan	Özlem, Pelin, Rukiye, Sevgi, Şeyma, Tuba, Lütfü, Murat, Ömer, Soner, Şerif, Taner
Uysal	Çok Konuşmamalı / Söz Dinlemeli	Ayşe, Gökhan, Hakan	Taner, Remzi
Diğer	Kibar / Narin		Pelin
	Komik	Fatma	
	Açık Sözlü		Taner
	Kapalı	İbrahim	
	Namaz Kılmalı	Fatma, Kübra	

Tablo 14'te görüldüğü gibi "Kadını tanımlayan kişisel özellikler nelerdir?" sorusuna ilişkin yanıtlar kişisel özellikler olan "Anlayışlılık", "Fedakârlık", "Duygusallık", "Dürüstlük", "Dışa Dönüklük", "Mükemmellik", "Sabırlı" ve "Diğer" temalar oluşturulup uygun bir şekilde gruplaştırılmıştır.

"Anlayışlılık" Temasından Örnek İfade;

- "İlk önce anlayışlı olmalı sonra terbiyeli." (Kent/Nuri) şeklindedir.

"Fedakârlık" Temasından Örnek İfadeler;

- "Çocuklarına anne kocasına eş olmalı." (Köy/Fuat),
- "Fedakâr, toparlayıcı, kendi kendini mutlu eden olmalı." (Kent/Sevgi) şeklindedir.

"Duygusallık" Temasından Örnek İfadeler;

- "Duygusal, hassas, kırılgandır." (Köy/Emel),
- "Kendi kendini seven ve mutlu edebilen olmalı." (Kent/Soner),
- "Eşine sevgi dolu bakmalı." (Köy/Fatma),
- "Ağırbaşlı olmalı." (Kent/Özlem) şeklindedir.

"Dürüstlük" Temasından Örnek İfade;

- "Dürüstlük önemli." (Köy/Emin) şeklindedir.

"Dışa Dönüklük" Temasından Örnek İfade;

- "Dışa dönük olması çok önemli." (Kent/Rukiye) şeklindedir.

"Mükemmellik" Temasından Örnek İfadeler,

- "Çekici olsun." (Kent/Leman)
- "Temiz olmalı ilk şartım bu sonra eli lezzetli olmalı." (Kent/Şerif)
- "Temizlik en başta olmalı." (Kent/Lütfü)
- "Çalışkan her işe koşan kıvrak olmalı." (Kent/Neriman) şeklindedir.

"Sabırlı" Temasından Örnek İfade;

- "Sabırlı olsun yeter." (Kent/Remzi) şeklindedir.

"Diğer" Temasından Örnek İfadeler;

- "Her işten anlayacak kocasını yormayacak kadın olmalı." (Köy/Kadir),
- "Namaz kılmalı." (Köy/Fatma),
- "Saygılı ve saygı duyulan olsun." (Kent/Meral),
- "Saygılı ve kapalı olması, gözü dışarıda olmamalı." (Köy/İbrahim),
- "Erkeklerine sahip çıkan kadınlar olmalı. (Köy/Kübra) şeklindedir.

Tablo 14'te görüldüğü üzere, köyde okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babaları "Kadını tanımlayan kişisel özellikler nelerdir?" sorusuna en çok ***"Mükemmellik"*** temasına ilişkin 17 kişi "Eli Lezzetli", "Her Anlamda Güçlü / Çalışkan / Toparlayıcı / Her İşten Anlayacak" ve "Saygı Duyan / Saygılı" cevaplarını vermiştir. ***"Duygusallık"*** temasına ilişkin 14 kişi "Hassas / Kırılgan / Duygusal", "Eşine Sevgi Dolu Olmalı / Romantik / Gözü Dışarıda Olmamalı", "Erkeklere Sahip Olan / Kocasına Eş" ve "Sevecen / Sevgi Dolu / Gözleri Gülen" cevaplarını vermiştir. ***"Diğer"*** temasına ilişkin 4 kişi "Namaz Kılmalı" ve "Kapalı (Başörtülü)"

cevaplarını vermiştir. Kentte okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babaları aynı soruya verdikleri en çok ***"Mükemmellik"*** temasına ilişkin 23 kişi "Kendi Kendini Mutlu Edebilen / Kendisini Seven", "Korumacı" ve "Saygı Duyan / Saygılı" cevaplarını vermiştir. ***"Fedakârlık"*** temasına ilişkin 9 kişi "Çocuklarına Anne / Korumacı / Fedakâr, Her İşe Koşan, İdare Edebilen" cevaplarını vermiştir. ***"Duygusallık"*** temasına ilişkin 3 kişi "Hassas / Kırılgan / Duygusal" cevaplarını vermiştir.

Araştırmanın on üçüncü sorusu olan, "Erkeği tanımlayan fiziksel özellikler nelerdir?" sorusuna cevap bulmak amacıyla yapılan analizlere ilişkin bulgular Tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15

"Erkeği tanımlayan fiziksel özellikler nelerdir?" Sorusuna Yönelik Anne ve Babalardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar

Temalar	Kodlar	Köy	Kent
Renk	Göz	Derya, Gökhan	Özlem, Rukiye, Tuba
	Ten Rengi		Leman, Oya, Rukiye
Ağırlık	Ağırlık	Ayşe, Emel	Oya, Pelin, Rukiye, Orhan, Şerif
Boy	Boy	Emel, Gamze, Bekir, Emin, Gökhan	Oya, Özlem, Pelin, Rukiye, Orhan, Şerif
Dış Görünüş	Çekici		Nuri
	Eller		Pelin
	Kendine Çeki Düzen Veren / Takım Giyinmeli	Kübra, İbrahim	
	Bakımlı / Fiziği Yerinde /Güzel Kokmalı / Yakışıklı/ Karısı Gibi Bakımlı / Karısı Gibi Güzel	Betül, Fatma, İnci, Kübra, Fuat, İbrahim, Kadir	Neriman, Ömer, Şerif, Taner
	Saç / Sakal	Ahmet, Gökhan	Oya, Özlem, Pelin, Tuba, Ömer, Şerif, Taner
Yorumsuz/ Önemsiz	İç Güzelliği Önemli	Cennet	
	Kendine Özgü		Şeyma

Yok/Önemsiz/Yorumsuz	Hande	Meral, Sevgi, Lütfü, Murat, Remzi, Soner

Tablo 15'te görüldüğü gibi "Erkeği tanımlayan fiziksel özellikler nelerdir?" sorusuna ilişkin yanıtlar fiziksel özellikler olan "Renk", "Ağırlık", "Boy", "Dış Görünüş", "Bakımlı" ve "Yorumsuz/Önemsiz" temalar oluşturulup uygun bir şekilde gruplaştırılmıştır.

"Renk" Temasından Örnek İfadeler;

- "Yeşil gözlü olsun." (Köy/Derya),
- "Kara kaşlı kara gözlü olsun." (Köy/Fuat),
- "Erkek esmer olmalı." (Kent/Leman) şeklindedir.

"Ağırlık" Temasından Örnek İfadeler;

- "Zayıf olursa iyi olur göbekli olamamalı." (Köy/Ayşe),
- "70-80 kilo ağırlığında olsun en fazla." (Köy/Derya),
- "Göbeksiz olsun da." (Kent/Orhan) şeklindedir.

"Boy" Temasından Örnek İfadeler;

- "Benim gibi uzun boylu olsun bence. (Köy/Bülent),
- "1.80 boy iyidir. (Köy/Derya),
- "Boylu poslu olsun." (Köy/Emin) şeklindedir.

"Dış Görünüş" Temasından Örnek İfadeler;

- "Yakışıklı olsun. (Köy/Betül),
- "Bakımlı olmalı ve takım giyinmeli. (Köy/Kübra),
- "Her türlü yakışıklıyız biz." (Köy/Kadir),
- "Çekici olsun." (Kent/Nuri),
- "Saç ve sakal bakımı oldukça önemli." (Köy/Ahmet) şeklindedir.

"Bakımlı" Temasından Örnek İfade;

- Erkek karısı gibi bakımlı ve güzel olmalı." (Köy/Fuat) şeklindedir.

"Yorumsuz/Önemsiz" Temasından Örnek İfadeler;

- "Bence önemi yok içi güzel olsun yeter." (Köy/Cennet),
- "Herkesin fiziksel özellikleri kendine özgüdür." (Kent/Şeyma),
- "Fiziksel ayrım yapmayı doğru bulmuyorum." (Kent/Sevgi),
- "Fiziksel özelliklerin zamanla anlamını kaybettiğini göz önüne alırsak hiçbir önemi yok." (Kent/Murat),
- "Fiziksel özelliğin hiçbir anlamı yok." (Kent/Meral),

- "Fiziksel özelliklere bakmıyorum." (Kent/Lütfü),
- "Hiç cevabım yok." (Köy/Hande) şeklindedir.

Tablo 15'te görüldüğü üzere, köyde okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babaları "Erkeği tanımlayan fiziksel özellikler nelerdir?" sorusuna en çok ***"Dış Görünüş"*** temasına ilişkin 11 kişi "Yakışıklı", "Karısı gibi güzel", "Saç Sakal Önemli" ve "Kendine Çeki Düzen Veren / Takım Giyinmeli" cevaplarını vermiştir. ***"Renk"*** temasına ilişkin 2 kişi "göz" ve "saç" renginin önemli olduğu cevabını vermiştir. ***"Yorumsuz/Önemsiz"*** temasına ilişkin sadece Cennet ve Hande, "İç Güzelliği Önemli" ve "Yorumsuz" cevaplarını vermiştir. Kentte okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babaları aynı soruya en çok ***"Dış görünüş"*** temasına ilişkin 13 kişi "Fiziği Yerinde", "Bakımlı", "Çekici" Ve "Eller Önemli" cevaplarını vermiştir. ***"Renk"*** temasına ilişkin 6 kişi "Göz" Ve "Saç" renginin önemli olduğu cevaplarını vermiştir.

Araştırmanın on dördüncü sorusu olan, "Erkeği tanımlayan kişisel özellikler nelerdir?" sorusuna cevap bulmak amacıyla yapılan analizlere ilişkin bulgular Tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 16

"Erkeği tanımlayan kişisel özellikler nelerdir?" Sorusuna Yönelik Anne ve Babalardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar

Temalar	Kodlar	Köy	Kent
Anlayışlılık	Açık Sözlü / Güvenilir	Emel, Emin, İbrahim	Meral, Özlem, Ömer, Şerif
	Fedakâr	Ahmet, Hakan	Ömer, Soner, Şerif
	Ağır Başlı / Sakin		Sevgi, Orhan
Duygusallık	Değer Veren		Remzi
	Merhametli / Yardımsever		Oya
	Samimi / Sempatik / Tatlı Dilli / Sevginin Karşılığını Veren	Kübra,Cevdet, Kadir	
	Huzur Arayan / Huzurlu Olan	Kübra, Cevdet	
	İstekli		Nuri
Dürüstlük	Aldatmayan / Sadık / Sadakatlılık / Dürüst / Yalan Dolansız / Evine, Eşine ve Çocuklarına Bağlı / Güvenilir / Karısına Sadık	Betül, Fatma, Bekir, Emin, Fuat, İbrahim, Kadir	Leman, Oya, Özlem, Pelin, Sevgi, Şeyma, Lütfü, Murat, Nuri,

				Orhan, Ömer, Soner, Şerif
	Özverili / Sabırlı		Bekir	Sevgi
	Ailesine Sahip Çıkan / Koruyabilen / Çocuklarına Baba Olmalı		İnci, Fuat	Leman
Dışa Dönüklük	Dış Dönük		Cennet, Emel, Hakan	Neriman, Oya, Pelin, Rukiye
	Kibar		İbrahim	
	Dilli	Konuşkan / Esprili / Tatlı	Ayşe, Cennet, Gamze, Kübra, Cevdet, Kadir	
Mükemmellik		Çalışkan	Ayşe, Gamze, İnci, Ahmet, Gökhan, İbrahim	Leman, Neriman, Oya, Pelin, Sevgi, Tuba, Lütfü, Orhan, Soner, Şerif
		Temiz / Titiz / Düzenli	Betül, Emel, Bekir, Kadir	Oya, Özlem, Rukiye, Tuba, Murat, Nuri, Orhan, Şerif
		Zeki		Neriman
Otoriter		Koruyabilen / Koruyucu	İnci, Ahmet	
		Ciddi Görünümlü	Derya	
		Emir Veren	Cennet, Emel	
Diğer		Ara Ara Üşengeç	Cennet, Emel, Cevdet	Rukiye, Ömer
		Namaz Kılmalı	Fatma	
		Saygı Duyulan / Saygılı	İbrahim	Meral

Tablo 16'da görüldüğü gibi "Erkeği tanımlayan kişisel özellikler nelerdir?" sorusuna ilişkin yanıtlar kişisel özellikler olan "Anlayışlılık", "Fedakârlık", "Duygusallık", "Dürüstlük", "Dışa Dönüklük", "Mükemmellik", "Sabırlı" ve "Diğer" temalar oluşturulup uygun bir şekilde gruplaştırılmıştır. "Fedakârlık" temasına uygun olacak cevaplar verilmemiştir.

"Anlayışlılık" Temasından Örnek İfadeler;

- "Fedakâr ve özverili olması önemlidir." (Köy/Ahmet),

- "Açık sözlü olsun." (Kent/Şerif) şeklindedir.

"Duygusallık" Temasından Örnek İfadeler;

- "Bana değer versin yeter." (Kent/Remzi),
- "Sevginin karşılığını veren, eşi gibi tatlı dilli ve huzurlu olmalı." (Köy/Kübra)
- "Sempatik ve huzur arayandır erkek." (Köy/Cevdet) şeklindedir.

"Dürüstlük" Temasından Örnek İfadeler;

- "Dürüst olması önemlidir." (Köy/Emel),
- "Ailesine sahip çıkan onları aldatmayan kişidir." (Kent/Leman),
- "Yalansız ve dolansız olmalı." (Köy/Kadir),
- "Karısına sadık çocuklarına iyi bir baba olmalı." (Köy/Fuat),
- "Ailesini koruyabilendir. (Köy/İbrahim) şeklindedir.

"Dışa Dönüklük" Temasından Örnek İfadeler;

- "Ciddi görünümlü olması en önemlidir." (Köy/Derya),
- "Çalışan ve herkes ile konuşandır." (Köy/Gamze) şeklindedir.

"Mükemmellik" Temasından Örnek İfadeler;

- "Öncelikle çalışkan sonra dürüst olmalı. (Kent/Lütfü),
- "Emir veren olmalıdır. "(Köy/Cennet) şeklindedir.

"Sabırlı" Temasından Örnek İfadeler;

- "Sabırlı ve sakin olsun evine eşine ve çocuklarına bağlı olsun." (Kent/Sevgi) şeklindedir.

"Diğer" Temasından Örnek İfadeler;

- "Ara ara üşengeç olabilir." (Köy/Bülent),
- "Namaz kılmalı ve karısına sadık olmalı." (Köy/Fatma),
- "Saygılı ve saygı duyulan olması lazım." (Kent/Meral) şeklindedir.

Tablo 16'da görüldüğü üzere, köyde okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babaları "Erkeği tanımlayan kişisel özellikler nelerdir?" sorusuna en çok ***"Dürüstlük"*** temasına ilişkin 10 kişi "Aldatmayan", "Dürüst", "Evine, Eşine ve Çocuklarına Bağlı", "Güvenilir", "Ailesine Sahip Çıkan", "Koruyabilen" ve "Çocuklarına Baba Olmalı"; ***"Mükemmellik"*** temasına ilişkin 10 kişi "Çalışkan", "Zeki" ve "Düzenli"; ***"Dışa Dönüklük"*** temasına ilişkin 10 kişi "Konuşkan", "Esprili" ve "Tatlı Dilli" cevaplarını vermiştir. ***"Duygusallık"*** temasına ilişkin 5 kişi "Sempatik", "Huzur arayan", "İstekli" ve "Sevginin Karşılığını Veren" cevaplarını vermiştir. ***"Diğer"*** temasına ilişkin 5 kişi "Namaz Kılmalı" ve "Ara ara üşengeç" cevaplarını

vermiştir. Kentte okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babaları aynı soruya verdikleri en çok ***"Mükemmellik"*** temasına ilişkin 19 kişi "Çalışkan", "Titiz", "Düzenli" Ve "Zeki" cevaplarını vermiştir. ***"Dürüstlük"*** temasına ilişkin 15 kişi "Özverili", "Dürüst", "Aldatmayan", "Yalansız, dolansız", "Güvenilir", "Ailesine Sahip Çıkan", "Koruyabilen" ve "Çocuklarına Baba Olmalı" cevaplarını vermiştir. ***"Anlayışlılık"*** temasına ilişkin 9 kişi "Açık Sözlü / Güvenilir", "Ağır Başlı" ve "Fedakâr" cevaplarını vermiştir. ***"Duygusallık"*** temasına ilişkin 3 kişi; "İstekli", "Değer Veren" ve "Merhametli / Yardımsever" cevaplarını vermiştir.

Tablo 17

"Anne Ne Yapar?" Sorusuna Yönelik Çocuklardan Elde Edilen Temalar ve Cevaplar;

TEMALAR	CEVAPLAR	KÖY	KENT
İşlevsel Yaklaşım	Her Yere Koşan		Leyla
	Çocuklara Bakan		Merve
	Her işi Yapan		Öykü
			Pınar
			Rabia
			Tuğçe
		Gökay	
İnsancıl (Hümanist) Yaklaşım	Güzellik / Temiz		Rabia
	Çok sevdiğimiz Kişi / Karşılıksız Seven / Sevgi		Oğuzhan, Rabia
	Romantik .	Ceyda	
Davranışsal Yaklaşım	Evde işleri Yapan Hayvanlara bakan Mutfak / Yemek ile uğraşan	Devran, İpek, Emine	Nedime
		Bülent, Ceyda, Figen, Emine, Hasan	
		Bülent, Ceyda, Hasan, Emine	Simge, Rabia
Psikoanalitik Yaklaşım	Hamile / Çocuklara Bakan Sabırsız		Nedime

Tablo 17'de görüldüğü gibi "Anne Ne Yapar?" sorusuna ilişkin yanıtlar "İşlevsel Yaklaşım", "İnsancıl (Hümanist) Yaklaşım", "Psikoanalitik Yaklaşım" ve "Davranışsal Yaklaşım" şeklindeki temalar ile gruplaştırılmıştır.

"İşlevsel Yaklaşım" Temasından Örnek İfadeler;

- "Annem tek başına çalışır, her yerde çalışır. Annem çok güzeldir, çok güzel kokar. Mutfakta da zaman geçirir." (Kent/Rabia)
- "Annem matematik öğretmeni çok işler yapar." (Kent/Tuğçe)
- "Annem yanımızdadır, hep az çalışıyor." (Kent/Öykü) şeklindedir.

"İnsancıl (Hümanist) Yaklaşım" Temasından Örnek İfadeler;

- "Annem bizi çok sever, sevgi doludur. Annemi çok seviyorum." (Kent/Oğuzhan),
- "Anne ile babam çok romantikler, Annem yatakodasında olur mutfakta da olur, yemek ve peynir yapar, koyun bakar." (Köy/Ceyda),
- "Annem tek başına çalışır, her yerde çalışır. Annem çok güzeldir, çok güzel kokar. Mutfakta da zaman geçirir." (Kent/Rabia) şeklindedir.

"Davranışsal Yaklaşım" Temasından Örnek İfadeler;

- "Anne mutfakta yemek yapıyor, hayvanlara bakıyor ve yatak odasında." (Köy/Emine),
- "Annem börek yapıyor, tavuk bakıyor." (Köy/Hasan)
- "Annem makarna yapar." (Kent/Simge) şeklindedir.

"Psikoanalitik Yaklaşım" Temasından Örnek İfadeler;

- "Annem hamile, evde yatıyor hep." (Kent/Nedime),
- "Annem çok çalışıyor, bazen sinirlenir ama güzeldir annem." (Kent/Şükrü) şeklindedir.

Tablo 17'de görüldüğü üzere, köyde okul öncesi eğitime devam eden çocuklar "Anne Ne Yapar?" sorusuna en çok ***"Davranışsal Yaklaşım"*** temasına ilişkin 12 kişi "Evde oturur", "Hayvanlara bakar", "Mutfakta yemek yapar" cevaplarını vermiştir. ***"İşlevsel Yaklaşım"*** temasına ilişkin sadece Gökay "Annem her yerdedir" cevabını vermiştir. ***"İnsancıl (Hümanist) Yaklaşım"*** temasına ilişkin sadece Ceyda "Sevgi doludur" cevabını vermiştir. Köyde yaşayan çocuklar ***"Psikoanalitik Yaklaşım"*** temasına ilişkin temasına cevap vermemiştir. Kentte okul öncesi eğitime devam eden çocuklar "Anne Ne Yapar?" sorusuna en çok ***"İşlevsel Yaklaşım"*** temasına ilişkin 6 kişi "Çok Çalışır", "Az Çalışır" ve "Her yerde çalışır" cevaplarını vermiştir. ***"Davranışsal Yaklaşım"*** temasına ilişkin 3 kişi "Evde oturur" veya "yemek yapar" cevaplarını

vermiştir. ***"Psikoanalitik Yaklaşım"*** temasına ilişkin 2 kişi "Annem hamile" ve "Sinirlidir" cevabını vermiştir.

Tablo 18

"Baba Ne Yapar?" Sorusuna Yönelik Çocuklardan Elde Edilen Temalar ve Cevaplar;

TEMALAR	CEVAPLAR	KÖY	KENT
İşlevsel Yaklaşım	Dışarıda /Fabrikada / İnşaatta / İşyerinde	Ceyda, Figen, Gökay, İpek	
		Emine, Hasan, Bülent	Simge, Şükrü, Kaan, Tuğçe, Nedime, Oğuzhan, Öykü
		Kaan	
Psikoanalitik Yaklaşım	Cesur / Evi Koruyan-Kollayan / Güç-Güçlü	Merve	
	Yok		Pınar, Rabia

Tablo 18'de görüldüğü gibi "Baba Ne Yapar?" sorusuna ilişkin yanıtlar "İşlevsel Yaklaşım" ve "Psikoanalitik Yaklaşım" şeklindeki temalar ile gruplaştırılmıştır.

"İşlevsel Yaklaşım" Temasından Örnek İfadeler;

- "Babam işyerindedir hep." (Kent/Şükrü),
- "Babam bizi gezdirir ve işe gider." (Köy/Kaan),
- "Babam kahvede oturuyor." (Köy/Figen),
- "Baba hep işyerinde çalışıyor." (Köy/Bülent) şeklindedir.

"Psikoanalitik Yaklaşım" Temasından Örnek İfadeler;

- "Babam fabrikada çalışır, çok güçlüdür." (Kent/Merve),
- "Babam yok." (Kent/Pınar),
- "Babam da çok çalışır, hiç göremiyorum babamı." (Kent/Rabia) şeklindedir.

Tablo 18'de görüldüğü üzere, köyde okul öncesi eğitime devam eden çocuklar "Baba Ne Yapar?" sorusuna en çok ***"İşlevsel Yaklaşım"*** temasına ilişkin 8 kişi "Kahvede oturur.", "İşe gider." ve "Bizi gezdirir." cevaplarını vermiştir. ***"Psikoanalitik Yaklaşım"*** temasına ilişkin sadece Merve "Çok Güçlüdür." cevabını vermiştir. Kentte okul öncesi eğitime devam eden

çocuklar “Baba Ne Yapar?” sorusuna en çok ***“İşlevsel Yaklaşım”*** temasına ilişkin 7 kişi “İşe Gider.” cevabını vermiştir. ***“Psikoanalitik Yaklaşım”*** temasına ilişkin 2 kişi “Babam yok” ve “Babamı Göremiyorum” cevaplarını vermiştir.

Şekil 1. Köyde yaşayan Ali isimli çocuğun resmi

Köyde yaşayan Ali (5 yaşında) konuşma engelli olduğu için konuşamamıştır. Ancak Ali’nin babası kadını tanımlayan özelliklerde göğüs ve kalçanın önemli olduğunu söylemiş, Ali de resimde annesinin kalça kısmını belirgin bir şekilde çizmiştir. Konuşma engelli olduğundan dolayı anne resmini çizince araştırmacı tarafından sorulan “Bu kim, Anne mi” sorusuna başını sallayarak evet demiş ve kalça hareketi yapmıştır. Araştırmacı Ali’nin kalça dediğini onaylamıştır.

Şekil 2. Köyde yaşayan Gökay isimli çocuğun resmi

Köyde yaşayan Gökay'ın (6 yaşında) resimlerinden elde edilen bulgulara göre, "annem evde temizlik yapar", "annem mutfakta yemek yapar", "annem hayvanlara bakar" ve "annem her yerdedir." şeklinde görüşlerini belirtmiştir. Gökay'ın resimlerine de baktığımızda çok karışık bir resim çizdiği görülmektedir. Gökay resminde annenin olduğu her yeri, mutfağı, yatak odasını, hayvanların yanını ve bahçeyi çizmiştir.

Şekil 3. Köyde yaşayan Kaan isimli çocuğun resmi

Köyde yaşayan Kaan'ın (6 yaşında) resimlerinden elde edilen bulgulara göre, resminde annenin göğüslerini çizmiştir. Kaan'ın babası Kadir, kadını tanımlayan fiziksel özelliklerde

kadının göğüslerinin iri olması gerektiğini söylemiştir. Kaan resminde sadece anneyi çizmiştir. Anne inek ve koyun bakıyor, baba işe gidiyor diye de eklemiştir.

Şekil 4. Kentte yaşayan Pınar isimli çocuğun resmi

Kentte yaşayan Pınar'ın (5 yaşında) resimlerinden elde edilen bulgulara göre, anne çalışıyor babası olmadığı için resimde de çizmemiştir.

Şekil 5. Kentte yaşayan Şükrü isimli çocuğun resmi

Kentte yaşayan Şükrü'nün (5 yaşında) resimlerinden elde edilen bulgulara göre, annesinin saçlarını tel tel çizdiği görülmüştür. Annen ne yapar dendiğinde annesinin çok çalıştığını arada da çok sinirlendiğini söylemiştir. Babanın işyerinde olduğunu, bu yüzden de resimde yer almadığını söylemiştir.

Şekil 6. Kentte yaşayan Tuğçe isimli çocuğun resmi

Kentte yaşayan Tuğçe'nin (5 yaşında) resimlerinden elde edilen bulgulara göre, annesi matematik öğretmeni olduğu için annesinin kıyafetlerine artı (+) işaretleri ile doldurmuştur. Tuğçe'nin annesi Tuba, kadına uygun meslekler sorusuna "öğretmen" diye de cevap vermiştir. Tuğçe'nin babası Taner'in, resimdeki evleri yapan inşaat ustası olduğunu da söylemiştir.

Çocukların "Anne ne yapar?" sorusuna hem köy hem de kent düzeyinde ortak yanıtlardan ortalaması en yüksek verdikleri yanıt *"evde çalışır"* olmuştur. Bu verdikleri cevap ile ailelerini çizdikleri resimde yaptıkları eylemler örtüşmektedir (Bkz. Tablo 17, Tablo 18).

Çocukların "Baba ne yapar?" sorusuna hem köy hem de kent düzeyinde ortak yanıtlardan ortalaması en yüksek verdikleri yanıt *"işe gider"* olmuştur. Bu verdikleri cevap ile ailelerini çizdikleri resimde yaptıkları eylemler örtüşmektedir (Bkz. Tablo 17, Tablo 18).

Çocukların "Anneni nerede çizdin?" sorusuna hem köy hem de kent düzeyinde ortak yanıtlardan ortalaması en yüksek verdikleri yanıt " Evde / Ev İşlerinde/ Evin Her Bölümünde / Her Yerde" olmuştur. Bu verdikleri cevap ile babalarını tek olarak çizdikleri resimde babalarının eylemi örtüşmektedir (Bkz. Tablo 5).

Çocukların "Babanı nerede çizdin?" sorusuna hem anasınıfı hem de 4.sınıf düzeyinde ortak yanıtlardan ortalaması en yüksek verdikleri yanıt "Dışarıda / Fabrikada / İnşaatta / İşyerinde/ Arkadaşlarıyla / Sohbette / Kahvede" olmuştur. Bu verdikleri cevap ile babalarını tek olarak çizdikleri resimde babalarının eylemi örtüşmektedir (Bkz. Tablo 6).

5.BÖLÜM
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1.Sonuç ve Tartışma

Köyde ve kentte yaşayan okul öncesi dönemdeki 4-6 yaş arası çocukların ve onların anne babalarının ev içi ve ev dışı rollerine yönelik görüşlerinin, toplumsal cinsiyet açısından incelenmesinin amaçlandığı bu araştırmanın sonuçlarına bu bölümde yer verilmiştir.

Bu araştırmada çocuklara "Annen ne yapar?" ve "Baban ne yapar?" soruları yöneltilmiş ve bununla ilgili resim çizmeleri ve çizdikleri resimleri anlatmaları istenmiştir. Çocuklardan alınan görüşler incelenip bu doğrultuda cevaplara ulaşılmıştır. Araştırmanın ikinci bölümünde köyde ve kentte yaşayan okul öncesi dönemdeki çocukların anne ve babalarıyla yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. "Anne/baba deyince aklına ne geliyor?", "Anne/baba en çok vaktinin nerede geçirir?", "Anne/baba ile nereye gidilir?", "Evde işleri kim yapar/yapmalıdır?", "Kadına/Erkeğe uygun meslekler nelerdir?", "Kadını/Erkeği tanımlayan fiziksel özellikler nelerdir?" ve "Kadını/Erkeği tanımlayan kişisel özellikler nelerdir?" sorularına yönelik olarak anne ve babaların görüşlerinden temalara ulaşılmıştır. Köyde yaşayan okul öncesi eğitime devam eden çocukların büyük bir kısmı anne kavramını bakım veren ve temizlik- yemek yapan kişi şeklinde tanımlamıştır. Baba kavramını ise işe giden ve çalışan olarak tanımlamışlardır. Kentte yaşayan okul öncesi eğitime devam eden çocukları anne kavramını "bizi koruyan" şeklinde tanımlamışlardır. Baba kavramını ise köyde yaşayan çocuklar gibi işe giden ve çalışan olarak tanımlamışlardır. Powell ve Greenhause (2010) da yaptıkları çalışmalarında kadınların ev ve aile ile ilgili işlerde ve çocuk bakımı rolünü toplumsal cinsiyet kimliği içinde benimsediğini vurgulamışlardır. Benzer bir çalışmada 5 yaş çocuklarının cinsiyet kalıpyargı algıları ve evdeki cinsiyet rollerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi sonucunda elde edilen verilere bakıldığında yemek pişirme, masa hazırlama ve toplama gibi benzer işlerde annelerinin daha aktif rol aldıklarını belirttiklerini gözlemlenmiştir (Ata Doğan ve diğerleri 2018). 4-6 yaş arası çocukların anne babalarına yönelik algılarının incelendiği Aytekin ve diğerlerinin (2016) yaptığı çalışmada, çocukların toplumsal cinsiyet rolleri algısına sahip olduklarına ve annelerin evde yemek ve ev işi yapan kişi olarak betimledikleri görülmektedir. Bağçeli Kahraman ve Arabacıoğlu (2018)'nun yaptıkları bir diğer araştırmada "Anne ne yapar?" sorusuna "Yemek yapar, temizlik yapar, çocuklara bakar, ev işlerini yapar, çocuklarını sever." cevaplarına ulaşıldığı görülmektedir. Yapılan bu araştırmada yukarıda belirtilenlere ek olarak köyde ve kentte yaşayan çocukların annelerini evde temizlik yapar,

babalarını iş yerinde çalışır olarak betimledikleri, bu çocukların anne babalarının da toplumsal cinsiyet kalıpyargıları doğrultusunda hareket ettikleri görülmektedir.

Bu çalışmanın sonuçları, toplumsal cinsiyet rolleri içerisinde babaya odaklanan "güç" kavramının artık kırsal ve kentsel kesimdeki ailelerde de az oranda da olsa anne için de kullanıldığını göstermektedir. Bu dönüşüm okul öncesi dönemi çocuklarının tüm gelişim alanları açısından sağlıklı ilerlemelerinde önemli bir adımdır. Baba modeli, çocuğuna sadece güç odağı olmayan, düşüncesini soran, önemseyen, destekleyen şekilde olmalıdır (Onur,2012). Araştırma kapsamında elde edilen başka bir bulgu da köyde yaşayan okul öncesi eğitime devam eden çocukların büyük bir kısmı anneyi temizlik ile ilgilenip mutfakta yemek yapan olarak betimlemişler, babayı ise dinlenir-uyur, tamir işleri yapar ve televizyon izler şeklinde tanımlayıp en çok oturma odasında vakit geçirdiklerini vurgulamışlardır.

Yapılan bu araştırma sonucunda çocukların anne baba rollerine yönelik geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde bir algı durumuna sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Fakat yine de geleneksel algılamadan farklı olarak çocukların "*Anne ve Baba Ne Yapar*?" sorusuna verdikleri cevaplarda ebeveynlik rollerine yönelik toplumsal cinsiyet rol algılarında bazı eşitlikçi cinsiyet rolleri gözlemlenmiştir. Toplumsal cinsiyet eşitliği, fırsatları ve hizmetleri kullanmada bireylerin cinsiyeti nedeniyle ayrım yapılmamasıdır (Akın ve Demirel, 2003). Eşitlikçi roller, daha fazla kız çocuğunun okula gittiği, daha fazla kadının hayallerini gerçekleştirdiği ve söz sahibi olduğu, hiçbir sebep düşünmeden istediği mesleği yapması kadının en doğal haklarındandır. Bu çalışmadaki eşitlikçi roller ise, aile içinde karar alma süreçlerine kadın ve erkeğin eşit katılım sağlanması, hayata dair sorumlulukların adaletli şekilde dağıtımının yapılması, okullarda ve sınıflarda yapılan uygulamaların, programların ve materyallerin toplumsal cinsiyet eşitliğine uygun şekilde kullanılmasıdır. Çocuk resimlerine bakıldığında çizim ile ilgili birçok araştırmaya rastlanılmaktadır. Çocukların çizimlerindeki değişimin gelişim dönemlerine göre incelendiği araştırmaya (Artut, 2004), yapılan sanat ve çocuk resimleri konusuyla ilgili araştırmaya (İşler, 2004), çocukları çeşitli konu ve olgularla ilgili algılarının resimlerine olan yansımalarını araştırmaya (Aykaç, 2012) rastlanmıştır.

Köyde ve kentte yaşayan okul öncesine devam eden çocukların anne-babaları ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşme formu cevapları arasındaki ilişki incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır;

Çalışmanın 1. sorusu olan ***"Anne Deyince Aklına Ne Gelir?"*** bölümünden elde edilen bulgulara göre köy ve kentte yaşayan anne ve babanın çoğu anneyi insancıl (hümanist) yaklaşımlar ile tanımladıkları görülmüştür. Bu açıdan bakıldığında annenin huzur, saygı, sabır,

tüm nazları çeken kişi, dünyanın merkezi gibi ifadelerle tanımlandığı görülmektedir. Bu açıdan annenin öncelikle ev içerisindeki tüm bireyleri dengeleyen kişi olarak tanımlandığı söylenebilir. Özçatal (2011)'in yaptığı araştırmada kadınlara atfedilen bulgular, eve ekmek götüren olarak görülmemekte, kendilerine bakmakla yükümlü bir kocaya sahip olan, yedek iş gücü olarak algılanan kişi olarak nitelendirilmekte ve bu araştırma ile örtüşmektedir.

Çalışmanın 2. sorusu olan ***"Baba Deyince Aklına Ne Gelir?"*** bölümünden elde edilen bulgulara göre; köy ve kentte yaşayan anne ve babanın bir kısmının babayı işlevsel yaklaşım ile bir kısmının da insancıl (hümanist) yaklaşım ile tanımladıkları görülmüştür. Bu açıdan bakıldığında babanın cesur, evi koruyan-kollayan ve güçlü gibi ifadelerle tanımlandığı görülmektedir. Babanın öncelikle ev içindeki tüm bireyleri koruyan kollayan, onların güzel bir hayat sürmesi için çabalayan kişi olarak tanımlandığı söylenebilir. Vatandaş (2003), çalışmasında babayı, evin direği, otoriter, önder, rekabetçi, çapkın, lider, kimseye muhtaç olmadan yaşayabilen kişi olarak kabul edilen özellikler arasında olduğunu belirtmiştir.

Çalışmanın 3. sorusu olan ***"Anne En Çok Vaktini Nerede Geçirir?"*** bölümünden elde edilen bulgulara göre genel olarak annelerin evde vakit geçirdiği belirtilmiştir. Kentsel bölgede yaşayan anne babalar annenin aile ile birlikte de vakit geçirdiğini, ancak köy yaşamında aile ile birlikte çok zaman geçirmediklerini belirtmişlerdir. Aytekin ve diğerlerinin (2016) yaptıkları araştırmada, çocukların annelerini ev içinde ev işi yapan ve mutfak işi yapan, bunları yapmaktan hoşlanan kişi olarak tanımladıkları görülmüştür. Kadınların kendilerine toplum tarafından biçilen cinsiyet kalıp yargılarını benimsedikleri görülmektedir. Aynı şekilde Dilek'in (2014) araştırmasında da kadınların genellikle ev hanımı şeklinde tasvir edildiği bulunmuştur. Bu açıdan bakıldığında annenin sorumluluğunun ev ve ev işleri ile ilgili olduğu söylenebilir.

Çalışmanın 4. sorusu olan ***"Baba En Çok Vaktini Nerede Geçirir?"*** bölümünden elde edilen bulgulara göre hem köy hem kentte yaşayan anne babaların genel tanımlamalarında babaların büyük çoğunluğunun vaktinin çoğunu dışarıda, fabrikada, inşaatta ve işyerinde gibi ev dışı yerlerde geçirdiği görülmektedir. Bee ve Boyd, (2009) çocukların babaları fabrika, otomobil, sanayi ve tamir aletleri ile ilişkilendirdiklerini ifade etmişlerdir. Bu açıdan bakıldığında babanın sorumluluğunun çalışma ve evi koruma ile ilgili olduğu söylenebilir.

Çalışmanın 5. sorusu olan ***"Anne ile En Çok Nereye Gidilir?"*** bölümünden elde edilen bulgulara göre köy ve kentte yaşayan anne babaların vakit geçirmek için ortak noktaları eğlence ve çarşı aktiviteleri olan AVM, market, çarşı ve pazara gidildiği görülmüştür. Aynı zamanda köyde yaşayan annelerin iş aktiviteleri olarak ahıra ve hayvanları otlatmaya gittikleri kentte

yaşayan anne babaların iş aktivitelerinde hiç zaman geçirmedikleri tespit edilmiştir. Bu açıdan ailelerin yaşadıkları yerleşim yerini özelliklerine göre hareket ettikleri söylenebilir.

Çalışmanın 6. sorusu olan ***"Baba ile En Çok Nereye Gidilir?"*** bölümünden elde edilen bulgulara göre köyde ve kentte yaşayan anne babaların, baba ile vakit geçirmek için ortak noktaları çarşı aktiviteleri olan şehir merkezine ve çarşıya gidildiği görülmüştür. Köyde yaşayan anne babaların baba ile beraber eğlence aktivitelerini tercih etmedikleri gözlemlenmiştir. Bu durumun şehir merkezinde daha fazla olanakların olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Çalışmanın 7. sorusu olan ***"Evde İşleri Kim Yapar?"*** bölümünden elde edilen bulgulara göre köyde ve kentte yaşayan anne babaların bulundukları yerlerde ev işlerinin çoğunluğunun kadınlar (anne) tarafından yapıldığı belirtilmiştir. Köyde yaşayan anne babalar erkeklerin ev işlerinde bulunmadığını veya ev işlerinin ortak yapılmadığını belirtmişlerdir. Benzer bir çalışma da Mutlu (2021), toplumsal cinsiyet rolleri açısından bakıldığında; köy erkeğinin kadın kadar üretken, becerikli ve yüksek organizasyon becerisine sahip olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Kentte ise yavaş da olsa değişimin olduğu söylenebilmektedir.

Çalışmanın 8. sorusu olan ***"Evde İşleri Kim Yapmalıdır?"*** bölümünden elde edilen bulgulara göre kentte yaşayan anne babaların çoğu ev işlerinin ortak yapılmasını belirtmişlerdir. Köyde yaşayan anne babaların çoğunun yaş fark etmeksizin (kadın, gelin ve çocuk) kadınlar tarafından yapılması gerektiğini belirtmiştir. Mutlu (2021), kadının yapması gereken işler olarak ev içi, evin dışındaki avlu, bahçe, depolama alanları veya ahır gibi mekânların olduğunu söylemektedir. Yağan Güder (2016), ev işlerinin bazılarının anne ve baba tarafından ortak yapıldığını belirtmiş, Fulcher ve arkadaşlarının (2007) yaptıkları bir araştırmada, ebeveynlerin, toplumsal cinsiyete ilişkin benimsedikleri yaklaşımlar, aile içindeki iş paylaşımları ve yaptıkları işlerin okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyete ilişkin fikirleri ile ilişkisi incelenmiştir. Ebeveynler arasındaki geleneksel iş bölümlerinden kız çocuklarının daha dişil, erkek çocuklarının ise daha eril özelliklere sahip olan işleri tercih etmesine sebep olduğu belirtilmiştir. Avşar (2017), erkeklerden eş olarak daha paylaşımcı ve duygusal olmaları, çocukların ev işleriyle ilgilenmeleri ve eşleriyle daha çok iş birliğine gitmeleri gerektiğini savunmuştur. Özdemir (2006) çalışan anneler, eşlerinin bir nebze de olsa desteğini almış olsalar da asıl iş yükünün kendilerine kaldığını belirtmişlerdir. Onların da içselleştirdiği annelik rolü, anne olmanın ayrı ve daha fazla bir sorumluluk içerdiğini onlara hissettirmektedir. Yapılan araştırmalarda da görüldüğü gibi; kadınlar evde yapılan işlerin ortaklaşa olması gerektiğini

belirtmişlerdir. Bu araştırma sonucunda da kentte ev işlerinin ortaklaşa olması gerektiği vurgulanırken, köyde toplumsal kalıpyargıların devam ettiği söylenebilmektedir.

Çalışmanın 9. sorusu olan ***"Kadına Uygun Meslekler Sizce Nelerdir?"*** bölümünden elde edilen bulgulara göre; köyde yaşayan anne babaların kadına uygun meslekleri öğretmen ve ev hanımı, kentte yaşayan anne babaların ise erkeklerin yapabileceği her iş, öğretmen, hemşire, doktor, avukat olarak ifade ettikleri belirlenmiştir. Kentte yaşayan anne babaların aile ve tarım alanını tercih etmedikleri görülmüştür. Vatandaş (2003), kadınlar için en kadınsı mesleğin gündelikçilik/temizlikçilik, sekreterlik ve hemşirelik olduğunu belirtmiştir. Parlaktuna (2010), çalışma yaşamına kadınların, anne, ev hanımı, eş ve çalışan kimlikleri ile katıldıklarını ve kadının yaşamdaki yerinin "evi", birincil rolünün "kocası ve çocuklarının bakımı" olduğunu araştırmasında göstermektedir. Yağan Güder ve Güler Yıldız (2014) annenin ütü, yemek hazırlama, çocuklara bakma, çamaşır ve bulaşık yıkama işlerini yaptığını belirtmiştir. Yalman ve Güdekli (2018)'nin incelediği bazı reklamlara bakıldığında, kadın iş yaşamının dışında, çocuğun öz bakımından sorumlu, mutfakta yemek yapan ve evin düzeni ile ilgilenen birey olarak gösterilmiştir. Yapılan araştırmalarda da görüldüğü gibi; kadınların çalıştığı meslek grubuna bakıldığında aile ve hizmet sektöründe yoğunlaştığını, cinsiyet rollerinin etkisinin mesleksel olarak da açıkça karşımıza çıktığı söylenebilmektedir.

Çalışmanın 10. sorusu olan ***"Erkeğe Uygun Meslekler Sizce Nelerdir?"*** bölümünden elde edilen bulgulara göre köyde ve kentte yaşayan anne babaların hepsi babanın her işi yaptığını/yapabildiğini belirtmişlerdir. Köyde ve kentte yaşayan anne babalar tarım alanını anneye uygun görmesine rağmen, köyde yaşayan anne babalar babayı tarım alanında çalışmasına uygun görmemektedir. Vatandaş (2003), erkekleri için uygun olan mesleklerin Ağır vasıta şoförlüğü, politika, müftülük, şoförlük, mülki amirlik, muhtarlık, bilim insanlığı, yöneticilik, güvenlik görevlisi, işsizlik, tüccarlık olduğunu belirtmiştir. Parlaktuna (2010), ülkemizde teknolojinin tarım sektörüne girmesi ile birlikte tarımın makineleşmesi, mekanik ve güç gerektiren işlerin erkekler tarafından yapılması, yoğun emek gerektiren, ücretsiz ve angarya işlerin kadınlar tarafından yapılması cinsiyete dayalı iş kutuplaşmasının sonucu olduğunu belirtmiştir. Yağan Güder ve Güler Yıldız (2014) babanın tamirat, yemek hazırlama ve bazen de bebek ile ilgilenme işini yerine getirdiğini belirtmiştir. Yalman ve Güdekli'nin (2018) incelediği bazı reklamlara bakıldığında; erkek, evin reisi, eve para getiren ve hâkimiyetin kendisinde olduğu şekilde gösterilmiştir. Yapılan araştırmalardan yola çıkarak; erkeğin toplumsal yaşantıdaki konumuyla sahip olduğu meslek doğrudan ilgili olduğu söylenebilmektedir.

Çalışmanın 11. sorusu olan ***"Kadını Tanımlayan Fiziksel Özellikler Nelerdir?"*** bölümünden elde edilen bulgulara göre köyde ve kentte yaşayan anne babaların çoğu kadını dış görünüşü ile tanımlamalarına rağmen kentte yaşayan anne babaların bir kısmı yorumsuz şeklinde tanımlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında köyde ve kentte yaşayan anne babaların çoğu kadını fiziksel olarak bakımlı, makyajlı, güzel giyimli gibi dış görünüşte güzel olarak belirtmiştir.

Çalışmanın 12. sorusu olan ***"Kadını Tanımlayan Kişisel Özellikler Nelerdir?"*** bölümünden elde edilen bulgulara göre köyde ve kentte yaşayan anne babaların ortak noktaları mükemmellik ve dürüstlük temasına uygun olarak tasvir edilmektedir. Köyde yaşayan anne babalar duygusallık temasından olan eşine sevgi dolu olmalı, romantik ve gözü dışarıda olmamalı şeklinde belirtilmiştir. Vatandaş (2003), kadını tanımlayan kişisel özellikler olarak merhamet duyarlı, kibar, anlayışlı, şefkatli, dindar ve cinsel açıdan çekici olmayı belirtmiştir. Bu açıdan bakıldığında duygusal yönü baskın özelliklerin kadınlara ait olduğu söylenebilmektedir.

Çalışmanın 13. sorusu olan ***"Erkeği Tanımlayan Fiziksel Özellikler Nelerdir?"*** bölümünden elde edilen bulgulara göre köyde ve kentte yaşayan anne babaların çoğu erkeği dış görünüşü ile tanımlamalarına rağmen kentte yaşayan anne babaların bir kısmı yorumsuz şeklinde ve insancıl (Hümanist) yaklaşım ile tanımlamaktadır. Köyde ve kentte yaşayan anne babaların çoğu erkeğin bakımlı olması gerektiğini, boyunun uzun, saç ve sakalının düzgün olması gerektiğini söylemiştir. Diğer kısmı erkeğin fiziksel özelliklerinin bir önemi olmadığını söylemiştir.

Çalışmanın 14. sorusu olan ***"Erkeği Tanımlayan Kişisel Özellikler Nelerdir?"*** bölümünden elde edilen bulgulara göre köyde yaşayan anne babalarda otoriter baba rolü varken kentte yaşayan anne babalarda otoriter baba rolü görülmemektedir. Kentte yaşayan anne babalar babayı otoriter olarak görmemekte, onlar için baba teması aldatmayan, dürüst, evine eşine ve çocuklarına bağlı ve güvenilir şekilde tanımlamaktadır. Özdemir'in (2006) çalışmasında güçlü olma ve sert olma özelliklerin erkek özellikleri olduğunu ifade edilmiştir. Vatandaş (2003) erkeği, sevecen, akıllı-mantıklı, dindar, kendini insanlığa adayan, kıskanç, isabetli karar veren, kendi ayakları üzerinde durabilen, toplum sorunlarını düşünen şeklinde tanımlamıştır. Avşar (2017), erkeği tanımlayan kişisel özellikler olarak çapkın, otoriter, uyumlu, rekabetçi ve kavgacı olma özelliklerinin olduğundan bahsetmiştir. Bu açıdan bakıldığında kişiliğin sadece bireye özgü özellikler olmadığını, içinde yaşanılan insan topluluğunun özelliklerini yansıttığı söylenebilmektedir.

Köyde ve kentte yaşayan okul öncesine devam eden çocukların resimleri incelendiğinde; kentte bulunan erkek çocukların annelerini kız çocuklara göre daha duygusal yaklaşım bakış açısı ile çizdikleri ve anlattıkları belirlenmiştir. Köyde ve kentte yaşayan okul öncesi eğitime devam eden çocukların çoğunluğu, anneyi kişisel alanda temizlik yapıp yemek yapan, bahçe işleriyle uğraşan ve çocukların ödevlerini yapmasına yardımcı olan, aynı zamanda kendilerini okula götürüp getiren, ödev işleriyle ilgilenen kişi olarak betimlerken, en çok vakit geçirdiği yer salon, mutfak, salon, çocuk odası olduğunu vurgulamaktadır. Babayı ise kamusal alanda çalışan ve para kazanan, dinlenen, uyuyan, tamir işleri yapan, televizyon izleyen, yemek yiyen, eşine ve çocuklarına bakmakla ve korumakla yükümlü olan kişi olarak betimlerken, en çok vakit geçirdiği yerin oturma odası, yatak odası ve işyeri olduğunu vurgulamaktadır. Murray (2004) çalışmasında her iki ebeveyni de çalışan çocukların kalıp yargısal görüşleri olmakla birlikte yalnızca babası çalışan çocuklara oranla kadın ve erkeklere ilişkin daha az kalıpyargısal görüşleri olduğunu açıklamıştır. Benzer şekilde Özdemir'in (2006) çalışmasında çocuklar, güçlü olma ve sert olma özelliklerinin erkek özellikleri olduğunu ifade etmişlerdir.

Köyde ve kentte yaşayan okul öncesine devam eden çocukların, anne-baba rollerine yönelik toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde bir algıya sahip olduklarına ulaşılmıştır. Araştırmada çocuklar tarafından çizilen resimlerin cinsiyet rollerini daha çok kalıpyargılar çerçevesinde olduğu görülmüştür. Çocukların toplumsal cinsiyet algılarının oluşmasında aile faktörünün oldukça önemli olduğu görülmektedir. Aile içindeki rol dağılımı toplumsal cinsiyete dayalı rollerin yeniden üretildiği bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuğun ailesi ve içinde bulunduğu çevre; çocuğun toplumsal cinsiyet inşasında algı ve davranış biçimini belirleyen önemli unsurlardır (Vatandaş, 2003). Çocukların resimleri, toplumsal cinsiyet kavramı açısından ataerkil toplumun geleneksel cinsiyet kalıpyargılarını çocuklara da aktardıkları belirlenmiştir. Çocuklarla yaptıkları resimler hakkında konuşmak onların resimlerine değer verildiğinin göstergesidir. Böylelikle çocuklar resimleriyle ilgili konuşuldukça daha özgün, yaratıcı, detaylı resimler çizmek isteyeceklerdir. Resim yapan çocuk yüreklendirilmeli ve teşvik edilmelidir. Böylelikle, çocuk resim yapmanın önemli olduğunu ve ciddi bir etkinlik olduğunu düşünmesine neden olacaktır.

Çalışmada yer alan tüm boyutlar ele alınırsa köyde ve kentte yaşayan anne babaların "anne" beklentisine (düşüncesine) bakıldığında; ev ve çocuk ile ilgili tüm sorumluluğun anneye ait olduğunun, "baba" beklentisine (düşüncesine) bakıldığında; evin ve aile bireylerinin maddi ihtiyaçlarını karşılamanın tüm sorumluluğun babaya ait olduğunun düşünülmesi olarak açıklandığı görülmektedir. Kadın olarak bakıldığında annelik deneyimleri kolay ve olumlu

yaşantılar barındırmasa da köyde ve kentte olan kadınlar anne olmaktan çok mutlu olduklarına, çocuklarının onların yaşama kaynağı olduğuna, anneliğin vermiş olduğu huzura ve kutsallığa vurgu yapmışlardır. Benzer biçimde Alparslan (2020) ev içindeki iş bölümü, kız çocuklarının bir gün anne olup kendi evlerinde işleri yapacak düşüncesi ile kız çocuğuna iş öğretmek mantığından bahsetmiştir. Aynı zamanda Alparslan, anneliğin zorunlu olduğunu ve kadının dünyaya doğurganlık sebebi ile geldiğini, kadınların toplum içindeki konumunu belirleyen önemli bir etken olduğu söylenebilmektedir.

Lisans ve ön lisans mezunu anne-babaların toplumsal cinsiyete bakış açılarının ilkokul ve lise mezunu olan anne babalara göre daha olumlu olduğu, çalışan kadınların toplumsal cinsiyet algılarının çalışmayan kadınlara göre daha olumlu olduğu, annelerin babalara göre toplumsal cinsiyet algılarına ilişkin daha az kalıpyargıya sahip olduğu, kadınların toplumsal cinsiyet algısının sosyo-ekonomik düzeylerine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Köyde ve kentte okul öncesi dönemdeki çocuklara sorulan "Anne ve baba ne yapar?" sorusuna yönelik olarak kız çocukları "ev işleri" kategorisinde daha fazla detay vermekte olup erkek çocuklarının daha duygusal olarak görüşlerini ifade ettikleri görülmüştür. Çocuk, anne- babalarını gözlemleyerek "model alarak öğrenme" sürecinde öğrendiklerini benimser ve anne – babasının tavır ve davranışlarını taklit eder, model alarak onlarla özdeşim kurmaktadır (Bee ve Boyd, 2009). Çocuklar kişiliklerini oluştururken hem cinsiyetine uygun rol modellerini hem de toplumsal rol modellerini içselleştirmektedirler (Aytekin ve diğerleri, 2016). Araştırmada sorulan sorulara verilen cevapların, toplumsal cinsiyet rollerinin, aile, okul, arkadaş grupları ve kitle iletişim araçları gibi çeşitli toplumsallaşma kurumlarıyla bireylere aktarıldığını gösterdiği söylenebilir. Çocuklar da aktarılan bu bilgileri önce şemasına yerleştirmekte, bütünleştirmekte, geri bildirimleri yorumlamakta daha sonra kendi performansları için farklı araçlarla aktarılan bu bilgileri organize etmektedirler (Blackstone, 2003). Ülkemizde sanayileşmenin artmasıyla birlikte çalışmayan kadının toplumsal cinsiyet rolünün değişerek, çalışan anneye göre yeniden şekillenmesi gerektiğine dair bir bulguya rastlanılmamıştır. Bu çalışmada da ailelerin tam tersi, kırsal ve kentsel kesimde annenin çalışmaması, evde olarak çocuk bakması ve onu iyi yetiştirmesi, ev işleri yapması, ev kadını olması, ancak bir zorunluluk olduğunda hane gelirine katkıda bulunması gerektiği, bu katkıyı da çalışma saatlerinin uygun olduğu, eşine ve çocuklarına yeterli zamanı ayırabildiği, çok yorulmayacak bir işte çalışmasının gerekliliğine vurgu yaptıkları görülmektedir. Kentte değişim az da olsa gözlense de kadından, hem evde ve ev kadını olması hem de hane gelirine katkıda bulunması beklenmektedir.

5.2.Öneriler

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda; araştırmacılara, eğitimcilere ve ailelere yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.2.1.Araştırmacılara Yönelik Öneriler;

- Bu araştırma sadece köyde ve kentte bulunan 10 anne-baba ve onların çocukları ile yapılmıştır. Okul öncesi dönemdeki çocukların anne-baba modelleri ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılarına farklı yerlerde (bölgeler, il ve ilçeler), daha fazla sayıda aile ve çocuk üzerinde sistematik şekilde yeni çalışmalar yapılabilir.
- Araştırma sadece Ege bölgesindeki bir ilde yapılmıştır. Türkiye'deki 7 bölgeden 1 il belirlenip 7 ildeki köy ve kent araştırılması önerilebilir.
- Araştırma okul öncesi dönemdeki çocuklara sahip anne-baba ve çocuklar ile yapılmıştır. Farklı yaş gruplarındaki çocuklara, farklı eğitim düzeyi ve sosyoekonomik düzeyden gelen aileler ile toplumsal cinsiyet kalıpyargılarına yönelik araştırma yapılabilir.
- Bu araştırmada 1 köy ve 1 kent okulunda, sosyo-ekonomik durumları farklı gruplarda yapılmıştır. Sosyo-ekonomik durumları eşit gruplar ile de çalışamalar yapılabilir.
- Bu araştırmada, köyde ve kentte yaşayan anne-babaların eğitim düzeyleri arasında fark olmasına rağmen toplumsal cinsiyet algılarında çok büyük bir değişim gözlenmediği görülmüştür. Sonraki araştırmalarda bu maddeye dikkat edilerek de analizler yapılması önerilebilir.
- Bu araştırma nitel bir araştırmadır. Farklı yöntemler kullanılarak nicel veya nitel-nicel karma bir araştırma yapılabilir.
- Bu araştırmada yalnızca anne baba ve çocukların görüşleri değerlendirilebilmiştir. Bundan sonra yapılacak araştırmalarda çocuğa bakan kişinin (anneanne-babaanne) de görüşleri de değerlendirilebilir.
- Aile içi gözlemlere ilişkin veriler toplanıp ve anne babalarla toplumsal cinsiyet kalıpyargılar hakkında mülakatlar gerçekleştirilerek bu konudaki görüşleri alınabilir.
- Araştırmada sadece çocukların resimleri ile anne babaların görüşleri incelenmiştir. Daha güvenilir sonuçlar elde edilebilmek için resmin yanında çocuklar ile de görüşme ve gözlem yapılarak kadın-erkek ve anne-baba hakkında toplumsal cinsiyet algıları ilişkilerine bakılıp daha geniş araştırmalar yapılabilir.

5.2.2.Eğitimcilere Yönelik Öneriler;

- Alanında uzman eğitimciler okula davet edilerek öğretmenleri ve aileleri bilgilendirmek için seminer ve konferanslar düzenlenebilir.

•Çocukların toplumsal cinsiyet algılarını sorgulamalarına ve olumlu yönde değişikliklere destek olacak etkinlikler planlanabilir.

•Köyde ve kentte bulunan okul öncesi öğretmenleri tarafından anne, baba ve çocuklara yönelik toplumsal cinsiyet temalı aile katılım çalışmaları yapılabilir.

•Çocukların cinsiyet ayrımı yapmadan tüm oyunları oynayabilmeleri için fırsatlar sunabilirler

5.2.3.Politika Yapıcılara Öneriler;

•Yetişkinlere ve çocuklara yönelik olarak toplumsal cinsiyet eşitliğini vurgulayan televizyon programları, reklamlar ve kamu spotu uygulamaları düzenlenebilir.

•Türkiye'yi yönetenler, yerel yönetimler, siyasi partiler, hukuk, eğitim ve sağlık alanında çalışanlar ve sivil toplum kuruluşları farkındalık çalışmaları yapabilir.

•Toplumsal cinsiyet algısı üzerine yapılan projelerin sayısı eğitimin her kademesinde artırılmalıdır.

5.2.4.Anne Babalara Yönelik Öneriler:

•Ailelerin çocukların tüm oyun ve oyuncak çeşitleriyle oynayabilmeleri için fırsatlar sunulmalıdır.

•Aileler, çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının azaltılmasında uygun model olma ve cinsiyetçi olmayan davranışlar göstermeleri konusunda sohbet edebilirler.

•Ailelerin ev içi ve ev dışında toplumsal cinsiyet eşitliğine uygun davranmaları çocukların doğru davranışları edinmeleri açısından önemlidir.

•Aileler çocuklarının "karşı cinse özgü" davranış sergilemeleri konusunda endişe duymamalı aksine çocuklarını teşvik etmelidirler.

KAYNAKÇA

Adaçay, F. R. (2017). Kalkınma Açısından Cinsiyetler Arası Eşitsizlikler ve Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet. *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi, 2(1),* 1-21.

Akın, A., Demirel, S. (2003). Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Sağlığa Etkileri. *C. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi, 25(4),* 73-82.

Akıntürk, T. (2002). Yeni Medeni Kanun'a Uyarlanmış Aile Hukuku, Türk Medeni Hukuku. Beta Basım Yayım.

Alparslan, B. (2020). Nesiller Arası Aktarımda Kadınlık ve Annelik İnşaları. [Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı].

Annells, M. (2006). Triangulation Of Qualitative Approaches: Hermeneutical Phenomenology And Grounded Theory. *Journal Of Advanced Nursing, 56(1),* 55-61.

Arabacı, N. (2017). Okul Öncesi Eğitime Katılım Programının Annelerin Bilgi Düzeylerine Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (29),* 18-26.

Arabacı, N. Özkalp, E. (2013). Sosyolojiye Giriş. Ekin Yayınevi.

Artut, K. (2004). Okul Öncesi Resim Eğitiminde Çocukların Çizgisel Gelişim Düzeylerine İlişkin Bir İnceleme. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(1),* 223-234.

Ata Doğan, S., Atış Akyol, N., Güney Karaman, N. (2018). Beş Yaş Çocuklarının Cinsiyet Kalıp Yargı Düzeyleri ve Evdeki Cinsiyet Rollerine İlişkin Görüşleri. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi, 4(3),* 53-65. https://doi.org/10.30855/gjes.2018.04.03.004.

Avşar, S. (2017). Toplumsal Cinsiyet Rolleri Bağlamında Tarihsel Rollerini Yitiren Erkekliğin Çöküşü: Küllerinden Yeni Erkekliğin Doğuşu. *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi, 3(2),* 224-241. https://doi.org/10.21798/kadem.2018236599.

Aydın, B. (2004). Çocuk ve Ergen Psikolojisi. Atlas Yayıncılık.

Aydın Yılmaz, S. (2015). Kadın Hareketinde Yeni Bir İvme: Toplumsal Cinsiyet Adaleti. *Turkish Foreign Quarterly,* 107-115.

Aykaç, N. (2012). İlköğretim Öğrencilerinin Resimlerinde Öğretmen ve Öğrenme Süreci Algısı. *Eğitim ve Bilim, 37 (164),* 298-315.

Aytekin, Ç., Artan, İ., Bencik Kangal, S., Çalışandemir, F., Özkızıklı, S. (2016). Çocukların Anne-Babalarına Yönelik Algılarının İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(38),* 168-188.

Balcı, A. (2013). Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler. Pegem Yayınları.

Bağçeli Kahraman, P. ve Arabacıoğlu, B. (2018). Çocukların Anne Babalarına Yönelik Algıları ile Anne-Çocuk Etkileşiminin Cinsiyet Rolleri Açısından İncelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, Özel Sayı,* 1-16.

Bakırcıoğlu, R. (2012). Ansiklopedik Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü. Anı Yayıncılık.

Basun, B., Erden, Ş. (2020). Kent Merkezi ve Kırsalda Yaşayan Okul Öncesi Çocuklarının Sosyal Problem Çözme Becerilerinin İncelemesi. *Millî Eğitim Dergisi. 49(227).* 271-288.

Bayhan, V. (2012). "Beden Sosyolojisi ve Toplumsal Cinsiyet". *Doğu Batı Düşünce Dergisi, 63,* 147-164.

Baxter, P., Jack, S. (2008). Qualitative Case Study Methodology: Study Design And İmplementation For Novice Researchers. *The Qualitative Report. 13(4),* 544-559.

Bee, H., Boyd, L., Gündüz, O. (2009). Çocuk Gelişim Psikolojisi. Kaknüs yayınları.

Bilgel, N., Okan, N., Aytekin, H., Gülesen, Ö. (2002). Gemlik Yukarı Hamidiye Mahallesinde Akraba Evlilikleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 1(1).*

Birbeck, D., Drummond, M. (2005). Interviewing, And Listening To The Voices Of, Very Young Children On Body İmage And Perceptions Of Self. *Early Childhood Development And Care, 176(6),* 579-596. https://doi.org.10.1080/03004430500131379.

Blackstone, A. M. (2003). "Gender Roles And Society" Human Ecology: An Encyclopedia Of Children, Families, Communities, And Environments, Julia R. Miller, Richard M. Lerner And Lawrence B. Schiamberg (Eds). (335,8).

Borlandi, M.V.D. (2011). Sosyolojik Düşünce Sözlüğü. İletişim Yayınları.

Bukatko, D., Daehler, M. (2011). Child Development: A Thematic Approach. Watsworth: Cengage Learning.

Bussey, K., Bandura, A. (1999). Social Cognitive Theory Of Gender Development And Differentiation. *Psychological Review. (1),* 676-713. https://doi.org/10.1037/0033-295X.106.4.676.

Bussey, K. And Bandura, A. (2004). Social Cognitive Theory Of Gender Development And Functioning. A. H. Eagly, A. E. Beall And R. J. Sternberg (Ed). 2, 92-120. https://doi.org/10.1037/0033-295X.106.4.676.

Christensen, L. B., Johnson, B., ve Turner, L. A. (2015). Araştırma yöntemleri: Desen ve analiz. Ankara: Anı Yayıncılık.

Cardwell, M., Flanagan, C. (2003). Psychology A2: The Complete Companion. Nelson Thornes.

Creswell, J. W. (2013). Qualitative İnquiry and Resaerch Design: Choosing Among Five Approaches. New York: Sage.

Cüceloğlu, D. (2000). İnsan ve Davranışı Psikolojinin Temel Kavramları. Remzi Kitabevi.

Coştu Y: Toplumsallaşma kavramı üzerine sosyolojik bir değerlendirme, Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 9(3); 117-140, 2009.

Deaux, K. ve Lewis, L. (1984). Structure of gender stereotypes: Interrelationships among components and gender Label. Journal of Personality and Social Psychology, 46, 991-1004.

Dilek, A., (2014). 4-6 Yaş Çocuk Öykülerindeki Kadın Kahramanların Mesleksel Analizi. *Journal of Qafqaz University- Philology and Pedagogy, 2(1),* 94-10.

Dökmen, Z. Y. (2006). Toplumsal Cinsiyet. Sistem Yayıncılık.

Epstein, N. B., Baldwin, L. M., Bishop, B. S. (1983). The Mcmaster Family Assessment Device. *Journal of Marital and Family Therapy, 9(2),* 171-180. https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.1983.tb01497.x.

Ertürk E. M. (2017). Bilimsel Psikolojinin Tarihsel Süreci Üzerine. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 7(14),* 14, 161.

Filiz, S., Güzelyurt, K. (2017). Meslek Lisesi Öğretmenlerinin Meslek Alanları Açısından Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Dair Görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri. 15(2),* 239-264.

Fulcher, M., Sutfin, E., Patterson, C. J. (2007). Individual Differences In Gender Development: Associations With Parental Sexual Orientation, Attitudes, And Division Of Labor. *Sex Roles, 58,* 330-341. https://doi.org/10.1007/s11199-007-9348-4.

Genç, S.Z. (2016). Eğitim Sürecinde Aile ve Toplum. Pegem Akademi.

Golafshani, N. (2003). Understanding Reliability And Validity In Qualitative Research. *The Qualitative Report. 8(4),* 597-606.

Gökçe, B. (1990). Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme. *Hacettepe Sosyal ve Beşerî Dergisi, 8(1),* 1-2.

Güney, O. (2012). 5-6 Yaş Çocuklarında Algılanan Cinsiyet Kalıpyargılarına Gümüşoğlu, F. (2008). Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet. *Toplum ve Demokrasi Dergisi, 2(4),* 39-50.

İlişkin Ebeveyn Beklentileri ile Oyuncak Tercihleri Arasındaki İlişki. [Doktora Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü].

İşler, A. Ş. (2004). İlkel Sanat ve 20. Yüzyılın Başındaki Öncü Sanat Anlayışları Arasındaki İlişki. *Eğitim Fakültesi Dergisi 17(1),* 53-64.

Judith, B. (2008). Cinsiyet Belası Feminist Kimliğin Altüst Edilmesi. Metis Yayınları.

Kaçar, E. (2019). 48-72 Aylık Çocukların Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları ile Ebeveynlerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. [Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / İlköğretim Ana Bilim Dalı / İlköğretim Bilim Dalı].

Kaçar, E. (2019). 48-72 Aylık Çocukların Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları ile Ebeveynlerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi].

Kandır, A. (2003). Çocuğum Büyüyor- Gelişimde 3-6 Yaş. Morpa Yayınları.

Kılıçaslan, A. (2001). Aile Fonksiyonlarının ve Algılanan Farklılaşmış Anne Baba Yaklaşımının Kardeş İlişkileri Üzerindeki Etkisi. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul].

Kır, İ. (2011). Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 10(36),*381-404.

Kocacık, F. (1990). Sivas'ta Kentsel Aile, Aile Yazıları 1. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.

Kottak, C. P. (2014). Antropoloji: İnsan Çeşitliliğine Bir Bakış. Deki Yayınevi.

Köseler, F. (2009). Okul Öncesi Öykü ve Masal Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet Olgusu. [Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi].

MEB. (2013a). Çocuk gelişimi ve eğitimi: Dil gelişimi. http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Dil%20Geli%C5%9Fimi.pdf

Meggitt, C. (2013). Çocuk Gelişimini Anlamak. Optimist Yayınları.

Miles, M. B., Huberman, M. (1994). Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook. Sage.

Mutlu, S. (2021). Bozköy'de Kadın ve Erkeğin Mekân Kullanımında Toplumsal Cinsiyet Rolleri: Etnoarkeolojik Bir Yaklaşım. *TroyAcademy, 6(1),* 90-136. https://doi.org/10.31454/troyacademy.906870.

Nazlı, S. (2007). Psikolojik Danışmanların Değişen Rollerini Algılayışları. *BAÜ Sosyal Bilimler Dergisi. 10(18),* 1-17.

Onur, B. (1997). Gelişim Psikolojisi: Yetişkinlik, Yaşlılık, Ölüm. İmge Kitabevi.

Onur, B. (2012). Çocukluğun ve Çocuk Yetiştirmenin Tarihi. Ana babalık: Kuram ve Araştırma. KU Yayınları.

Ozankaya, Özer, (1999). Toplumbilim. Cem Yayınevi.

Özalp, A. (2021). Gündelik Yaşamda Cinsel Kimliğin Sunumu: Sembolik Etkileşimci Bir Bakış. Nosyon. *Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi, 7,* 1-13.

Özçatal, E. O., (2011). Toplumsal Cinsiyet ve Kadının Çalışma Yaşamına Katılımı. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi, iktisadi ve idari Bilimler Fakültesi, 1(1),* 21-39.

Özdemir, E. (2006). Okulöncesi dönem çocuklarının cinsiyet özeliklerine ilişkin kalıp yargılarının incelenmesi. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara].

Özdemir, E. (2006). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Cinsiyet Özelliklerine İlişkin Kalıpyargılarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü].

Özvarış, Ş.B. (2015). Toplumsal Cinsiyet, Çalışma Yaşamı ve Kadın Sağlığı. *Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi. 16(3),* 6-8.

Patton, M. Q. (1990). Qualitative Evaluation And Research Methods. SAGE Publications, Inc.

Parlaktuna, İ. (2010). Türkiye'de Cinsiyete Dayalı Mesleki Ayrımcılığın Analizi Analysis of Gender. *Based Occupational Discrimination in Turkey. 10(4),* 1217- 1230.

Powell, G. N., Greenhaus, J. H. (2010). Sex, Gender, Anddecisions At The Family Workinterface. *Journal of Management, 36(4),* 1011-1039. https://doi.org/10.1177/0149206309350774.

Psikoloji Bilimi, (2023). https://www.psikolojibilimi.gen.tr/insancil-yaklasim-humanist-yaklasim-ve-kuramlar/' den alınmıştır.

Sayılan, F. (2012). Toplumsal Cinsiyet ve Eğitim. Dipnot Yayınları.

Sayın, U. (2007). Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynler ile Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Ebeveynlerin 7-15 Yaş Arası Çocuklarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yaklaşım ve Görüşlerinin İncelenmesi. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara].

Sayın, Ö. (2020). Aile Sosyolojisi. Doğu Batı Yayınları.

Sezal, İ. (1981). Sosyal Bilimlerde Temel Kavramlar. Birlik Yayınları.

Sönmez, K., Dikmenli, Y. (2021). İlkokul Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi, 10(1),* 434-458. https://doi.org/10.30703/cije.732000.

Şeker, A. (2020). Edebiyat ve Toplumsal Cinsiyet. Gece Kitaplığı.

Şentürk, Ü. (2006). Parçalanmış Aile Çocuk İlişkisinin Neden Olduğu Sosyal Problemler (Malatya Uygulaması). [Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya].

Şirvanlı Özen, D. (1992). Annenin Çalışma Durumu ve Ebeveynin Benimsediği Cinsiyet Rolü Değişkenlerinin Çocuğun Cinsiyet Özelliklerine İlişkin Kalıpyargılarının Gelişimi Üzerindeki Rolleri. [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].

Tekışık, H. H. (2000). Hayat Bilgisi 1. Tekışık Yayınları.

Tezcan, M. (1985). Eğitim Sosyolojisi. Ankara Üniversitesi Basımevi.

Tezcan, M. (1992) Eğitim Sosyolojisi, 8. Basım, Ankara, Zirve Ofset.

Tezcan, M. (2006). Eğitim Sosyolojisi. Anı Yayınevi.

Timur, S. (1972). Türkiye'de Aile Yapısı. Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Üçışık, H.F. (2016). İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve 1982 Anayasası'na Göre Kadınların Çalışması. *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi. 2(1),* 111-122.

Ültay, E., Dönmez Usta, N., Durmuş, T. (2017). Descriptive Content Analysis Of Mental Model Studies In Education. *Education For Life, 31(1),* 21-40.

Ünelöz, G. (2017). Ödüllü Çocuk Romanlarının Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları Bağlamında İncelenmesi. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara].

Vatandaş, C. (2003). Aile ve Şiddet Türkiye'de Eşler Arası Şiddet. Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları.

Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. Sosyoloji Konferansları, (35), 29-56.

Yalman, A. ve Güdekli, İ. A. (2018). Türkiye'nin Uluslararası Marka Reklam Stratejilerinde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin İşlenişi: Vestel Reklam Örneği. *Asya Studies-Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar, 4,* 19-30. https://doi.org/10.31455/asya.475934.

Yağan Güder, S., Güler Yıldız, T. (2016). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Toplumsal Cinsiyet Algılarında Ailenin Rolü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 31(2),* 1-23. https://doi.org/10.16986/HUJE.2016016429.

Yağan Güder, S., Yıldız Güler, T. (2016). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Toplumsal Cinsiyet Algılarında Ailenin Rolü. *Eğitim Fakültesi Dergisi, 31(2),* 1. https://doi.org/10.16986/HUJE.2016016429.

Yavuzer, H. (2011). Evlilik Okulu. Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2017). Resimleriyle Çocuk. Remzi Kitabevi.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, E., Ayata, A. (2023). Kadın ve Siyasal Katılım İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme: Antalya Örneği. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 78(2),* 291 – 310. https://doi.org/10.33630/ausbf.1222368.

Zeyneloğlu, S. (2008). Ankara'da hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Ekler

Ek 1: Katılım Kabul Formu

KATILIM KABUL FORMU

Sayın Katılımcımız;

Bu çalışma Bursa Uludağ Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi yüksek lisans programı çerçevesinde yapılan bir tez çalışmasıdır. Bu araştırmanın amacı kentsel ve kırsal kesimde yaşamakta olan okul öncesi çocukların ve ebeveynlerinin toplumsal cinsiyet algılarını incelemektir.

Çalışmaya katılım gönüllülük temelinde olmalıdır. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Araştırma süresince ve sonrasında kimlik bilgileriniz çalışma dışındaki hiç kimseyle izniniz dışında paylaşılmayacaktır. Görüşme esnasında size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabileceksiniz. Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz.

Araştırmacı: Elif Almiray OKUTAN

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

Katılımcı Ad ve Soyadı

İmza:

Tarih:

Ek 2: Araştırma İzni

T.C.
MANİSA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-46949512-605.01-70442239 15.02.2023
Konu : Araştırma Uygulama İzni
(Elif Almiray OKUTAN)

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

İlgi: a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarih ve 1563890 sayılı 2020 / 2 No'lu Genelgesi,
b) Bursa Uludağ Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nın 01.02.2023 tarih ve 95114 sayılı yazısı.

Bursa Uludağ Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Elif Almiray OKUTAN'ın "Köyde ve Kentte Yaşayan Okul Öncesi Çocuklarının Toplumsal Cinsiyet Algıları ile Anne-Babalarının Toplumsal Cinsiyete Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi" konu başlıklı çalışması kapsamında Manisa İli Yunusemre İlçesi Yukarı Kayapınar İlkokulu Anasınıfı, Manisa Özel Mavi Şirinler Anaokulu öğrencilerine ve velilerine yönelik yapmak istediği araştırma izin talebine ilişkin yazı ve ekleri incelenmiş olup;

Müdürlüğümüze bağlı resmi/özel okul ve kurumlarda öğrenci, öğretmen ve okul yöneticilerinin katılımıyla yapılması planlanan uygulamanın denetimi il/ilçe millî eğitim müdürlükleri ve okul/kurum idaresinde olmak üzere, kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre; onaylı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ve uygulama sırasında mühürlenmiş ve paraflanmış örnekten çoğaltılan veri toplama araçlarının kullanılması kaydı ile 2022-2023 eğitim-öğretim yılında uygulanması ilgi (a) Genelge doğrultusunda Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Fevzi YÜKSEL
Müdür Yardımcısı

OLUR

Mustafa DİKİCİ
İl Millî Eğitim Müdürü

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Adres : Nişancıpaşa Mh.Atatürk Blv. No:36/A Şehzadeler/MANİSA
Belge Doğrulama Adresi : https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys
Bilgi için: Strateji Geliştirme - C.Sunay BULUT
Telefon No : 0 (236) 231 46 08
Unvan : Memur
E-Posta: ab45@meb.gov.tr
İnternet Adresi: manisa.meb.gov.tr
Faks:2362311251
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr
Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden 00ed-fd71-311b-9f94-6349 kodu ile teyit edilebilir.

Ek 3: Etik Kurul İzni

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULLARI
(Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu)
TOPLANTI TUTANAĞI

OTURUM TARİHİ	**OTURUM SAYISI**
25 KASIM 2022	**2022-10**

KARAR NO 57: Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nden alınan Temel Eğitim Ana Bilim Dalı öğretim üyesi Doç. Dr. Pınar BAHÇELİ KAHRAMAN'ın danışmanlığında Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Elif Almiray OKUTAN'ın "Köyde ve Kentte Yaşayan Okul Öncesi Çocuklarının Toplumsal Cinsiyet Algıları ile Anne-Babalarının Toplumsal Cinsiyete Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında uygulanacak görüşme sorularının değerlendirilmesine geçildi.

Yapılan görüşmeler sonunda; Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temel Eğitim Ana Bilim Dalı öğretim üyesi Doç. Dr. Pınar BAHÇELİ KAHRAMAN'ın danışmanlığında Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Elif Almiray OKUTAN'ın "Köyde ve Kentte Yaşayan Okul Öncesi Çocuklarının Toplumsal Cinsiyet Algıları ile Anne-Babalarının Toplumsal Cinsiyete Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında uygulanacak görüşme sorularının fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğu başvurucuya ait olmak üzere uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi.

Ek 4: Veri Toplama Aracı

"KÖYDE VE KENTTE YAŞAYAN OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI İLE ANNE-BABALARININ TOPLUMSAL CİNSİYETE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ" **ADLI ÇALIŞMA İÇİN ÇOCUKLARIN ANNE VE BABALARIYLA YAPILACAK GÖRÜŞME METNİ VE SORULARI**

Merhaba.

Ben Elif Almiray Okutan, Bursa Uludağ Üniversitesinde Yüksek Lisans yapmaktayım. Okul Öncesi Çocukların ve ailelerin ***"Toplumsal Cinsiyet Algısını"*** ölçmek için bir araştırma yapıyorum. Bu araştırmamın program hazırlayıcılarına, öğretmenlere, ailelere ve akademisyenlere ışık tutacağımı ümit ediyorum.

Bu araştırma için köyde ve kentte yaşayan okul öncesi çocukların aileleri ile görüşmeler yapıyorum. Yaptığım tüm görüşmelerde verilen bilgiler sadece bu araştırmada kullanılacak ve kişisel bilgiler tamamen gizli tutulacaktır. Görüşmenin 20-25 dakika süreceğini tahmin ediyorum. Sorunlar için önerebileceğiniz çözümleri, sorulardan sonra vurgularsanız çok sevinirim.

Bu araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz için şimdiden teşekkür ederim. Eğer sizin bana görüşmeye başlamadan önce sormak istediğiniz bir soru varsa önce bunu yanıtlamak isterim.

İzin verirseniz sorulara başlamak istiyorum.

DEMOGRAFİK SORULAR

Cinsiyet:

Yaş:

Medeni Durum:

Eğitim:

İkamet Yeri:

Çalışma Durumu:

Gelir Durumu: *(aylık gelir)*

GÖRÜŞME SORULARI

1. "Anne" deyince aklına ne gelir?
2. "Baba" deyince aklına ne gelir?
3. Anne en çok vaktini nerede geçirir?
4. Baba en çok vaktini nerede geçirir?
5. Anne ile en çok nereye gidilir?
6. Baba ile en çok nereye gidilir?
7. Evde işleri kim yapar?
8. Evde işleri kim yapmalıdır?
9. Kadına uygun meslekler sizce nelerdir?
10. Erkeğe uygun meslekler sizce nelerdir?
11. Kadını tanımlayan fiziksel özellikler nelerdir? *(Boy, kilo, göz ve saç rengi gibi)*
12. Kadını tanımlayan kişisel özellikler nelerdir? (*Dışa dönük, içe dönük, açık sözlü, temiz, titiz, dürüst, fedakâr, çalışkan, üşengeç, duygusal gibi)*
13. Erkeği tanımlayan fiziksel özellikler nelerdir? *(Boy, kilo, göz ve saç rengi gibi)*
14. Erkeği tanımlayan kişisel özellikler nelerdir? *(Dışa dönük, içe dönük, açık sözlü, temiz, titiz, dürüst, fedakâr, çalışkan, üşengeç, duygusal gibi)*

Teşekkür ederim.

Elif Almıray OKUTAN

ÖZ GEÇMİŞ

ÖZ GEÇMİŞ			
Adı Soyadı	**Elif Almiray Okutan**		
Bildiği Yabancı Diller	**İngilizce**		
Eğitim Durumu	**Başlama-Bitirme**		**Kurum Adı**
Lise	**2008**	**2011**	**Manisa İsmet İnönü Kız Meslek Lisesi**
Lisans	**2011**	**2016**	**Kırklareli Üniversitesi**
Yüksek Lisans	**2016**	**2019**	**Manisa Celal Bayar Üniversitesi**
Yüksek Lisans	**2021**	**Devam Ediyor**	**Bursa Uludağ Üniversitesi**
Doktora			
Çalıştığı Kurum	**Başlama-Ayrılma**		
1.	**2016**	**2017**	**Şükran Bilginer Özel Eğitim Uygulama Okulu / Manisa**
2.	**2017**	**2018**	**Avni Gemicioğlu Ortaokulu / Manisa**
3.	**2018**	**2019**	**Halil Yurtseven İlköğretim Okul Manisa**
4.	**2018**	**2019**	**Bozköy Dört Yıldızlı Demirçelik İlkokulu İzmir**
5.	**2022**	**Halen**	**Çiğli Halk Eğitim Merkezi İzmir**
Üye Olduğu Bilimsel ve Meslekî Kuruluşlar			
Üye Olduğu Bilimsel ve Meslekî Kuruluşlar			
Yayınlar			
Diğer			
Tarih	**25.07.2023**		
İmza			
Adı- Soyadı	**Elif Almiray Okutan**		